

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 793

29. LIPNJA 2018. CIJENA 50 DINARA

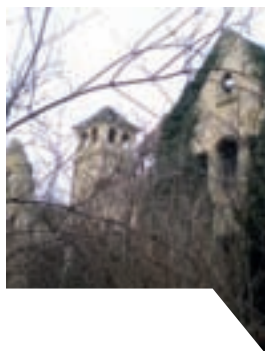

Mirko Štefković:

Doživjeti biskupijsko zajedništvo

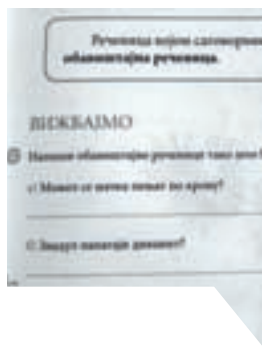

SADRŽAJ

6

Vojvodina koristi tek petinu svojih turističkih mogućnosti
Putevi i (ili) stranputice

8

Opus-pokus: pretvaranje govora u jezik
Paralelni život bunjevačke ikavice

20

Priskakanje vatre u Đurđinu i Tavankutu
Ivanjska vatra ponovno gori

30

Održana radionica
Kad se male ruke slože
Film, drugim očima

34

Obljetnica smrti sluga Božjeg oca Gerarda Tome Stantića
Gerardovo u Somboru

44

Još jedan uspjeh nogometne reprezentacije Hrvata u Srbiji
Europsko srebro u Sesvetama

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,

24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Jasna Vojnić (predsjednica), Ladislav Suknović

(zamjenik predsjednice), Martin Bačić,

Antun Borovac, Josip Dumendžić,

Petar Pifat, Josip Stantić, Thomas Šujić

RAVNATELJ

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

dr. sc. Jasminka Dulić (urednica@hrvatskarijec.rs)

POMOĆNIK I ZAMJENIK

GLAVNE I ODGOVORNE UREDNICE:

Zvonko Sarić

LEKTOR:

Zlatko Romić

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura i urednik Kužiša)

Ivana Petrekanić Sič

(novinarka i korektorica)

Željka Vukov

(novinarka, urednica Hrcka)

Zlata Vasiljević (novinarka dopisništva Sombor)

Suzana Darabašić (novinarka dopisništva Srijem)

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

UREDNIK WEB IZDANJA:

Davor Bašić Palković

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Doo Magyar Szó Kft Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Porezni klin

Manji porezi bi potakli zapošljavanje, tvrde u Privrednoj komori Srbije, koja je uputila Vladi Srbije i resornim ministarstvima tri inicijative: za smanjenje poreza i doprinosa na zarade, za smanjenje poreza na dobit poduzeća i za izmjenu Zakona o radu. U PKS-u kažu kako su već obavljene konzultacije s poslovnom zajednicom, analizirani su važeći propisi s aspekta potreba privrednika te su, kažu, uočene mogućnosti za poboljšanje regulative u području fiskalnog sustava kako bi se stvorio stimulativan gospodarski ambijent, prenose *Večernje novosti*.

»Porezni klin« na dohotke od rada iznosi skoro 63 posto, kažu u PKS-u, i tvrde da je to među najvećim preprekama za novo zapošljavanje radnika, jer iako su posljednjih godina stope poreza na zarade opale s 14 na 10 posto, istodobno su rastle stope obaveznih socijalnih doprinosa s 22 na 26 posto. PKS zato predlaže smanjenje stope doprinosa za PIO i zdravstveno osiguranje kao i iznalaženje drugog načina za financiranje zdravstvenog sustava. Privrednici traže i smanjenje stope poreza na dobit pravnih osoba s 15 na 10 posto, te ističu nedovoljan broj poreznih poticaja/olakšica za ulaganja u osnovna sredstva. Kažu kako su mikro, mala i srednja poduzeća, koja nemaju mogućnost za veća ulaganja i otvaranje većeg broja novih radnih mjesta, dovedena u neravnopravan položaj u odnosu na velika privredna društva i nove investitore, jer je 2014. ukinut opći porezni kredit za ulaganja u osnovna sredstva i razvoj. Tvrde kako je ovakvo stanje za većinu manjih privrednih subjekata neodrživo jer ne mogu izdržati konkurenciju »velikih« koji imaju brojne poticaje, niti uvoznika koji robu kupuju od inozemnih proizvođača koristeći subvencije matičnih država. Zalažu se i za zadržavanje mjera i poticaja kod investiranja u dalji razvoj privrednih subjekata i za poboljšanje dosljednosti u primjeni zakona, posebno od strane poreznih vlasti. Uz pitanja porezne politike, PKS je pokrenula i inicijativu za unaprjeđenje regulative u području radnih odnosa u cilju sprječavanja zloupotreba privremene spriječenosti za rad od strane zaposlenih, tražeći mogućnost uvida poslodavca kod liječnika u osnovanost bolovanja.

U PKS-u ističu kako je za poslovnu zajednicu od suštinske važnosti njeno pravovremeno uključivanje u postupak izrade propisa, kao i u postupak konzultacija u vezi s primjenom propisa u praksi. Kažu i kako je u proteklom razdoblju između njih i Vlade Srbije unaprijeđena suradnja, kako zastupajući interese svojih članova sudjeluju u pripremi nacrtu zakona i drugih propisa od značaja za privredu. Uključeni su u rad više od sto radnih grupa za donošenje propisa, u rad zajedničkih radnih grupa s resornim ministarstvima i drugim institucijama.

Sasvim je logično da privrednici kao i Vlada sudjeluju u kreiranju gospodarskog ambijenta. Jedino nedostaje treća strana u ovoj priči – radnici, jer se i njih sva ova pitanja tiču i tek je onda priča kompletna. Inače, socijalni dijalog i na njemu utemeljeno socijalno partnerstvo, integralni su dio pravne stečevine Europske unije. Ovaj dijalog priznaje legitimnost različitih uloga, interesa i vrijednosti (poduzetnika, Vlade i radnika) uz uviđanje nužnosti postizanja dogovora. Na uspostavljanju i unaprjeđenju socijalnog dijaloga radilo se i u Srbiji uz pomoć i europskog novca. Čini se, međutim, da je dijalog još uvijek više deklaratoran nego li suštinski.

J. D.

Proslavljen Dan državnosti Hrvatske

Blagdan nacionalnog ponosa

Hrvatska je 25. lipnja proslavila Dan državnosti, a državni vrh je u ponedjeljak ujutro u spomen na poginule za Domovinu položio vijence na *Oltaru domovine* i na Mirogoju.

Predsjednica **Kolinda Grabar-Kitarović**, predsjednik Hrvatskog sabora **Gordan Jandroković** i predsjednik Vlade **Andrej Plenković** s izaslanstvima su, nakon polaganja zajedničkog vijenca na *Oltaru domovine*, počast poginulima za Domovinu odali polaganjem vijenaca na gradskome groblju Mirogoju ispred spomenika *Glas hrvatske žrtve – Zid boli*, ispred *Središnjega križa branitelja* i na Zajedničku grobnicu za neidentificirane žrtve iz Domovinskog rata na Krematoriju. Vijenac je položen i na grobu prvoga hrvatskog predsjednika **Franje Tuđmana**.

Predsjednici države, Sabora i Vlade te drugi dužnosnici zatim su otišli u crkvu sv. Marka na misu za Domovinu koju je predvodio zagrebački nadbiskup kardinal **Josip Bozanić**. U svojoj propovijedi se osvrnuo i na odlazak građana iz Hrvatske.

»Danas smo svjedoci iseljavanja iz Hrvatske, osobito mladih, školovanih ljudi i čitavih obitelji zbog ekonomskih razloga. Ima ljudi koji ne pronalaze drukčiji način preživljavanja i znam da im je teško ostaviti svoj dom i zavičaj, ljude i razne povezanosti. No, ima onih koji mogu birati, a koji svojim ostankom pomažu drugima. Treba jasno reći da se ljubav toliko puta očituje ostajanjem. Za nas kršćane, to je ostajanje ponajprije uz Boga, ali i uz druge ljude; ostajanje u svome pozivu, ostajanje uz Domovinu... Kao službenik Crkve nemam pretenzija ulaziti u stručnu prosudbu, na što su drugi pozvani. Samo spominjem neka pitanja koja

toliki ponavljaju: štiti li naše zakonodavstvo na gospodarskom području maloga čovjeka ili interesne skupine i lance moćnoga kapitala? Zašto toliki u dobronamjernim pokušajima nailaze na nerazumljive zapreke te obeshrabreno posustaju? Suočava li se hrvatsko društvo na institucionalnoj razini studijski, ozbiljno i politički djelotvorno s demografskom krizom u kojoj se nalazimo?«, govorio je Bozanić u svojoj propovijedi.

U prigodi Dana državnosti svečani prijem za državne dužnosnike, diplomate i predstavnike gospodarskog, kulturnog te javnog života istoga dana priredila je predsjednica Grabar-Kitarović u svome Uredu na Pantovčaku. Podsjetivši na 19. svibnja 1991. kada su hrvatski građani ogromnom većinom na referendumu izrazili želju za neovisnom državom, a Hrvatski sabor tu povijesnu volju hrvatskoga naroda i svih građana potvrdio 25. lipnja 1991. donošenjem Deklaracije o proglašenju suverene i samostalne Republike Hrvatske, predsjednica je svima čestitala Dan državnosti Hrvatske.

»Ovo je blagdan našeg nacionalnog ponosa, blagdan koji sažima borbu mnogih naraštaja hrvatskih domoljuba za hrvatsku slobodu i neovisnost«, naglasila je predsjednica i izdvojila uspjehe koje je Hrvatska postigla u 27 godina nakon proglašenja neovisnosti na mnogim područjima državnog i društvenog života, kao što su članstvo Hrvatske u brojnim međunarodnim organizacijama, među kojima EU i NATO, te na uspjehe tvrtki, znanstvenika, inovatora, sportaša, umjetnika, učenika, studenata i mnogih drugih.

Z. S.

Dan državnosti RH obilježen i u Beogradu

Dinamiziranje odnosa Srbije i Hrvatske

Prijemom u beogradskom hotelu *Crown Plaza*, Veleposlanstvo Hrvatske u Srbiji obilježilo je prošloga četvrtka, 21. lip-

nja, Dan državnosti te zemlje. Veleposlanik Hrvatske **Gordan Bakota** rekao je kako se taj dan obilježava u trenutku dinamiziranja odnosa Srbije i Hrvatske, prije svega nakon posjeta na najvišoj razini i susreta **Kolinde Grabar-Kitarović** i **Aleksandra Vučića**.

Naveo je da su dobri pokazatelji kada je riječ o gospodarskim odnosima Srbije i Hrvatske, kao i u turizmu i podsjetio da je nedavno otvoreno predstavništvo Hrvatske gospodarske komore u Srbiji.

Dodao je da je članstvo Hrvatske u EU važno za zemlje zapadnog Balkana i da će ta država razdoblje njenog predsjedanja Unijom iskoristiti da potakne europsku perspektivu zemalja regije.

Istaknuo je i da je suradnja u vezi s manjinama važna komponenta odnosa Srbije i Hrvatske, i kada se radi o srpskoj manjini u Hrvatskoj i hrvatskoj manjini u Srbiji, i naveo da treba raditi sve da se obje manjine osjećaju dobro i imaju sva prava na temelju državnih sporazuma.

Prijemu su nazočile zvanice iz javnog i kulturnog života, predstavnici diplomatskog kora, kao i gradonačelnik Zagreba **Milan Bandić**.

HR

I predsjednik DSHV-a na susretu gradonačelnika Beograda i Zagreba

Zahvaljujući inicijativi i posredovanju, tijekom njegova službenog posjeta zagrebačkog gradonačelnika **Milana Bandića** gradonačelniku Beograda **Zoranu Radojičiću** u četvrtak, 21. lipnja, susretu je nazočio i predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini i narodni zastupnik hrvatske zajednice u Srbiji **Tomislav Žigmanov**. I ovaj čin predstavnika lokalne razine vlasti cijenimo doprinosom ukupnim nastojanjima koja se čine na normalizaciji odnosa između Srbije i Hrvatske, do čega je Hrvatima u Srbiji itekako stalo.

Tijekom razgovora očitovan je i interes za društveni položaj, probleme i potrebe hrvatske zajednice, napose za Hrvate koji žive na teritoriju Grada Beograda, to jest ponovno je aktualizirano pitanje rješavanja dobivanja adekvatnoga prostora za društvene i kulturne aktivnosti pripadnika hrvatske zajednice u Beogradu, što odavno srpska zajednica u Zagrebu uživa.

Press služba DSHV-a

Savjet mjesne zajednice u Bregu birat će se u sred ljeta

Predsjednik Skupštine Grada Sombora **Zoran Parčetić** raspisao je 14. lipnja izbore za članove savjeta mjesnih zajednica Breg, Kolut, Bezdan i Crvenka (gradska mjesna zajednica u Somboru koja obuhvaća dio grada od Ulice Vere Gucunje do Vojvođanske, kao i salaše: Obzir, Bilić, Rančevo, Milčiči i Šaponje) zbog isteka četverogodišnjih mandata članova ovih mjesnih zajednica. Izbori će se održati 29. srpnja ove godine, a rokovi za izborne radnje teku od dana raspisivanja izbora. Sudeći prema promidžbi aktivnosti sadašnjega Savjeta mjesne zajednice u Be-

regu, vidljivih na njihovom neslužbenom nalogu na facebooku, predizborna kampanja je u ovom selu odavno počela.

M. T.

Stajalište mjesne Crkve o budućnosti zapadnog Balkana

»Zapadni Balkan je dio Europe. Bez obzira vidite li to ili ne, narodi tog područja vaši su susjedi.« Rekao je to mons. **Ladislav Német**, zrenjaninski biskup i predsjednik Međunarodne biskupske konferencije *sv. Ćirila i Metoda*, koji je bio glavni govornik na panel diskusiji »Zapadni Balkan i EU: idući koraci..?« čiji je domaćin 14. lipnja u Bruxellesu bila Fondacija *Konrad Adenauer* i Komisija biskupskih konferencije zemalja Europske unije (COMECE). U odnosu na samit EU-zapadni Balkan, koji je održan u Sofiji 17. svibnja 2018., govornici su predstavili doživljaj Europske unije u zemljama zapadnog Balkana.

COMECE je prije ovog događaja iznio svoje stajalište u pogledu eurointegracija zapadnog Balkana koje je oblikovano u dijalogu s Katoličkom Crkvom u Srbiji, Crnoj Gori, Makedoniji, Bosni i Hercegovini, Albaniji te na Kosovu. U dokumentu »Eurointegracije zapadnog Balkana – obećanje mira i izvor razvitka« donosi se procjena regionalne situacije i nude pojedina razmišljanja i prijedlozi biskupa zemalja članica EU. Oni govore u prilog tome da proces integracije ovog prostora treba biti zasnovan na poštenom, jasnom i odgovornom partnerstvu koje potiče razvitak osobe, obitelji i društva u odnosu na pomirbu i trajni mir u regiji. U dokumentu se naglašava i uloga crkava i vjerskih zajednica u razvitku i miru i preporučuje da se njihova uloga uzme više u obzir u procesu EU integracija.

Tijekom svojeg boravka u Bruxellesu mons. Német slavio je misu na engleskom jeziku u kapeli COMECE-a u utorak 14. lipnja. U EU institucijama on se susreo s **Angelinom Einhorst** iz Europske službe za vanjske poslove, kao i **Colinom Wolfe**, šefom tima za suradnju sa zapadnim Balkanom EU Komesarijata za susjedstvo i pregovore o proširenju.

Marko Tucakov

Vojvodina koristi tek petinu svojih turističkih mogućnosti

Putevi i (ili) stranputice

U turizmu se radi stihijski i kampanjski, planira teoretski, pa većina onog planiranog nikada ne bude realizirana

Austrougarsko kulturno naslijeđe, Specijalni rezervat prirode Gornje Podunavlje, Dunav, čarde, salaši, običaji, proslave, manifestacije, specifična gastronomska ponuda, način života – sve su to turistički potencijali Vojvodine. Koliko su to zaista prednosti koje mogu biti razlog da turisti posjete Vojvodinu i koliko su te prednosti danas iskorištene? O tome smo razgovarali s dr. sc. **Brankom Krasojevićem**, licenciranim konzultantom za turizam, a zgodna prilika bilo je predstavljanje Strategije razvoja turizma Grada Sombora.

Neodržavano, neizgrađeno, neiskorišteno

I odmah na početku poražavajući podatak. Vojvođanski turistički aduti iskorišteni su tek 20 posto! Naš sugovornik kaže da je razloga za to nekoliko.

»Nedovoljan je nivo svijesti o ekonomskom i društvenom značaju turizma i njegovim multiplikativnim efektima, neriješeni imovinsko-pravni odnosi (dvorci, zamkovi, vile...), nedovoljno tekuće i investicijsko održavanje prirodnih i kulturnih dobara i vrijednosti, problemi zagađenosti okoliša (zagađenost voda, deponiji), neizgrađenost horizontalne i vertikalne turističke i prometne infrastrukture (signalizacije), nedovoljan broj lokalnih turističkih vodiča, posebno izvan engleskog govornog područja, zanemarivanje animacije i animatora u turizmu, nedovoljna povezanost i suradnja između lokalnih samouprava (gradova i općina) i turističkih organizacija, nedovoljno javno-privatnog partnerstva, nedovoljno atraktivnih sadržaja koji bi duže zadržali turiste na destinaciji, partokratija«, kaže Krasojević.

Ako je već tako i ako znamo što su nam i gdje slabe točke, nameće se pitanje mogu li nam pozitivna iskustva zemalja u okruženju biti od koristi. Da ne učimo na svojim već tuđim pogreškama.

»Tu su dobri ogledni primjeri nautičkog, ruralnog, banjskog i spa&wellness turizma Mađarske, kulturni putovi kroz Hrvatsku

koji bi se mogli nastaviti kroz Vojvodinu, pješačke, biciklističke, konjičke i druge staze, organiziranje zajedničkih proslava, manifestacija, događanja. Zajedničke akcije sa zbratimljenim gradovima, primjerice kao što je Sombor desetljećima bratski grad s Bajom u susjednoj Mađarskoj«, kaže naš sugovornik.

Korak naprijed, ili drugačije rečeno pametno korištenje prednosti pograničnih regija bilo bi objedinjavanje turističke ponude.

»Mora se raditi na objedinjenoj zajedničkoj ponudi, koja bi bila neusporedivo konkurentnija nego sada, po sistemu »tri zemlje, jedna destinacija«. Turiste ne zanimaju administrativne granice već integrirana turistička destinacija, kao što bi moglo biti spajanje prirodnih rezervata država u jednu cjelinu. Tako bi se za potrebe stranih turista koji dolaze u regiju Sombora, zbog blizine, trebao koristiti i aerodrom u Osijeku. Uz to bi se turisti mogli istovremeno upoznati i s turističkom ponudom tog dijela Hrvatske«, kaže sugovornik *Hrvatske riječi*.

Veliki apetiti

Jedna strana priče je ona s početka o nedovoljno iskorištenim turističkim potencijalima Vojvodine. S druge strane, pak, često stoje megalomanske priče poput one o gradnji pristana, bezmalo u svakom većem mjestu i turističkim brodovima koji samo što nisu pristali na naše obale.

»Neracionalno je da svaka općina ili grad ima svoj pristan. Pristani su potrebni ali se prethodno moraju uraditi studije izvodljivosti koje bi pokazale gdje ih treba locirati i koliku materijalnu i nematerijalnu korist bi oni donijeli, kako se ne bi ponovio slučaj Apatina. Na vodi i obali nema dovoljno sadržaja, ni događanja. Nema iznajmljivanja plovila, plažnog mobilijara, organiziranih obilazaka, mini krstarenja«, kaže Krasojević.

Planiranje u turizmu često izostaje ili je neusuglašeno s drugim planovima. Često se radi stihijski i kampanjski, ili se planira samo na teorijskom nivou bez konkretnih prijedloga kako će se projekti realizirati, tko će ih provesti i iz kojih izvora sredstava.

»Čak i kada se dobro planira, realizacija izostaje. Analizirajući master planove u turizmu konstatira se da nije provedena ni trećina planiranog, a oni su već istekli pa se sada moraju ažurirati. Posebno veliki problem jest loše upravljanje i neshvaćanje razlika između rukovođenja i upravljanja na destinacijama, te neusuglašenost razvoja turizma mikroturističkih destinacija sa Strategijom razvoja turizma RS 2016.-2025. godine«, kaže Krasojević.

Preporuke

U kom bi se onda pravcu trebala razvijati turistička ponuda da onaj već spomenuti postotak s početka priče bude drugačiji? Barem za nekoliko postotaka. Analiza na primjeru Sombora mogla bi biti poučna i za druge dijelove Vojvodine.

»Turističku ponudu Sombora bi trebalo pri planiranju godišnjih aktivnosti usuglasiti s turističkom ponudom susjednih općina i gradova koje ne treba promatrati kao konkurenciju već kao partnere i suradnike, posebno pri privlačenju stranih go-

.....

Uloga turističkih organizacija

»**O**snivač, u ovom slučaju Grad Sombor, bi se morao više baviti Turističkom organizacijom i izdvojiti više sredstava za turističku promociju, kako bi se poboljšala marketinška vidljivost Sombora na domaćem i stranom tržištu. Istovremeno, TO grada Sombora bi se morala transformirati i u suradnji sa susjednim TO formirati Regionalnu turističku organizaciju i tako integrirati, ukрупniti i učiniti turističku ponudu konkurentnijom. Potrebna je mnogo čvršća i češća suradnja TO s turističkom privredom (hotelijerima, restoraterima, turističkim agencijama), udrugama, nevladinim organizacijama i svima drugima koji sudjeluju u kreiranju turističke ponude kako bi ona bila što raznovrsnija i prilagođena potrebama tražnje«, analizira Krasojević značaj i propuste u radu turističkih organizacija, opet na primjeru Sombora, a taj somborski primjer ne razlikuje se od drugih vojvođanskih.

stiju. Ponudu Grada Sombora treba razviti u dva pravca. Jedan, usmjeren na ruralno područje u okruženju kao što su etno i eko turizam, salaši, nautika, čarde, sport i rekreacija, lov i ribolov, a drugi na urbani Sombor, gradske tematske ture koje bi obuhvatile povijest, arhitekturu, kulturu, umjetnost, poznate ličnosti, manifestacije. Trebalo bi pokrenuti prvu tematsku 'zelenu', gradsku turu u Srbiji, odnosno specijalizirano razgledanje grada pješice i fijkakerom, gdje bi se na popularan, ali edukativan način objasnile zanimljive karakteristike i podrijetlo pojedinih stabala, biljaka, cvijeća. Kulturne ustanove bi trebale uskladiti planove i programe s turističkom ponudom kako bi se privukao veći broj gostiju«, savjeti su našeg sugovornika koji bi trebali biti korisni za one koji kroje somborsku turističku politiku, ali većina ovih savjeta mogla bi koristiti i drugima.

I tu nije kraj, jer jedna sredina koja turizam visoko pozicionira na ljestvici svojih prioriteta mora renovirati, očistiti i oličiti svoje fasade, postaviti putokaze i info table s kratkim povijesnim opisom, legendama, specifičnostima značajnih kulturno-povijesnih zdanja.

»Jedan od razloga slabe posjećenosti je što Sombor i Apatin u turizmu nastupaju odvojeno, te je potrebno integrirati turističku ponudu kroz zajedničko upravljanje, propagandu, monitoring i javno-privatno partnerstvo«, savjet je koji bi se također mogao »primiti« i u Subotici, Kikindi, ili bilo kom drugom mjestu Vojvodine.

Z. Vasiljević

Paralelni život bunjevačke ikavice

Jezik, bar kada su ovi prostori u pitanju, nikada nije bio samo pitanje struke. Još i prije njegove standardizacije, a što je dobro poznato, i s hrvatske i sa srpske strane bilo je mnogo protivnika nametanja istočnohercegovačkog govora kao temelja današnjeg književnog jezika. No, kako tema ovog rada nije *Bečki književni dogovor* iz 1850. niti koliko su zbog njega izgubili kajkavci i čakavci, a što su njime dobili štokavci – i to ne svi – pozabavimo se mi osnovnom temom, a to je »Paralelni život bunjevačke ikavice«. Danas.

Pitanje nacionalnog identiteta Bunjevaca, kao što je također poznato, nije aktualno od jučer. Oko ove subetničke skupine bačkih Hrvata izjašnjavale su se i mađarske i srpske (jugoslavenske) vlasti, i jedni i drugi s istim ciljem: razbijanje, usitnjavanje i asimilacija ovog nacionalnog korpusa, izmještenog od svoje matice na sjever i istok. Rezultati takve politike Austro-Ugarske, a zatim i Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, te jugoslavija u različitim oblicima do današnje Srbije bili su u popriličnoj mjeri uspješno provedena mađarizacija, odnosno srbizacija ovog dijela hrvatskog naroda. Ali, to je također poznata stvar o kojoj je često pisano i koja i danas predstavlja predmet mnogobrojnih rasprava.

Osnovno pitanje, kada je o ovoj temi riječ, svakako je: gdje i na koji način živi bunjevačka ikavica?

»Zahvaljujući« tome što ju potpisnici *Bečkog književnog dogovora* nisu prihvatili kao standard budućeg zajedničkog jezika, bunjevačka ikavica (i ne samo ona) već gotovo dva stoljeća službeno obitava kao dijalekt hrvatskoga jezika kojim se ponajviše govori u bačkom dijelu Mađarske i Srbije. Uspoređujući današnju bunjevačku ikavicu s pisanim djelima od prije stoljeća i pol (kalendari, novine, publicistika, beletristika...) ili onom kako su ju govorili naši »májke i dide«, lako se da ustanoviti kako je ona pretrpjela brojne promjene, kako od samog broja govornika tako i od leksike do sintakse. Bunjevačkom ikavicom danas se – bar kada je o Subotici riječ, a vjerujem da slika nije ništa drugačija niti kada je riječ o Somboru (o Baji da i ne govorimo) – najviše govori po selima, a njezini najbolji »predstavnici« svakako su stariji i manje obrazovani ljudi. Međutim, čak i u međusobnoj komunikaciji – unutar obitelji ili s poznatim sugovornicima, u trgovini recimo – čest je slučaj zamjena »riječi«, odnosno izraza, srpskim namjesto bunjevačkim. Tako ćete u Tavankutu, Žedniku, Đurđinu, Maloj Bosni ili na Bikovu, recimo, nerijetko čuti da netko »jede hleb« ili pak »ide da spava«. Srbizacija i upliv standardnoga (srpskoga) jezika općenito u bunjevačku ikavicu, naravno, nije pojava novijega datuma, ali se zato danas vide nje-

zine gotovo pa konačne posljedice. Uzroci su tome mnogobrojni, od maloprije spomenutog izbacivanja štokavsko-ikavskog narječja iz standardnog jezika, preko odvojenosti od matične domovine, nacionalno-političkih pritisaka, sustava obrazovanja, pa do stečevina suvremene tehnologije, ranije novina, radija i televizije, a danas interneta. Bunjevačka ikavica, naravno, može se čuti i u njenom »glavnom gradu« – Subotici, ali se njeno gubljenje događa znatno brže čak i u odnosu na brzi gubitak bunjevačkih Hrvata u ovom gradu. O »kvaliteti« te »urbane ikavice« samo toliko da je mnogo gora i od današnje »ruralne«, što često kao rezultat ima neku vrstu mješavine standardnog jezika s jedva primjetnim natruhama dijalekta, prije svega kada je riječ o naglasku i donekle leksici.

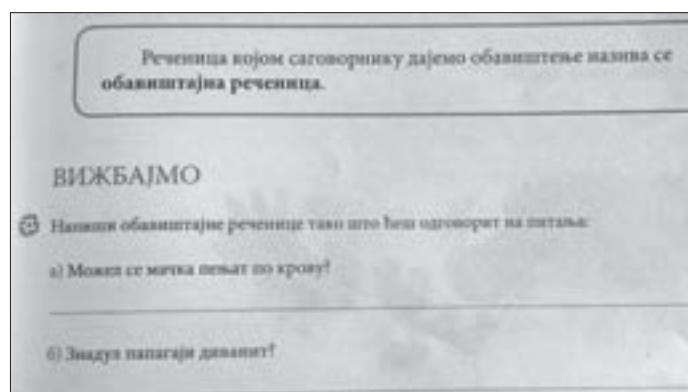
Izvan svakodnevnoga govora u obitelji, na ulici, trgovini i slično bunjevačka ikavica prisutna je i u književnosti, a odnedavno i u medijima i obrazovnim institucijama. I dok prva karakter očituje ponajviše na temelju znanja, obrazovanja, (jezičnog) osjećaja i inspiracije svojih autora, drugoj se na to dodaju i elementi koji ju žele normirati i staviti u okvire kakve nikad prije nije imala. Najbolji primjer za to svakako je *Klupče*, »moja prva bunjevačka gramatika od I. do IV. razreda osnovne škole« koja obrađuje »bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture«, a čije su autorice **Suzana Kujundžić-Ostojić**, **Ruža Josić** i **Jadranka Tikvicki**. Već prvi kontakt s ovim udžbenikom, a to je onaj vizualni, odaje njegovu neprimjerenost namjeni: naslovnica *Klupčeta* pisana je ćirilicom, pismom kojim se Bunjevci u ovim krajevima nikada nisu služili, a autorice ga sada u formi »govora sa elementima nacionalne kulture« predstavljaju kao udžbenik »bunjevačke gramatike«. Tako djeca u prvom razredu osnovne škole temelje gramatike svoga govora uče na pismu koje u bunjevačkoj pisanoj tradiciji nema nikakvog uporišta.

Ostavimo li po strani pismo koje se djeci primarno nudi tijekom prva četiri razreda osnovne škole i zadubimo li se u sam sadržaj ovog udžbenika vrlo brzo otkrit ćemo brojne prijeporne stvari. Primjerice, autorice dosljedno koriste terminologiju »vižbajmo«, »izvištaj«, »slideći«, »viverica« (ali, zanimljivo, za rečenicu ne kažu »ričenica«)..., što ne samo da odudara od bilo kakve govorne tradicije današnjih, ali i ranijih pokoljenja Bunjevaca nego je i rogovatno do boli. Takvo inzistiranje na dosljednoj zamjeni »jata« glasom »i« ne samo da je ravno »riki« i »siveru« nego je i elementarno neznanje autorica da ekavizmi u govoru bačkih Bunjevaca nisu strana niti pojava od jučer baš kao što su i ikavizmi prisutni u standardnom, bivšem srpskohrvatskom, a danas srpskom jeziku, poput glagola »volim« ili »nisam«, primjerice. Na

taj način od djece u obrazovnom sustavu prave jezične mutante koja to svoje »znanje«, iskreno se nadamo, neće prenositi nigdje izvan učionice. Također, u ovu kategoriju, iako nema veze s ikavicom, svakako spada i imenica »elefant« sa značenjem slona. I pored najbolje volje, ne mogu se sjetiti da je itko od Bunjevaca s ove strane granice slona nazivao imenom koje je izravno preuzeto iz mađarskog, što inače nije rijedak slučaj u leksici bunjevačkih Hrvata u Bajskom trokutu.

Iako ih nema puno, u udžbeniku se mogu naći primjeri zamjene infinitiva konstrukcijom »da plus prezent« poput »Nastavi da povezivaš«, kao i za Bunjevce (i ne samo njih) atipična uporaba glasa »h« poput glagola »zahtivaje« namjesto »legitimne« zamjene glasom »k«, odnosno u bunjevačkom govoru i danas postojećih dubletnih oblika »zaktivaju/zaktivaje«.

Ovakvih i sličnih primjera u *Klupčetu* je mnogo više, ali kako tema nije samo ovaj udžbenik, prijedimo i na druge oblasti u kojima je bunjevački govor »živ«. Najbolji primjer za to svakako su *Bunjevačke novine*. Već i površnim prelistavanjem ovog »informativno-političkog glasila«, koje izlazi jednom mjesečno, odmah se uočava koliko jezik kojim se piše odudara od stvarnosti i zdravog razuma. Naslovi poput »Raspodila sridstava mimo pridloga Savita«, »Usmiravanje ka profesionalizmu« ili »Dobra energija mladi umitnika« sami za sebe govore koliko je tu zapravo riječ o doslovnoj »ikavizaciji ekavice« koja nema nikakvoga uporišta u svakodnevnom govoru. Iza ovako nakaradnih naslova stoje, naravno, još nakaradniji tekstovi koji svojim narativom odaju jednu birokratsku svijest, svijest kojoj je strano sve što je logično. Koji bi Bunjevac, recimo, naravno osim onog koji ne zna bunjevački a pod svaku cijenu to nastoji biti, u svakodnevnom govoru rekao ovako nešto: »Taki princip ne obizbiđuje potribu da izabran kandidat bude i legitimni politički pridstavnik manjine« (**Mirko Bajić**, predsjednik Saveza bačkih Bunjevaca)? Ili (predsjednica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine Suzana Kujundžić-Ostojić): »Pridstavnici nacionalni saveta su mogli čut kaka su najnovija stremljenja iz Ministarstva prosvete...«, odnosno: »Nike od manjina u Srbiji imaju priliku da ciloкупnu nastavu pohađaje na maternjem jeziku, dok je u našem slučaju...«. Pogodite što.

Ništa bolji jezik – jer upravo rade na njegovoj standardizaciji! – ne može se čuti niti na Televiziji Vojvodine u okviru polusatne emisije na »bunjevačkom jeziku« pod nazivom *Spektar*. Najveći dio vremena u toj je emisiji, naravno, posvećen čelnicima bunjevačke zajednice, te »pridstavnicima« raznoraznih »kudova« od

kojih, kao da im je to zabranjeno, malo tko uopće progovori bunjevački, a i kad progovori bolje da to više ne čini, jer ga govori kao da ga je učio iz *Klupčeta*, a usavršavao čitajući *Bunjevačke novine*. Kako se *Spektar* može gledati na internetu i odgođeno, suvišno je nabrajati bilo koji primjer, jer je svaki od njih, oprostite na ponavljanju, zoran primjer »tiške griške« kao metastaze usiljene ikavice.

Kako sam već i rekao, bunjevačka ikavica živi svoj život i u području književnosti, poeziji prije svega. Ako zanemarimo **Balinta Vujkova** i njegovo nesagledivo usmeno blago što je objavljeno u formi »pripovidača« i bajki, te **Matiju Poljakovića** koji ju je i umjetnički oplemenio u svojim dramama, možemo reći da nema puno suvremenih autora koji se odlučuju pisati na ovom govoru, čak i ako im je on imanentan. Svakako najrepresntativniji suvremenici koji pišu (ili su donedavno pisali) na bunjevačkoj ikavici su **Milovan Miković**, **Vojislav Sekelj**, **Tomislav Žigmanov** i **Mirko Kopunović**. Neopterećeni njezinim normiranjem, u svojim djelima pišu je onako kako ju znaju i osjećaju (treba reći na zavidno dobroj razini). Uporaba dubleta poput »zardelija/zerdelija« ili »mestalundžija/nastalundžija« posve (im) je uobičajena, te čak i služi ka očuvanju njihovih paralelnih oblika. »Iskakanja« iz poznatih okvira su i više nego li rijetka i mogu se tumačiti ili neznanjem ili uspjelim vlastitim neologizmima kakve, primjerice, rabe Vojislav Sekelj u zbirci *Rič fali* kroz imenicu »šinšok« (namjesto uobičajenog hungarizma »šikšo«) ili pak Tomislav Žigmanov, koji u *Bunjevačkom bluesu* za onog koji nije ohol rabi riječ »neol«. Ako u ovu grupu uvrstimo i pjesnike iz takozvane lire naive, pa i kolumniste koji na bunjevačkoj ikavici pišu u *Hrvatskoj riječi*, poput **Branka Ivkovića** ili pak one koji su to činili u *Subotičkim novinama*, pokojni **Ladislav Kovačić** ili donedavno **Tomislav Mačković**, s manje ili više preciznosti možemo reći kako nikome od njih ni na kraj pameti nije (bilo) od govora stvarati jezik.

S druge strane, i na temelju navedenih primjera iz *Klupčeta*, *Bunjevačkih novina* i *Spektra* lako se da zaključiti kako priznatom statusu nacionalne manjine u Srbiji Bunjevci žele dodati i nešto mnogo apsurdnije, a to je standardizacija ovoga govora. Da stvar s »bunjevačkim jezikom« bude tužnija, inicijatori ovog pitanja potporu dobijaju od najutjecajnijih institucija u državi, što se vidi ne samo u javnim nastupima čelnika Srbije (bivši predsjednik **Tomislav Nikolić**, recimo, osobno je donirao udžbenike na bunjevačkom) nego i po potpisima recenzenata *Klupčeta*: umirovljenog profesora dr. **Dragoljuba Petrovića** i dr. **Pavla Ilića** s Filozofskog fakulteta u Novom Sadu. Prvi je, kao što je poznato, bio i mentor **Marku Peiću** i **Grgi Bačliji** na izradi *Rečnika bačkih Bunjevaca*, a sada sličnu ulogu igra i u započetom procesu standardizacije »bunjevačkog jezika«. Dođe li do toga, a nije nemoguće da dođe (događale su se ovdje i mnogo luđe stvari), ostat će otvoreno pitanje jesu li Petrović, Ilić i Filozofski fakultet u Novom Sadu – uz svesrdnu pomoć države – svjesno radili na potkopavanju temelja *Bečkog književnog dogovora* ili je riječ o običnoj demenciji osobnog tipa s općim posljedicama?

Zlatko Romić

(Rad sa skupa »Šokačka i bunjevačka tradicijska kultura u suvremenoj književnosti i kulturi«, održanom 4. i 5. svibnja u Osijeku i Mohaču)

Koliko je danas isplativa proizvodnja višanja u Srijemu?

Zadovoljavajući prinos, a cijena ispod prosjeka

»Oni voćari koji imaju veće površine mogu živjeti od voćarstva. Ja imam u posjedu 2 hektara višnje i 1 hektar šljive i mogu reći da nemam mirovinu, teško bih mogao živjeti od voćarstva.«

Osim povrtlarstva, kojim se bave mještani Nikinaca (mjesto u rumskoj općini), posljednjih godina sve više je zastupljeno i voćarstvo, a na prvom mjestu višnja kao dominantna voćarska kultura. Proizvođači ovog voćnog ploda ističu da se na njoj nekada moglo dobro zaraditi. Nažalost, danas je situacija sasvim drugačija. Prinos višnje ove godine je bio više nego dobar, unatoč njenom kasnom cvjetanju. Međutim, otkupna cijena je niska, pa su mnogi voćari nezadovoljni i zabrinuti, jer se plaše da novcem od njihove prodaje neće uspjeti pokriti ni osnovne troškove. Upitno je i hoće li nastaviti njihovu proizvodnju iduće godine.

Rod veći od očekivanog

Odavno su Srijemci shvatili da se od ratarstva ne može puno zaraditi. Zato su se mnogi odlučili polja pod osnovnim ratarskim kulturama zamijeniti raznim voćnim vrstama nadajući se većoj zaradi. I bilo je tako, ali samo prvih godina. Na korak da na svom zemljištu zasaди stabla višanja, prije više od 20 godina, odlučio se i **Marko Bakić** iz Nikinaca. Na 3 hektara svog zemljišta zasa-

dio je višnje i šljive. U to vrijeme uložio je dosta novca, rada i truda, nadajući se da će se od proizvodnje višanja moći živjeti. Voćnjak Bakića u Nikincima posjetili smo baš u vrijeme berbe. Radnici su završavali branje jednog od tri voćnjaka višanja koji su u posjedu ove obitelji.

»Ovu godinu, što se višanja tiče, ne mogu točno precizirati, ali mislim da je odlikuje šarolikost. Počevši od kasnog cvjetanja, koje se kasnije pretvorilo u vrlo brzo precvjetavanje i formiranje plodova koji su u 6. mjesecu bili veoma sitni. Međutim, zahvaljujući kišama posljednjih tjedana, kvaliteta višanja je poboljšana. Ne mogu reći da je njihova kvaliteta niti dobra niti loša, nego nešto između. Što se tiče rodnosti, višnja je ove godine jako dobro rodila. Ali kako se najavljuje, imat ćemo jako nisku cijenu koja će se kretati od 35 do 60 dinara po kilogramu. To je već stara priča s cijenom, koja se ponavlja iz godine u godinu. Ja još uvijek višnje nisam nosio kod mog hladnjačara u Jevremovac, ali se unatoč svemu iskreno nadam njegovoj korektnosti. Barem je do sada tako bilo. Očekujem neku pristojnu cijenu u gornjoj granici od onog obećanog«, kaže Bakić.

Pozitivna nula

Sjeća se Bakić vremena kada je formirao svoj prvi voćnjak, 1996. godine. Tada su mu očekivanja bila da će u starosti moći bezbrižno i lijepo živjeti od proizvodnje višanja.

»Odnosi su totalno promijenjeni i nije to ono što se očekivalo. Uspoređujući posao s pšenicom i gledajući kako poljoprivrednici imaju muku da je što prije vrše zbog stalnih kiša, mogu reći da sam donekle i zadovoljan. Ali kada se vratim na početak svog rada do neke 2005. godine, kada je voćnjak počeo rađati i to vrijeme usporedim s današnjim vremenom, poražavajuće je. Situacija u poljoprivredi je danas takva kakva jeste i čovjek nikad ne zna na čemu će biti«, navodi Bakić.

Kako kaže, kao i svih prethodnih, i ove godine vodio je računa o kemijskoj zaštiti. Sve je bilo u skladu sa standardima Europske unije, jer rusko tržište i Europa zahtijevaju da se voće tretira novim suvremenim preparatima, koji ne sadrže veliku toksičnost. I

pored velikog truda i ulaganja, Bakić sumnja da će mu se proizvodnja višanja ove godine isplatiti.

»Mislim da će se ove godine moja proizvodnja višanja svesti na pozitivnu nulu i molim se Bogu da makar tako i bude. Računam da ću ove godine po hektaru imati vagon i pol višanja. To nije puno, ali je moj voćnjak star više od 20 godina, pa je to onda i zadovoljavajući prinos.«

živjeti samo od voćarstva. Ja imam u posjedu 2 hektara višnje i 1 hektar šljive i mogu reći da nemam mirovinu, teško da bih mogao živjeti od voćarstva. Ove godine ne računam na prihod. Ako po katastarskom jutru, bez obzira na rad i trud dobijem 30.000 do 40.000 dinara, to onda nije ništa. Ali, što da se radi. Moramo živjeti dalje.«

S. Darabašić

Sve je manje nadničara

Jedan od većih problema voćara ove godine je bio i naći radnu snagu. Sve je manji broj onih koji žele raditi nadničarski posao.

»Nekad je bilo lakše. Bilo je više radne snage i ljudi koji su se bavili nadničarskim poslom. Njih sada nema. Stari nadničari iz našeg sela su umrli, a mladi baš i ne žele raditi ove poslove. Oni su se zaposlili u okolnim tvornicama u Rumi i sve ih je manje zainteresirano da rade poslove u polju. Postoje nagovještaji da ćemo već iduće godine morati radnicima koji rade sezonske poslove uplaćivati radni staž. Pitanje je samo jesmo li mi u mogućnosti s ovim prihodima to im osigurati.«

Proizvodnju višanja obitelj Bakić financira vlastitim sredstvima. Do sada nisu koristili subvencije države. A na pitanje može li se danas od voćarstva živjeti Bakić kaže:

»Može se živjeti ukoliko imate i druge prihode. Oni voćari koji imaju velike površine mogu

Preč. mr. Mirko Štefković, tajnik Subotičke biskupije

Doživjeti biskupijsko zajedništvo

Intervju vodila: Željka Vukov

Subotička biskupija ovoga vikenda proslavlja 50 godina postojanja i djelovanja. Svoje korijene ima u Bačkoj nadbiskupiji, sa sjedištem u Baču, koja je potom ujedinjena s Kaločkom nadbiskupijom, te je tako nastala Kaločko-bačka nadbiskupija, a nadbiskupi su stolovali čas u Kaloči, čas u Baču. Bačku apostolsku administraturu sa sjedištem u Subotici uspostavila je Sveta Stolica 1923. Na čelu administrature bio je župnik subotičke župe sv. Terezije Avilske **Lajčo Budanović**, kao apostolski administrator, koji je 1. svibnja 1927. godine primio i biskupsko posvećenje. Prošao je dugi niz godina, kada je 25. siječnja 1968. godine Sveti otac **Pavao VI.** ustanovio na području Bačke apostolske administrature novu biskupiju pod imenom Subotička biskupija. To je biskupija koju mi danas poznajemo i čiji se jubilej slavi. Biskupija broji 116 župa, te ima 107 svećenika, a na teritoriju biskupije djeluje i nekoliko zajednica redovnika i redovnica. Prvi biskup Subotičke biskupije bio je **Matija Zvekanović** (1968. – 1989.), a aktualni biskup je mons. dr. **Ivan Péntes**.

Pred Vama, kao tajnikom Subotičke biskupije, je velika organizacija i značajna proslava. Naime, vikend koji je pred nama bit će u znaku proslave jubileja biskupije, ali i 50. obljetnice svećenstva biskupa i još četverice svećenika. Što je ono što nas očekuje?

Rekao bih kako se sad sve zgusnulo, ali se mi tome veselimo. Na Petrovo, 29. lipnja, u 9.30 sati bit će svećeničko, odnosno đakonsko ređenje, kada će biskup zaređiti dvojicu svećenika i jednog đakona na mađarskom jeziku. Istoga dana u 10.30 sati će slaviti biti na hrvatskom jeziku, kada će biskup trojicu bogoslova zaređiti za đakone: **Nebojšu Stipića, Dražena Skenderovića i Daniela Katačića**. Ujedno, pod oba ova slavljia biskup će, skupa s još četvericom svećenika, zahvaliti Bogu za 50 godina svećenstva. Naime, osim biskupa, 50. obljetnicu slave i preč. **István Dobai**, preč. **Julije Bašić**, mons. **József Miócs** i preč. **József Csobánczy**. To će biti zlatna misa za petericu svećenika, odnosno, biskupa i svećenike. Istoga dana će u Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici biti svečana akademija u povodu proslave Subotičke biskupije u 18 sati. Naime, kako ste spomenuli, Subotička biskupija je uspostavljena aktom kojega je potpisao Sveti Otac 25. siječnja 1968. godine. Taj akt je

Na Petrovo, 29. lipnja, subotički biskup mons. dr. Ivan Péntes zaređiti će dvojicu svećenika i četvericu đakona, a ujedno će i proslaviti, skupa s još četvericom svećenika, svoju zlatnu misu * 30. lipnja bit će svečana sveta misa povodom 50. obljetnice biskupije * Ovo je prvi puta da državni tajnik Svete Stolice, dakle drugi čovjek Katoličke Crkve, dolazi u posjet ovoj državi, Katoličkoj Crkvi ovdje, 30. lipnja i 1. srpnja

postao javan tek u ožujku, kada je objavljen u službenom glasniku Svete Stolice. U Subotici je velika proslava bila 30. lipnja, te ćemo mi točno 50 godina poslije imati proslavu, zahvalu za taj veliki jubilej. O povijesti i razvoju biskupije ćemo se prisjetiti na akademiji koja je upriličena tim povodom. Već sljedećeg dana, 30. lipnja bit će svečana sveta misa u 11 sati u povodu 50. obljetnice biskupije, kada će u našem gradu nazočiti preko dvadeset biskupa iz naše i okolnih zemalja, oko stotinu svećenika i tisuće vjernika koji će doći iz cijele biskupije. Budući da očekujemo više vjernika nego što može stati u crkvu bit će postavljen video zid između katedrale i biskupije, te će vjernici i izvan crkve moći pratiti svetu misu. Planirano je da misno slavlje predvodi apostolski nuncij mons. **Luciano Suriani**, što je on prihvatio, međutim potom je za isti dan najavljen posjet tajnika Svete Stolice kardinala **Pietra Parolina**, koji će toga dana posjetiti predstavnike državnih vlasti i Srpske Pravoslavne Crkve. Jasno je da nuncij treba biti prisutan na tim susretima. Potom smo se obratili ostrogonsko-budimpeštanskom kardinalu **Péteru Erdőu**, koji je već potvrdio dolazak, no u međuvremenu opet je došlo do promjene. Naime, Sveti Otac papa **Franjo** je ime-

novao 14 novih kardinala, a na njihovu kreaciju, kako se to kaže u stručnoj terminologiji, uoči Petrova, papa je sazvao konzistorij, odnosno skup svih kardinala. Jasno je da i kardinal Erdő tada treba biti u Rimu. Zato je biskup Pénzes odlučio predvoditi slavlje, koje će biti dvojezično. Vjerujem da subotička katedrala još nikada nije imala ovakvo slavlje, na kojem će biti toliko biskupa. Trudimo se sve organizirati, da hodočasnici imaju sve što im je potrebno i da se na slavlju doživi biskupijsko zajedništvo. To je ujedno centralna proslava uspostave naše biskupije.

HR Istoga dana, 30. lipnja, kao i 1. srpnja u Srbiju dolazi državni tajnik Svete Stolice. Dakle, usudila bih se reći da se ovoga vikenda piše povijest. O čemu je točno riječ i koji je razlog njegova posjeta?

Naši biskupi na zasjedanju Biskupske konferencije odlučili su pozvati kardinala Pietra Parolina, državnog tajnika Svete Stolice, kako bi on blagoslovio novo sjedište Međunarodne biskupske konferencije sv. Ćirila i Metoda, koja je do sada, ako smijem reći, djelovala u uvjetima betlehenskog siromaštva, u smislu da nismo imali svoje sjedište. Kako smo uspjeli doći do nekog razboritog rješenja

s obzirom na naše uvjete, osigurali smo sredstva i u župnom domu Sv. Roka u Novome Sadu preuredili i proširili taj prostor gdje će od sada biti sjedište Biskupske konferencije. Nakon misnoga slavlja, koje će biti u nedjelju, 1. srpnja, u crkvi Imena Marijina u Novom Sadu kardinal Parolin će blagosloviti te prostorije. Inače, misno slavlje će prenositi Radiotelevizija Vojvodine, i na prvom programu će biti misa s komentarom na hrvatskom, dok će na drugom biti na mađarskom jeziku. To nam je značajno, osobito za vjernike koji su vezani za svoje domove. Poslije misnog slavlja kardinal Parolin će se susresti s našim biskupima, te će u 12.30 sati blagosloviti prostorije što je ujedno i prvotni razlog njegova dolaska.

HR Dan prije, 30. lipnja, kardinal Pietro Parolini će se susresti s najvišim državnim dužnosnicima Srbije. Koji je povod ili tema njihova susreta i koliko je to značajno za Crkvu?

Da, kardinal će se tada susresti s predsjednikom Srbije **Aleksandrom Vučićem**, ministrom vanjskih poslova **Ivicom Dačićem**, s predsjednikom Vlade Srbije **Anom Brnabić** i s patrijarhom srpskim **Irinejom**. Jako smo radosni zbog toga posjeta, kako radi tog crkvenog dijela, tako i ovog svjetovnog, političkog. U Srbiji imamo

dosta dobar zakonski okvir koji regulira život i djelovanje crkava i vjerskih zajednica, pa tako i Katoličke Crkve, ali određeni segmenti njegove provedbe u pojedinostima se mogu doraditi, odnosno trebaju pojasniti. Vjerujemo da će posjet kardinala kao vrlo iskustvenog diplomata, on je po svojoj službi u rangu predsjednika Vlade odnosno premijera, uroditi pozitivnim pomacima, rješavanju pojedinih pitanja koja se tiču života i djelovanja Katoličke Crkve na ovim prostorima. Prije svega radi se o državnom posjetu, a razne teme se tom prilikom stave na stol ili barem samo naglase. Kardinal predstavlja Svetu Stolicu, državu Vatikan, a ujedno predstavlja i ovaj dio Katoličke Crkve. Stoga se nadamo da će biti dotaknute teme koje će poboljšati naše djelovanje za dobrobit, ne samo katolika, nego i cijelog našeg društva općenito. Puno toga je već pozitivno riješeno u korist Katoličke Crkve, odnosno njezinog jednostavnijeg, boljeg i lakšeg djelovanja. Primjerice, registracija naših biskupija, župa, pitanje osiguranja svećenika, priznavanje akademskih diploma i stupnjeva stečenih na katoličkim učilištima u inozemstvu. To su stvari koje smo riješili, ali ima tema koje su tek pred nama. Neke su manje i jednostavnije, a ima i onih ozbiljnijih. Tu je recimo i pitanje dobivanja potrebnih frekvencija za Radio Mariju Srbije, upravljanje grobljima koja su u vlasništvu crkve. Također, jedno otvoreno pitanje je i restitucija matičnih knjiga. Vjerujem da se ova pitanja mogu tematizirati i polako privoditi kraju. Posljednjih godina uvijek je aktualno pitanje restitucije oduzete crkvene imovine. Ima pojedinih župa koje su zbilja dobile povrat imovine i one su u mogućnosti održavati svoje objekte, a imamo i lijepih primjera gdje župe karitativno djeluju, odnosno sredstva koja imaju usmjeravaju za različita pastoralna djelovanja. Također, jedno od pitanja treba biti sudbina diploma naših vjeroučitelja. Katolička Crkva je pozdravila uvođenje vjeronauka u školama, od samoga početka, međutim taj potez je uradila država, a mi smo se uključili po mogućnostima koje su tada bile na raspolaganju. Trenutno, kako se i taj segment ustrojava, potrebno je naći načina kako bi vjeroučitelji u školama mogli steći obrazovanje ovdje u ovoj državi. Ako je država uvela tu materiju u školu, onda smatramo da je država i dužna omogućiti da se formacija vjeroučitelja odvija u ovoj državi, a ne da ih moramo školovati u inozemstvu. Trebamo naći najbolji način za rješavanje svih ovih pitanja, a ima ih još. Ovo je prvi puta da državni tajnik Svete Stolice, dakle drugi čovjek Katoličke Crkve, dolazi u posjet ovoj državi, Katoličkoj Crkvi ovdje. Mi se nadamo samo dobromu. Vjerujemo da će kardinal svojom umješnošću uspjeti uvjeriti naše državne dužnosnike o tome kako Katolička Crkva i njezino, što je moguće bolje djelovanje, pridonosi dobrobiti, ne samo katolicima i katoličkim strukturama, nego općenito cijelome društvu.

Spomenuli ste kako je bitna formacija vjeroučitelja u ovoj zemlji. Je li onda dužnost države osigurati i odgovarajući udžbenik ili katekizam koji je prilagođen školskom vjeronauku?

Svakako vjerujem da za obrazovanje država treba osigurati sva potrebna sredstva bez diskriminacije građana, tj. djece prema njihovoj nacionalnoj odnosno vjerskoj pripadnosti, da mogu svaki predmet koji je obavezan ili odabran u cijelosti odraditi i za to imati sva potrebna pomagala. Naša Biskupska konferencija je prijavila sredstva za izradu udžbenika za vjeronauk. Novi, revidirani program je prihvaćen prošle godine od strane nadležne komisije, objavljen je u *Prosvetnom glasniku*, tako da je on važeći. Formirali smo radne skupine koje rade na izradi novih udžbenika, za svih

osam razreda osnovne škole i četiri razreda srednje škole, kako na hrvatskom tako i na mađarskom jeziku i vjerujem da ćemo taj proces uspjeti okončati u narednih godinu-dvije.

Sjedište Biskupske konferencije će od sada biti u Novom Sadu u sklopu župe Sv. Roka. Koja je to sve procedura, hoće li netko biti uposlen i koji je značaj toga?

Kao što znamo, Katolička Crkva ovdje nije brojna, pokušavamo biti vrlo racionalni u smislu da nećemo nekoga dodatno upošljavati, nego ukoliko se opseg posla koji je potrebno vršiti povećati, tek tada će Biskupska konferencija nekoga angažirati. Trenutno funkcioniramo tako da je zrenjaninski biskup mons. **Ladislav Német** predsjednik konferencije, dok moja malenkost vrši službu tajnika i u vrlo dobroj suradnji obavljamo taj administrativni dio posla. Međutim, svi znamo da ako određena ustanova nema svoje sjedište to značajno otežava djelovanje. Time što će Međunarodna biskupska konferencija imati svoje sjedište u Novom Sadu, mi se nadamo da će Katolička Crkva dobiti na profilu u ovoj državi. Ono što nam je značajno, osim tog administrativnog rada, jest da ćemo biti prisutniji medijski. Već više godina planiramo uređivanje jednog portala koji bi se bavio životom i djelovanjem Katoličke Crkve ovdje u Srbiji i vjerujemo da će na ovaj način to biti moguće. Tamo će svoje mjesto naći i naš Međubiskupijski sud, koji je utemeljen ove godine i polako dobiva svoje strukture. Radi se o službi Katoličke Crkve prema svojim vjernicima, ponajviše je predmeta iz područja ženidbenog prava, odnosno pitanja ispitivanja valjanosti ženidbe, kako bi vjernici koji su u takozvanom drugom braku mogli riješiti svoju situaciju i po mogućnosti ići na sakramente. U tom smislu ćemo značajno pospješiti dostupnost te usluge. U tim prostorima će biti sjedište, a ispostave će biti u Subotici, Zrenjaninu, Ruskom Krsturu i Beogradu. Imamo već kadar vrlo jasno definiran. Biskupska konferencija obuhvaća sve biskupije koje su na teritoriju Srbije skupa s Kosovom, Crne Gore i Makedonije, a mi kao Katolička Crkva u Srbiji djelujemo i zasebno.

Biskup mons. Ivan Pénzes se priprema za mirovinu. Koja je procedura izbora novog biskupa?

Vrlo jednostavno. Biskup će 10. kolovoza napuniti 75. godinu života, a po odredbi zakonika kanonskog prava on je dužan podnijeti odreknuće od službe Svetome Ocu preko nuncijature. Nakon toga sveti Otac će skupa s kardinalom pročelnikom Kongregacije za biskupe odlučiti hoće li aktualni biskup nastaviti obnašati svoju službu dok ne bude imenovan novi, što je obično slučaj, ili će možda odmah biti razriješen, pa će biti imenovan privremeni upravitelj biskupije, što je rijetko. Biskupa se ne bira, biskup se imenuje. Imenuje ga Sveti Otac, formalno gledano, ali postupak traženja kandidata, profila osobe radi nuncijatura u Beogradu u suradnji s Kongregacijom za biskupe. Jedino što možemo jeste sve pratiti našim molitvama. Mi kao svećenici i vjernici trebamo vrijeme koje je pred nama povjeriti Bogu da providi za našu biskupiju. Neće to biti nikakva velika novost. Crkva je postojala i prije, a postojat će i nakon toga. Uloga nadpastira je značajna, ali puno je značajnije ono što se događa i živi u zajednici, u Crkvi. Zakonik kanonskog prava je vrlo jasan: postoji kriterij i kandidat mora imati barem 35 godina i najmanje 5 godina biti u svećeničkoj službi. Nema nekih velikih kriterija. Jasno je da treba uzeti u obzir da smo višejezična biskupija i da nije isto tražiti biskupa za Beograd ili za Suboticu. Znamo se našaliti da kandidata za biskupa nikad neće faliti, može faliti samo svećenika. Dakle, to je proces koji nas očekuje.

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise,
upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice
Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad
T: +381 21 487 46 14, 487 48 67, 487 43 36
ounz@vojvodina.gov.rs
KLASA: 128-454-303/2018-04
DATUM: 27. 6. 2018.

Na temelju članka 3. Pravilnika o dodjeli proračunskih sredstava za financiranje i sufinanciranje modernizacije infrastrukture ustanova osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja i učeničkog standarda na teritoriju AP Vojvodine (*Službeni list APV*, broj 4/17) i članka 3. Pravilnika o dodjeli proračunskih sredstava za financiranje i sufinanciranje modernizacije infrastrukture predškolskih ustanova na teritoriju AP Vojvodine (*Službeni list APV*, br. 14/17), a u svezi s Pokrajinskom skupštinskom odlukom o proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2018. godinu (*Službeni list APV*, br. 57/2017, 17/2018 i 29/2018), Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice (u daljem tekstu: Tajništvo) raspisuje

NATJEČAJ

ZA FINANCIRANJE I SUFINANCIRANJE REKONSTRUKCIJE, ADAPTACIJE, SANACIJE I INVESTICIJSKO ODRŽAVANJE OBJEKATA USTANOVA OSNOVNOG, SREDNJEG OBRAZOVANJA I ODGOJA, UČENIČKOG STANDARDA I PREDŠKOLSKIH USTANOVA NA TERITORIJU AUTONOMNE POKRAJINE VOJVODINE ZA 2018. GODINU

Natječaj se raspisuje na iznos sredstava osiguranih pokrajinskom skupštinskom odlukom o proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2018. godinu (*Službeni list APV*, br. 57/2017, 17/2018 i 29/2018) i to: za sufinanciranje rekonstrukcije, adaptacije, sanacije i investicijsko održavanje objekata ustanova osnovnog, srednjeg obrazovanja i odgoja, učeničkog standarda i predškolskih ustanova na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine u ukupnom iznosu od 100.000.000,00 dinara (na razini osnovnog obrazovanja i odgoja 70.000.000,00 dinara, na razini srednjeg obrazovanja i odgoja 17.000.000,00 dinara, za ustanove učeničkog standarda 5.000.000,00 dinara i za predškolske ustanove 8.000.000,00 dinara).

Sredstva su namijenjena za izvođenje radova rekonstrukcije, adaptacije, sanacije i za investicijsko održavanje objekata ustanova osnovnog, srednjeg obrazovanja i odgoja, učeničkog standarda i predškolskih ustanova na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine, a za koje rješenje o odobravanju izvođenja radova izdaje tijelo nadležno za izdavanje građevinske dozvole prema članku 145., stavak 1. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009-isp., 64/2010-odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013- odluka US, 50/2013 – odluka US, 98/2013 – odluka US, 132/2014 i 145/2014).

Tajništvo dodjeljuje sredstva za sufinanciranje, s tim da je učešće ustanove u sufinanciranju radova obvezno s minimum 30% vrijednosti radova.

Sredstva se ne dodjeljuju za sufinanciranje izvođenja radova izgradnje, dogradnje i tekućeg održavanja objekta.

Podnositelji zahtjeva su:

škole za osnovno obrazovanje i odgoj, škole za srednje obrazovanje i odgoj i ustanove učeničkog standarda na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine čiji je osnivač Republika Srbija, AP Vojvodina i jedinica lokalne samouprave;
jedinice lokalne samouprave (isključivo za potrebe predškolskih ustanova) na teritoriju AP Vojvodine.

Kriteriji raspodjele sredstava po Pravilniku o dodjeli proračunskih sredstava za financiranje i sufinanciranje modernizacije infrastrukture ustanova osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja i učeničkog standarda na teritoriju AP Vojvodine, kao i po Pravilniku o dodjeli proračunskih sredstava za financiranje i sufinanciranje modernizacije infrastrukture predškolskih ustanova na teritoriju AP Vojvodine jesu:

1. značaj realizacije projekta kada je riječ o sigurnosti učenika, nastavnika, odnosno djece, odgojitelja i zaposlenih koji koriste objekte;
2. značaj realizacije projekta za osiguravanje kvalitetnih uvjeta za boravak i izvođenje odgojno-obrazovnog rada;
3. financijska opravdanost projekta;
4. održivost projekta;
5. lokalni, odnosno regionalni značaj projekta;
6. aktivnosti koje su poduzete s ciljem realizacije;
7. osigurani izvori sredstava za realizaciju projekta (preko propisanog obaveznog učešća od 30%).

Zahtjevi se podnose na jedinstvenom natječajnom obrascu Tajništva. Kompletan natječajna dokumentacija može se preuzeti od 27. 6. 2018. godine na web-adresi Tajništva www.puma.vojvodina.gov.rs

Rok za podnošenje prijave na Natječaj jeste 18. 7. 2018. godine.

Zahtjevi se dostavljaju putem pošte na adresu: Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice s naznakom »Za natječaj – za sufinanciranje rekonstrukcije, adaptacije, sanacije i investicijsko održavanje objekata ustanova osnovnog, srednjeg obrazovanja i odgoja, učeničkog standarda i predškolskih ustanova na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2018. godinu«, Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad, ili se podnose osobno, predajom na pisarnici pokrajinskih tijela uprave u Novom Sadu (prizemlje zgrade Pokrajinske vlade).

Rezultati Natječaja bit će objavljeni na internet prezentaciji Tajništva.

Pokrajinski tajnik
Mihály Nyilas

Zlatno doba Hrvatskog Majura

Bife na slici (ili mijana, kako su mještani nazivali ovaj ugostiteljski objekt), željeznička postaja u neposrednoj blizini, škola za niže razrede, krupara, otkupna stanica, prodavaonica... činili su središte Hrvatskog Majura i mjesto susretanja svih ljudi toga kraja – nekada, u vrijeme nastanka fotografije prije šezdesetak godina. Hrvatski Majur je tada još živio »punim životom«; bio je veliko salaško naselje. Prema sjećanju starijih mještana, sedamdesetih godina još je bilo trideset đaka u četiri razreda osnovne škole.

Danas nema ni jednog od nabrojanih društvenih objekata. Ostali su samo malobrojni salaši. Prvo je ukinuta pruga kroz ovo mjesto, a naselje ostalo prometno izolirano, potom su započele selidbe obitelji za boljim uvjetima. Vremenom je srušena škola, nestala je i mijana... U vrijeme nastanka lijepe fotografije koja je danas jedan od vrijednih dokumenata i svjedočanstava o nekadašnjoj atmosferi Hrvatskog Majura, na tabli iznad ulaznih vrata pisalo je: »Zemljoradnička zadruga, Mala Bosna, Bife br. 2 'Hrvatski Majur'«.

Na tom mjestu danas je sve pusto; ostao je iz davnina samo križ i poneki salaš. Za križ ovdje kažu kako je od »pamtivika« i nekoliko puta je obnavljan. Nekada se nalazio u neposrednoj blizini ugostiteljskog objekta na staroj fotografiji. Okolo su njive, u daljini salaš. Do ove lokacije danas se stiže atarskim putovima i »tvrdom« trasom nekadašnje »pačirske pruge«, duboko urezane u sjećanja ovog i svih ostalih naselja koja su se nalazila uz ovu prugu.

Requiem za Vežbaonu

Prošlog tjedna zasjedala je Skupština grada Subotice. Na prilično dosadnom dnevnom redu bilo je mnoštvo točki tipa: donosimo odluku o usvajanju toga i toga; itd. Ja sam počeo gledati prijenos kada je aktualni gradonačelnik iznosio planove o izgradnji *wellness centra* na Paliću. Priznajem: i ova tema zaslužuje dužnu pažnju, ali mene je ipak dirnula u dušu odluka s većinom glasova (SNS-a i SVM-a) kojom je usvojen prijedlog ukidanja osnovne škole *Miloš Crnjanski*, koju smo mi roditelji zvali *Vežbaona*, što joj je dugo bio i službeni naziv.

Naši lokalni »racionalizatori« prijedlog su obrazložili s dosta tankih argumenata: kao nema dovoljno đaka, a đaci su se već upisali! To znači da je ova odluka donesena brzopleto, u cilju rješavanja jednog drugog problema. »Racionalizatori« su uočili da u jednom školskom dvorištu postoje dvije osnovne škole: *Jovan Mikić* i *Miloš Crnjanski*; to je neracionalno, izjavili su nadležni, treba objediniti dvije škole. Tijekom rasprave moglo se čuti i mišljenje da oni idu samo prijepodne u školu i to nije »racionalno iskorištavanje« postojećih učionica! Ti »racionalisti« nemaju uopće veze s osnovama pedagogije. Možete zamisliti strah male, osam godina stare učenice, koja npr. zimi ide poslijepodne na nastavu, kada se rano smrkava, i treba se vraćati kući. O strahu roditelja da ne pričam. Znači, ukida se jedina »normalna« osnovna škola, čiji učenici, poput svojih roditelja, prijepodne »rade«, a poslijepodne mogu biti zajedno. No u ovom slučaju postoje i drugi problemi. Ne znam zašto, ali kada govorimo o »subotičkom tipu racionalizacija« uvijek se sjetim stihova pokojnog pjesnika i psihologa **Ivana Pančića** koje je napisao lokalnom varijantom hrvatskog jezika u zbirci pjesama *Natpivavanja* u kojima nastoji opisati muke i radosti naših predaka. Kroničar u uvodu kazuje: »Tko nije iz ovog grada, taj ne zna, da mrtvi paori svakog dana otvaraju gradske dveri«. Imam dojam da današnji »gradski oci«, bez obzira odakle su došli, pojma nemaju ni o bliskoj povijesti našeg grada.

Nastanak Vežbaone

Na zahtjev gradskog Vijeća u Subotici je otvorena Ženska učiteljska škola davne 1871. godine, koja je nakon privremenih rješenja našla svoje mjesto na *Korzou* u nekadašnjem **Vuićevom** parnom mlinu, koji je kao najstariji industrijski spomenik srušen šezdesetih godina (bivša robna kuća *Beograd*). Grad je 1892. godine kupio u Segedinskim vinogradima (danas Kertvaroš) potreban plac za izgradnju učiteljske škole. Trokatna Ženska učiteljska škola izgrađena je 1899. godine u gradu pored Vatrogasnog doma i danas služi kao srednja škola. Između dva svjetska rata škola je ukinuta, kao što je ukinuta srednjoškolska nastava na mađarskom jeziku. U zgradu je useljen Pravni fakultet. Poslije II. svjetskog rata osnovana je Učiteljska škola s mađarskim nastavnim jezikom. Škola je smještena u nekadašnji ženski samostan (danas OŠ *Jovan Jovanović Zmaj*). Specifičnost škole je bila da je nastava trajala pet godina, kao i da je imala svoj kolegij, pošto su učenici dolazili iz svih krajeva nekadašnje Jugoslavije gdje su

živjeli Mađari (Vojvodina, Baranja, Prekomurje). Druga specifičnost bila je tadašnje »dualno obrazovanje«. Naime, škola je imala svoju »Vežbaonu«, osnovnu školu u kojoj su nastavnici održavali oglednu nastavu, a učenici su vježbali svoj budući poziv. Ona se nalazila u blizini, u bivšoj Židovskoj školi pored Sinagoge (srušena je). Tu sam završio četiri razreda osnovne škole i otuda moja vezanost za ovu školu. Šezdesetih godina prošlog stoljeća otvorena je nastava i na srpskohrvatskom jeziku, a u Kertvarošu

 Bivša Ženska učiteljska škola

je izgrađena nova zgrada Učiteljske škole s »Vežbaonom« i dvoranom za tjelesni. Kasnije je ona prerasla u Višu pedagošku školu zbog potrebe školovanja nastavnika koji bi predavali stručne predmete u višim razredima OŠ. Škola je konačno preimenovana u Pedagošku akademiju. U burnim devedesetim godinama, iz meni nepoznatog razloga, ukinuta je Akademija, a u Somboru je otvoren Pedagoški fakultet sa samo srpskim nastavnim jezikom (navodno, bio je stariji – fakultet). Danas se u ovoj zgradi nalazi Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje odgojitelja i trenera. Na pritisak SVM-a, u Subotici je 2006. godine, u okviru Sveučilišta u Novom Sadu, otvoren Učiteljski fakultet na mađarskom nastavnim jeziku u zgradi poznatoj kao *Žuta kuća*.

U kom grmu leži zec?

Ove godine židovska zajednica u okviru restitucije zatražila je povrat zgrade bivše Židovske škole, poslije rata to je bila »Ženska bolnica«, a kasnije srednja Medicinska škola i konačno sadašnja srednja Ekonomska škola. Čelnici našeg grada našli su se u nebranom grožđu. Netko se sjetio: imamo mi »neracionalnu osnovnu školu, pa ćemo tu preseliti srednju ekonomsku«. Ova brzopleto donijeta »genijalna ideja« do realizacije ima još mnogo nepredvidivih koraka. Npr. sada je školski raspust, a nastava u osnovnim i srednjim školama treba početi u rujnu. A preseljenja? Bitno da smo donijeli odluku o »racionalizaciji«, o realizaciji još ne razmišljamo, jer svašta može iskrsnuti! Ili da parafraziram: »bojim se darova koji nam racionalizatori donose«.

Premijeru, a mi?

Drugo lice SUBOTICE

Prije nekoliko dana proslavljen Dan državnosti Republike Hrvatske obilježile su poruke o ostajanju i neostajanju u Domovini. Na depopulacijsku situaciju Hrvatske ukazali su kardinal **Bozanić**, predsjednica **Grabar-Kitarović**, ali i premijer **Plenković** čija poruka je sigurno doprla do najvećeg broja ljudi. Iako mu je na mnogim portalima izjava izvučena iz konteksta, premijer je rekao kako se slab natalitet ne smije opravdavati lošom ekonomskom situacijom u državi, uspoređujući Hrvatsku s državama Afrike i Srednjeg istoka koje bi, kako je naveo, »vapile za hrvatskim standardom«, a opet imaju puno bolju demografsku sliku.

Premijeru, a što ćemo s Hrvatima u Srbiji? Oni vape i za hrvatskim standardom i za demografskom slikom kakva je u afričkim državama. Tako je u Subotici u posljednjem međupopisnom razdoblju (2002. – 2011.) udio Hrvata opao za 0,4 %, odnosno za 2.537 osoba. Kad se uzmu u obzir obilježja dobnog sastava Hrvata u Subotici prema rezultatima popisa stanovništva iz 1991., 2002. i 2011. godine dobiva se jasnija slika koliko je trend demografskog starenja intenzivan i sveprisutan među hrvatskom populacijom. Pitanje je samo koliko će se do sljedećega popisa smanjiti broj od 14.151 Hrvata koji su 2011. godine živjeli u Subotici – mjestu s najvećim apsolutnim brojem Hrvata u Srbiji. Možda do tada Hrvatska odluči financijski podupirati rađanje Hrvata na ovim prostorima, kao što to od prošle godine čine susjedi im Mađari.

No, činjenica je da loša demografska slika nije samo trend koji muči subotičke Hrvate već cjelokupno stanovništvo Grada. Broj Subotičana je još od popisa 1981. sve manji i manji, a kada se

pogleda vitalna statistika i usporede odnosi rođenih i umrlih na mjesečnoj razini, stanovnika Grada bit će još manje na sljedećem popisu. Primjera radi, u svibnju je rođeno 129, a umrlo 185 osoba. Samo za tih 31 dan Subotica je postala siromašnija za 56 osoba ako se gleda odnos rođenih i umrlih. Usporedbu koliko se ljudi iselilo, a koliko uselilo u Grad u spomenutom svibnju ovom prigodom bolje je ne spominjati.

Ako se netko ozbiljnije ne pozabavi problemom izumiranja Grada u skorije vrijeme, svaki kasniji napor imat će isti značaj kao što ima i ona nedavno obnovljena desetina mola na Palić-kome jezeru za njegove kupače.

J. D. B.

Program – Dužijanica 2018.

5. srpnja – Otvorenje izložbe *S Božjom pomoći* – 19 sati, Gradski muzej, Subotica

8. srpnja – *Dužijanica* u Žedniku – 10 sati, crkva sv. Marka Evanđelista, Žednik

Dužijanica u Bajmaku – 10 sati, crkva sv. Petra i Pavla apostola, Bajmak

13. srpnja – Otvorenje *XXXIII. saziva Prve kolonije naive u tehnici slame* – 19.30 sati, Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame, HKPD *Matija Gubec*, Tavankut

14. srpnja – *Takmičenje risara* – 6.30 sati, njiva kraj crkve sv. Josipa Radnika u Đurđinu

17. srpnja – Natjecanje u pucanju bičevima – 17 sati, Đurđin

19. srpnja – Svečana akademija povodom obilježavanja jubileja *Dužijance* – 19 sati, Velika vijećnica Gradske kuće u Subotici

21. srpnja – Zatvaranje *XXXIII. saziva Prve kolonije naive u tehnici slame* (izložba radova) – 19.30 sati, Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame, HKPD *Matija Gubec*, Tavankut

22. srpnja – *Dužijanica* u Tavankutu – 10.30 sati, crkva Presvetog Srca Isusova, Tavankut

25. srpnja – Postavljanje izloga za natjecanje – tijekom dana, u središtu grada

28. srpnja – Otvorenje izložbe radova s *XXI. Međunarodne likovne kolonije Bunarić 2017.*, svečana dvorana HKC *Bunjevačko kolo*, Subotica (izložba je otvorena do 28. kolovoza)

29. srpnja – *Dužijanica* u Maloj Bosni – 10 sati, crkva Presvetog Trojstva, Mala Bosna

29. srpnja – Konjičke utrke *Dužijanica* – 14 sati, Gradski hipodrom, Subotica

2. kolovoza – Početak rada *XXII. Međunarodne likovne kolonije Bunarić*, HKC *Bunjevačko kolo*, Subotica

4. kolovoza – Zavaranje *XXII. Međunarodne likovne kolonije Bunarić*, HKC *Bunjevačko kolo*, Subotica

5. kolovoza – *Dužijanica* u Đurđinu – 10 sati, crkva sv. Josipa Radnika, Đurđin

5. kolovoza – *Dužijanica* u Mirgešu – 18 sati, kod križa u centru, Mirgeš

Koncert folklornog odjela HKC-a *Bunjevačko kolo*

Kolo igra...

Folklori odjel Hrvatskog kulturnog centra *Bunjevačko kolo* u srijedu, 20. lipnja, priredio je koncert *Kolo igra...* na kom su nastupile sve tri skupine i pokazale što su naučile u protekloj školskoj godini. Iako se HKC *Bunjevačko kolo* susretao s problemima, možemo reći kako je broj članova folklornog odjela ponovno počeo rasti, te je po riječima voditeljice ovoga odjela **Senke Horvat** u protekloj školskoj godini bio znatan priljev članova.

»Imamo tri folklorne skupine, a pripremna skupina je trenutno najbrojnija, gdje imamo preko 40 članova«, kazala je Horvatova.

Na koncertu je nastupilo preko sedamdesetero djece i mladih, a pored spomenute tri folklorne skupine, publici se predstavila i ženska pjevačka skupina Centra, koju čine članice reprezentativne skupine.

Prije nekoliko mjeseci Senki Horvat se pridružio i koreograf **Marin Jaramazović** koji je svoje dugogodišnje iskustvo uspio prenijeti i na djecu i mlade, što je rezultiralo novim koreografijama i pridonijelo kvaliteti rada.

Na programu su se, osim dobro poznatih bunjevačkih igara, našli i plesovi iz Međimurja, igre i plesovi iz Like, igre iz Šumadije, pjesme Slavonije i Baranje, mađarske igre iz Szatmára, Vlaško nadiigravanje, igre iz Banata i Gajdaško kolo, a na gajdama je svirao **Zdenko Ivanković**. Korepetitoru Centra **Luki Sudareviću** su se pridružili i prijatelji tamburaši koji su bili glazbena podrška folklorcima.

Iako je kraj školske godine, folklorni odjel nastavlja radno ljeto. Po riječima Senke Horvat, tijekom ljeta djecu i mlade očekuju brojni nastupi, neki od njih su sudjelovanje na *Đakovačkim vezovima*, turneja od tjedan dana Gate-Makarska-Benkovac na koju ide reprezentativni ansambl, tu su i manifestacije vezane za *Dužijancu* u Subotici i Zagrebu, te razni festivali i gostovanja.

Ž. V.

Priskakanje vatre u Đurđinu i Tavankutu

Ivanjska vatra ponovno gori

Večer uoči blagdana sv. Ivana Krstitelja, 23. lipnja, »priskakala se« Ivanjska vatra u Đurđinu i Tavankutu. Na oživljavanju ovog skoro zaboravljenog običaja bunjevačkih Hrvata godinama unazad radi Udruga bunjevačkih Hrvata *Dužijanca*, te Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo *Matija Gubec* iz Tavankuta.

I mladi i stari

U Đurđinu je *Priskakanje vatre* održano u dvorištu župe sv. Josipa Radnika. Direktor UBH *Dužijanca* **Marinko Piuković** kaže da je ovo osma godina kako je ovaj događaj uvršten u program *Dužijance* i objašnjava da im je kao organizatorima želja bila uvrstiti svu kulturnu baštinu bunjevačkih Hrvata u program mani-

festacije, kako bi se sačuvala od zaborava i prenijela na mlađe naraštaje. Da u tome uspijevaju svjedočili su brojni mladi iz Hrvatskog kulturnog centra *Bunjevačko kolo*, koji su došli iz Subotice i Žednika te mladi iz Đurđina odjeveni u bunjevačke nošnje koji su i ove godine »priskakali« vatra baš kao njihovi roditelji nekada na salašima.

Osim mladih, vatra su »priskakali« i malo stariji, a bilo je i onih koji više to ne mogu raditi, ali dođu kako bi se prisjetili onoga što su radili u mladosti. Među njima je i **Antun Juhas** iz Mirgeša. Juhas se sjeća kako se u njihovom kraju gotovo ispred svakoga salaša tri večeri uoči Petrova »priskakala« vatra. Kaže i kako se uvijek rado odazove na događaje poput ovoga jer voli gledati kako ih djeca uče i oživljavaju.

Organizator *Priskakanja vatre* u Tavankutu, koje je održano ispred Etno salaša *Balažević*, je HKPD *Matija Gubec*, a osim Tavankučana, ovaj atraktivan događaj privukao je i goste iz okolnih mjesta kao i iz Preloga (Hrvatska).

Adet

Vatru su prema adetu (običaju) trebali preskočiti barem tri puta kako bi bili ljepši i zdraviji. Ovo tumačenje, kao i ostala u vezi s ovim običajem, od potpunog zaborava na temelju vlastitih iskustava sačuvao je **Alojzije Stantić**. Kako je Stantić zabilježio, sve do pred Drugi svjetski rat poštivao se 24. lipnja, Ivanje ili Sveti Ivan Cvitnjak (Svitnjak), odnosno blagdan rođenja sv. Ivana Krstitelja kada su bunjevački Hrvati tri dana zaredom navečer palili i preskakali vatra. Kasnije su gar (pepeo) od ivanjske vatre rasuli po njivi da ju zaštite od vremenskih nepogoda.

Ovom prigodom su djevojke pravile i vijence za glavu od ivanjskog cvijeća. Kako je Stantić zapisao, vijenac od sv. Ivana Cvitnjaka djevojke su bacale na krov kuće ili salaša, objesile ga na zid kod ulaznih vrata ili na zabat kuće gdje je visio do drugog Cvitnjaka, da sačuva kuću od groma ili vatre. One su bacale vijenac i na dud, za što se vežu razna gatanja oko udaje djevojaka.

I. D. / J. D. B.

Bođoši, zeleni simbol Sombora

Posustaju pod teretom starosti i bolesti

Ukupno 120 kilometara, toliko su dugi somborski drvoredi. Prevedeno, moglo bi se tih 120 kilometara iskazati i ovako – somborski drvoredi dugi su koliko je i razdaljina između Sombora i Subotice i nazad. A u tih 120 kilometara je između 18 i 20.000 stabala. I jesu ti drvoredi ponos Sombora, ali nažalost sve više postaju i problem, jer sve češće poneko stablo pod teretom bolesti i starosti padne. Još kada se to poklopi s obilnijim oborinama i malo jačim vjetrom, pune su ruke posla za somborske komunalce. I ma koliko Somborci bili bolećivi prema razgranatim bođošima, njihov životni vijek polako prolazi i uskoro će ih morati zamijeniti mlada stabla.

Urbana sredina »ubija« bođoše

Proteklih tjedana, tijekom kišnog razdoblja palo je nekoliko velikih stabala bođoša. U većini slučajeva na ceste kojima, srećom, u tom trenutku nije nitko prolazio. Manje sreće imao je jedan vlasnik osobnog automobila na jednom od somborskih vijenaca kome je veliko stablo bođoša palo na automobil. Prijetili su se Somborci tih dana i svibnja 2010. godine kada su bođoši iz raskvašene zemlje padali kao od šale. Na sreću, nije ovih dana bilo toliko kiše kao tada i nisu bođoši padali kao tih dana, ali ipak nekoliko palih bođoša ponovno je podsjetilo da se somborsko zelenilo mora nastaviti obnavljati i to što prije. Imaju oni kojima je botanika struka i objašnjenje zašto su tijekom ljetnih kiša padali somborski bođoši. Kažu, moguće objašnjenje je da visoka stabla s bogatom lisnom masom tijekom ljeta, pri visokim temperaturama, štiteći se od suše, jer je kišnom valu prethodilo suho i iznimno toplo razdoblje, povuku veću količinu vode iz tla ka vrhu, što pak dovodi do poremećaja statike stabala i njegovog lakšeg pucanja.

»Stabla su stara i sedamdesetak godina i polako im istječe životni vijek u urbanim uvjetima. Bođoš je takva vrsta koja je podložna truležnici i stabla koja su se prelomila i pala su bila trula. Koliko toga će biti u budućnosti, ne znamo. U optimalnim uvjetima životni vijek bođoša je oko 150 godina. Može i do 200 godina tamo gdje mu je najbolje, ali grad svakako taj životni vijek smanjuje na polovinu. Za bilo koju vrstu, pa i bođoše«, kaže **Nadežda Radojević** iz Javnog komunalnog poduzeća **Zelenilo Sombor**.

Upravo njena briga je zelenilo na javnim površinama.

»Da njih nema, ovdje bi jako teško bilo živjeti. Lišće bođoša je hrapavo i takvo je da smanjuje i buku i prašinu. A veliki problem Sombora je prašina, jer ovo je ustvari stepa i kada njih ne bi bilo, bilo bi jako teško živjeti«, kaže Radojevićeva.

»Školovanje« u rasadniku

U Somboru je danas manje prašine nego što je bilo kada su prije više od stotinu godina posađeni prvi bođoši. Tih bođoša iz prve sadnje, ispočetaka planskog ozelenjavanja grada više nema. Oni najstariji koji još krase somborske ulice stari su oko 70 godina i upravo oni bi trebali biti zamijenjeni novim mladim drvoredima. Taj posao počeo je prije nekoliko godina u Somboru, a obnova somborskog zelenila radi se planski, onako kako je definirano u strategiji. Ono što je pomak u odnosu na godine kada je počela obnova zelenila je proizvodnja sadnica bođoša u rasadniku u Somboru. Tako se više neće dogoditi da grad koji se

Tjedan u Somboru

Tise kakvih nema nadaleko

U Somboru rastu i jedinstvene tise. Posađene su prvih godina XX. stoljeća ispred Županije. Iako ovo nisu uvjeti za njih, izrasle su u jedinstvene primjerke ove vrste. A da bi takve bile, posebno se neguju, zalijevaju, orežuju, skida se zimi s njih snijeg i led.

»Podatci kojima raspolažemo pokazuju da su ove tise posađene početkom prošlog stoljeća. Je li to bilo 1903. ili 1902. godine ne znamo precizno. Izbor je vrlo interesantan, jer tisa nije za ovo područje, ali onaj tko je birao izgleda da je znao da je ovo močvarno područje i da je idealno za tise. One su jednostavno izvlačile vlagu iz zemljišta i izrasle su u prave ljepotice. Ovih najvećih ima 14«, kaže Radojevićeva.

diči svojim bođošima značajna sredstva izdvaja za njihovu kupovinu u drugim rasadnicima.

»Sadnice koje zamjenjuju stare drvorede moraju biti školovane. To su sadnice od sedam, osam, devet, deset godina. Imamo između 5.000 i 6.000 sadnica bođoša koje su trenutačno u procesu školovanja. Također, mi sada imamo i sadnice kuglastog bođoša. To je forma koja bi mogla izdržati da se sadi ispod instalacija koje su općenito i najveći problem bođoša, jer se stalno moraju orezivati da ne bi ulazili u žice. S ovim kuglastim bođošima, koje četiri godine proizvodimo na rasadniku, tog problema više neće biti«, kaže rukovoditelj rasadnika JKP-a **Zelenilo Rade Vukelić**.

Za posljednjih desetak godina posađeno je nekoliko tisuća novih sadnica. Ono što boli Somborce je sječa koja kada krene ne zaobilazi ni zdrava stabla. Oni koji vode brigu o zelenilu kažu da tako mora. Mlado drveće traži svjetlost, koju nemaju ako se posade pored velikog, razgranatog stabla koje im zaklanja sunce. Prevedeno – neminovna obnova somborskog zelenila znači da će za koju godinu Somborci ostati bez prepoznatljivih zelenih tunela koji još uvijek krase najznačajnije i najšire gradske ulice.

Z. Vasiljević

S novcima se nikada ne zna

Sad ih imaš, sad ih nemaš. I što ih više imaš, više ih trošiš. Tako je s onim kućnim proračunima, a bogami i s onim mnogo ozbiljnijim. A u te ozbiljnije (i vrijednije) proračune svakako spada i gradska kasa. Kako s tim stoje u drugim mjestima neću, jer ne znam, ali bih zato riječ-dvije o ovoj somborskoj. Od te somborske kase ovisi hoću li se batrgati po razrovanim trotoarima ili gospodski šetati po uređenim somborskim sokacima, hoću li amortizere lomiti na lokalnoj cesti punoj rupa, ili ću koliko-toliko pristojno stići do nekog susjednog sela. Od te somborske kase ovisi i koliko će grad biti okičen tijekom novogodišnjih praznika i na što će nam ličiti proslava najluđe noći. Od te somborske kase ovisi još mnogo toga što se financira iz lokalnog dinara. A kao što rekoh: s novcima se nikada ne zna. A najveća nepoznanica je (uvijek) koliko će ih biti. I kada ih je manje i kada ih je više zakon nalaže revidiranje proračuna, ili kako se to jezikom ekonomista kaže, rebalans. Ovaj somborski rebalans, koji se dogodio na posljednoj sjednici gradske skupštine, znači da će gradska kasa biti nešto bogatija i da će se u Somboru moći trošiti 3,2 milijarde dinara. Nešto manje od tri milijarde ubrat će se od nameta na građane i gospodarstvo, a ostalo će nam udijeliti, kako se to jezikom birokracije kaže, viši nivoi vlasti. A što se trošenja tiče, to se može tumačiti i ovako i onako. Sve ovisi gleda li se dioptrijom pozicije ili oporbe. Tako je izdvajanje 20 milijuna dinara za narodni kazan oporba vidjela kao zorni primjer siromaštva somborskih građana. Iz dioptrije pozicije to svakako izgleda kao skrb za one najpotrebitije Somborce. Izdvajanje 11 milijuna dinara za grijanje na tribini gradskog stadiona pozicija će svakako tumačiti kao skrb za somborski sport, a oponenti vlasti reći će da su se ti novci mogli pametnije utrošiti. I tako u krug – ovi na vlasti branit će svoje odluke, a ovi drugi kritizirat će ih čak i onda kada realnog razloga za to i nema.

Na sreću, bez kritike je prošla jedna nova proračunska stavka – izdvajanje 12 milijuna dinara za rekonstrukciju Grašalkovićeve palače. Podsjetit ću: pisali smo o tome prije dva-tri tjedna. Čekala se tada još odluka koliko će uz osam milijuna pristiglih iz državne kase izdvojiti i Grad Sombor da bi se konačno definiralo koliko će novca biti i što će se raditi. Sada se i zna – ukupno 20 milijuna dinara.

Z. V.

Međunarodni dan izbjeglica

Crveni križ, prva ruka prijateljstva

»Veliki broj migranata koji je ovdje boravio i koji su nakon izvjesnog vremena otišli u neke od europskih zemalja nam se redovito javlja i obavještavaju nas o svom sadašnjem statusu. To nam je potvrda da smo uradili pravu stvar u trenucima kada im je podrška i ruka prijateljstva bila najpotrebnija.«

Međunarodni dan izbjeglica, koji se obilježava 20. lipnja, Srbija je ove godine dočekala kao zemlja koja još uvijek rješava probleme stambenog zbrinjavanja ljudi koji su tijekom ratnih devedesetih na prostoru bivše Jugoslavije morali napustiti svoj dom. Zajedno s ostatkom svijeta, Srbija je suočena i s priljevom migranata s Bliskog istoka. U statusu izbjeglica, prema podacima Komesarijata za izbjeglice, danas se nalazi oko

rute bila je njihovo zbrinjavanje i pomoć, najviše u dostavljanju hrane i higijenskih sredstava. Danas iz ove humanitarne organizacije s ponosom ističu da su zadovoljni sa svim što su uradili.

»Crveni križ 1991. godine nije imao veliki broj zaposlenih i nije imao toliki broj aktivnosti, ali su se tada građani Šida uključili kao aktivisti i volonteri koji su najprije radili na evidentiranju tih osoba. Dugi niz godina su se pružale razne vrste pomoći tim lju-

 Aktivisti Crvenog križa s migrantima

27.802 osobe, kao i više od 201.000 interno raseljenih osoba s Kosova. Ključnu ulogu u pomoći prilikom zbrinjavanja izbjeglica tijekom svih proteklih godina, osim velikog broja humanitarnih organizacija, odigrale su organizacije Crvenog križa, koje su uz pomoć svojih aktivista i volontera svakodnevno pružali prvu pomoć raseljenim osobama.

Uvijek »na udaru«

Zbog svog specifičnog geografskog položaja, blizine granice, šidska općina je posljednjih 27 godina često bila suočena s migracijama ljudi. Unatoč svim problemima nekako je uvijek uspijevala pronaći konkretan odgovor na novonastale situacije. U 1998. godini u šidskoj općini evidentirano je 15.573 osobe iz bivših jugoslavenskih republika. Uloga Crvenog križa svih tih godina, kako ratnih devedesetih, tako i u razdoblju kada su raseljene osobe s Kosova, kao i u vrijeme otvaranja balkanske

dima, kako u dostavi hrane tako i u vidu drugih donacija. Raseljenih osoba s Kosova nije bilo mnogo na našem teritoriju. Došlo ih je 130, a samo njih oko 40 se zadržalo u našoj sredini«, ističe tajnica Crvenog križa Šid **Dušica Poletan**.

Od rujna 2015. do ožujka 2016. godine, kada je zatvorena balkanska ruta, kroz šidsku općinu prošlo je više od 700.000 migranata, a prema nekim procjenama bilo ih je i milijun. U 2016. godini u prihvatnim centrima registrirano je 2.000 migranata. Unatoč njihovom velikom broju, građani šidske općine nisu osjetili veliki teret migrantske krize.

»Uloga Crvenog križa je i tada bila da pruži pomoć tim ljudima, koji su isključivo bili u tranzitu. Radilo se po prioritetima: zbrinjavanju djece, žena, trudnica, starih, bolesnih i invalida, a tek onda i drugih kategorija osoba. Ono što je važno jest da je organizacija Crvenog križa na terenu surađivala sa svim ostalim organizacijama koje su tada pružale bilo koju vrstu pomoći. Također, naše ovlaštenje je i služba traženja, koja je odigrala veliku

Tjedan u Srijemu

Zajedničke »muke«

Završetak školske godine za mnoge roditelje i djecu predstavlja veliko olakšanje. Konačno više nema »mukotrpnog« jutarnjeg buđenja, podsjećanja na obveze koje školarci redovito zaboravljaju, straha da loše ocjene neće biti popravljene i izostanci biti opravdani na vrijeme. Olakšanje je onima

kojima ne prethodi upis i prijemni ispiti u željene srednje škole i na fakultete. Stjecajem okolnosti, i na svu sreću, roditelj sam djeteta koji je tu »muku« preživio prošle godine i koji je na svu sreću ostvario svoj cilj i upisao željeni fakultet. Ali sam roditelj i drugog djeteta, kome ta »muka« predstoji već iduće godine. No, prethodnih dana u društvu sam i onih roditelja koji su zabrinuti hoće li im djeca uspjeti upisati željenu školu. Zajedno smo prošli kroz njihove najljepše dane, dodjelu diploma i ispraćaje na maturalne zabave, za koje su se djeca mjesecima pripremala i radovala, možda i ne shvaćajući da je iza njih jedno od najljepših i najbezbriznijih mladalačkih dana. Prava mora tek predstoji, kao i iščekivanje rezultata s prijemnih ispita. Što upisati? Prisijećajući se vremena kada sam se odlučivala za svoj životni poziv, znam da nisam mnogo razmišljala o tome. Bilo je logično da upišem fakultet koji je bio srodan mom smjeru tijekom srednjoškolskog školovanja. I nekako ta naša generacija nije puno razmišljala hoće li po završetku školovanja imati mogućnost zaposlenja u svojoj državi. Nekako se to podrazumijevalo (iako nas je život u većini slučajeva odveo u neke sasvim druge vode). Učiti i raditi nešto što voliš svakako da je velika prednost, ali nažalost danas teško ostvariva. Proteklih dana u lokalnim samoupravama u Srijemu organizirani su prijemi za najuspješnije đake, đake generacija koji su tijekom svog školovanja, osim odličnog uspjeha, ostvarili i prestižne nagrade na općinskim, okružnim i republičkim natjecanjima. Ponos naših gradova, pred kojima je dalje usavršavanje na nekom od željenih fakulteta. Sve su to vrijedna i ambiciozna djeca koja su do sada dokazala da su vrijedni pažnje i poštovanja, ali isto tako i po završetku svog školovanja, osiguranog radnog mjesta u svom gradu. Iako su im ona obećana, teško da se može povjerovati da će tako i biti. Odlaskom iz svog grada rijetko tko od njih se tu i vrati, jer mogućnosti za zaposlenje uglavnom nema. Unatoč tome, na nama roditeljima je da im omogućimo da se usavršavaju i rade na sebi, nadajući se da će svoje radno mjesto pronaći negdje gdje će se cijeniti njihov dugogodišnji rad i trud, ali i naša ulaganja u njih.

S. D.

Radionica s migrantima

ulogu od 1991. do 2000. godine. Za vrijeme svibanjskih poplava ona se također pokazala kao efikasna i tada smo evidentirali sve evakuirane osobe iz sela Višnjićevo, Jamena i Morović. U svakom trenutku smo imali odgovor za rođake i prijatelje koji su se raspitivali o njima. I tijekom migrantske krize najviše smo radili na preventivnim aktivnostima, a obitelji koje su dolazile smo držali na okupu. Na taj način smo uspjeli smanjiti broj spajanja obitelji, u odnosu na neke druge zemlje u okruženju», navodi ona.

Podrška ženama i djeci

Danas je u šidskoj općini u tri prihvatna centra ostalo oko 400 migranata, među kojima su i obitelji s djecom.

»Crveni križ se sada bavi podrškom žena i djece u prihvatnim centrima. Kroz projekt s djecom, koji radimo uz podršku njemačke organizacije GIZ, realiziramo radionice koje održavamo tri puta tjedno. Radili smo neformalno obrazovanje, provodili zajedno s njima aktivnosti Crvenog križa kroz prevenciju trgovine ljudima, a djeca su sudjelovala i na natjecanjima koje smo organizirali za svu djecu iz naše općine. Također smo djecu migranata uključivali i u lokalne aktivnosti. Mislim da smo prva organizacija koja je uključila djecu migrante 2016. godine u *Dječji tjedan* i u utrku *Za sretnije djetinjstvo*. Kroz projekt osnaživanje žena migrantkinja, koji realiziraju Crveni križ Šid, Crveni križ Beograd i Crveni križ Kikinda, one imaju priliku učiti engleski jezik i nakon toga dobiti certifikat. Imaju mogućnost završiti i obuku za frizera i manikira. Završetkom tih tečajeva one će imati mogućnost jednoga dana baviti se tim poslom, ma gdje budu živjele.«

Riječi zahvale

Danas, nakon dužeg vremena boravka migranata u šidskoj općini, stječe se dojam da se lokalno stanovništvo naviklo na pridošlice s Bliskog istoka, ali i oni na lokalno stanovništvo. Do sada su dosta naučili o kulturi i običajima sredine u kojoj borave i kako i sami kažu, zadovoljni su gostoprimstvom Šidana.

»Od Grada Sombora dobili smo pohvale da djeca koja su kod njih došla iz Šida znaju dosta o aktivnostima Crvenog križa, posebno o trgovini ljudima. To nam je dokaz da smo nešto postigli. Veliki broj migranata koji je ovdje boravio i koji su nakon izvjesnog vremena otišli u neke od europskih zemalja nam se redovito javlja i obavještavaju nas o njihovom sadašnjem statusu. To nam je potvrda da smo uradili pravu stvar u trenutcima kada im je ruka prijateljstva i podrška bila najpotrebnija«, kaže na kraju razgovora Dušica Poletan.

S. Darabašić

Karapandža: žele je i Bačka i Baranja

Od zabranjene šume do eko-centra

Karapandža, ta mistična crna vještica, već stoljećima raskošno se baškari u kutku, i to najudaljenijem, najsjeverozapadnijem, sjeverozapadne Bačke. Ili je pak ona u sjeveroistočnoj Baranji? Turcizam u imenu odavno je višestruko značajan naziv jednog neobičnog toponima, toliko blizu nas, a opet, kako se čini, dovoljno skrivenog od očiju i nogu većine stanovnika našeg podneblja, pa čak i onih koji cijelo ljeto provode tik uz negov rub.

Da bismo razumjeli o čemu je riječ, moramo se vratiti par stoljeća unatrag. Moćni i nemirni Dunav mijenjao je često putove kojima je tekla njegova voda i dugo nije imao jasno vidljivo stalno korito. Korito Dunava kakvim ga znamo danas, oblikovalo se tek nakon obimnih hidrotehničkih intervencija. Na mapi prvog vojnog premjera Ugarske (napravljena 1782. – 1785.), Dunav protječe trasom sadašnjeg Bajskog kanala, dok je na drugom ugarskom vojnom premjeru (1819. – 1869.) ona već pomjerena prema zapadu i teče tamo gdje se nalazi i danas. Današnje korito formira vrlo veliku krivinu, isturenu prema zapadu, koja se prostire od Bajce do Bezdana. Ta, tzv. Mohačka krivina kreirana je, dakle, koncem 18. i početkom 19. stoljeća, da bi se korito Dunava koje je do tada postojalo, a u kome se količina vode znatno smanjila, reguliralo, i da bi od njega bio stvoren umjetni sustav – Bajski kanal. U južnom dijelu Bajski kanal zatvara još uvijek prostrano područje gustih šuma, bara i močvara. Iako je podijeljeno graničnom crtom, područje ima isto ime i u Srbiji i u Mađarskoj, dovoljno zastrašujuće i tajanstveno da se oko njega pletu brojne legende. Jedna kaže da se u močvarnom blatu, i kao četka gustom ševaru, krila vještica čija bi zloslutna ruka u njegove ponore povukla svakog prolaznika, bio lakomislenik ili zloslutnik.

Život na granici

Današnji Bajski kanal je ipak »Dunav«. Berešci ga još uvijek tak zovu. On je u Ugarskoj uvijek bio granica između Baranjske i Bač-

ko-bodroške županije. U državi koja je nastala nakon I. svjetskog rata, on je, i dalje, ostao unutardržavna granica. U državama koje su, pak, nastale njezinim raspadom on je postao sporna granica, a prostor koji zatvara prema »živome« Dunavu mjesto graničnog trvenja matične nam i domicilne države. Možda baš zahvaljujući tome, Bajski kanal grli gotovo 2000 hektara prirodnih poplavnih šuma i močvara. Njegova široka voda i skrovitost priječila je realizaciju velikih planova razvitka poljoprivrede i infrastrukture.

Nekada to jest bilo poljoprivredeno područje. Sve do ledene poplave Dunava u veljači 1956., nakon koje u Podunavlju više ništa nije ostalo isto, tu su svoja stada čuvali stanovnici Batine, Berega, Koluta, Bezdana i Kendrije. Nakon poplave i gradnje nasipa, ostala je velika depresija od oko 400 ha, nazvana Labudnjača, koja je ubrzo opremljena i osnovnom infrastrukturom za proizvodnju ribe. Pokušaji da to bude ribnjak su se neslavno završili, no ovako elegantno ime i dalje čuva jednu od najznačajnijih močvara Podunavlja, od 2001. u sastavu Specijalnog rezervata prirode Gornje Podunavlje.

Autor ovih redova nije mogao da izdrži a da ne sazna što sve, ustvari, krije Karapandža, slušajući o tome od svojeg oca i djeda, koji su se sjećali i nekadašnjih stanovnika Karapandže, svinjara, žiropaše i ratara, ali čitajući i zapise starih ornitologa o živim pernatim čudima koja se tamo kriju. Tijekom posljednjeg desetljeća prošloga stoljeća više puta sam se, dakle, upućivao u istraživanja ove šumo-baro-močvare, prelazeći u nju čamcem, zaleđenim Bajskim kanalom i pješice (s južne bezdanske strane). Više puta sam, također, bivao istjeran od čuvara šume. Tadašnji razlozi bili su velika populacija jelena, kojoj treba mir, kretanje u pograničnom pojasu (ustvari u trokutu gdje postoje dva pogranična pojasa), no, zapravo, korisnici šuma, znajmo to, nikada ne vole da im nezvani gosti vršljaju tamo gdje oni misle da su šefovi. Nekoliko puta sam, čak, išao i cijele dane pješaćio uz pratnju (naoružanog) lovučvara. Na sreću, pernatih čuda sam se nagledao! Ona i dalje

tamo žive: štekavac, crna roda, brojne divlje guske, čaplje i ibisi, modrovoljke i škanjci osaši...

Sačuvana i unaprijeđena graditeljska baština

Dvadesetak godina kasnije sve se promijenilo, i to onoliko duboko koliko duboko dopire korijen najstarijeg hrasta iz Karapandže. Korisnik šume u Karapandži, JP *Vojvodinašume* je postalo otvorenije za posjetitelje Gornjeg Podunavlja, a samo na ovom lokalitetu, i samo djece, ugosti više od 3.000 godišnje. Nekadašnju šumarsku kućicu, staru više od 150 godina, temeljito su preuredili i sada ona služi kao moderan objekt za edukaciju i stručne sastanke. U dvorištu ove, nekada slabo poznate, *Pajine lugarnice* kreiran je Eko-centar *Karapandža*, s prostranom sjenicom i tornjem s koga puca pogled na Bajski kanal i Kendiju. Nedavno je nabavljen i katamaran koji će kod eko-centra biti ukotvljen, a koji će posjetitelje voziti po Bajskom kanalu, toj neizmjereno značajnoj učionici pod vedrim nebom. Pokraj lugarnice još uvijek stoje objekti koji su u nekadašnjoj Monarhiji bili obvezni u dvorištima nadšumara: čardak za kukuruz, svinjac, bunar i šupa. Svi su danas

obnovljeni i svi imaju edukativnu funkciju. Ona će dodatno doći do izražaja kada se ovdje uskoro otvori »Škola na rijeci«. Neka, u dobroj maniri čuvarice tajni Karapandže, ostaje skriveno što će ona sve nuditi. Za naše mlade, o čijem elementarnom znanju o prirodi ovisi njezina budućnost, vjerojatno u Bačkom Podunavlju nema boljeg mjesta za učenje o njoj. Naravno, posjetitelji imaju opcije i duljih šetnji po šumama Karapandže (starim mjestimično i do 150 godina), iz prolazaka i kroz barska i livadska staništa i uz odgovarajuće, za turiste pripremljene, tornjeve za promatranje okolice. Nije rijetkost ovdje vidjeti neke od naših najrjeđih životinja, posebno ptica.

Mislite da je bilo rizično ulagati u edukacijsku uopće i posjetiteljsku infrastrukturu na zemljištu koje je dio spornog teritorija? Nisam više siguran u to. Taj potez je višestrano vizionarski i pokazuje da prirodi treba ići u susret, ne potčinjujući je svojim uskim interesima i potrebama. *Vojvodinašume* su to svakako prepoznale.

U Eko-centar skreće se s međunarodnog puta Beždan – Batina na desno. Od puta je udaljen 4,5 km. Budući da se nalazi u ograđenom dijelu lovišta, pristup i obilazak moguć je uz prethodnu najavu Šumskom gospodarstvu *Sombor*.

Marko Tucakov

Predstavili se i tamburaši HKD-a Šid

ŠID – U organizaciji Unije žena Općinskog odbora SNS-a Šid, a u suradnji s općinskim Savjetom za nacionalne manjine i Savjetom za kulturu, 21. lipnja na Trgu kulture u Šidu izveden je program pod nazivom *Muzika moga kraja*. U kulturno umjetničkom programu predstavila su se sva društva koja djeluju i rade na prostoru šidske općine, a koja njeguju običaje, tradiciju i kulturu Srba, Slovaka, Hrvata, Rusina i Roma, koji žive na ovim prostorima. U prigodnom programu nastupio je i tamburaški orkestar HKD-a Šid, a sudionici ove manifestacije koja je po prvi puta organizirana u Šidu, svojim izvedbama su pokazali kako je kulturalna različitost jedno od najvećih bogatstava šidske općine. Program je priređen u povodu Svjetskoga dana glazbe koji se obilježava 21. lipnja.

S. D.

Hrvatski tamburaši uspješni na Tamburica festu

NOVI SAD – Završna večer 11. Tamburica festa na Petrovaradinskoj tvrđavi 23. lipnja bila je večer proglašenja pobjednika i dodjele nagrada. Druga nagrada stručnog povjerenstva, čiji je predsjednik poznati tamburaški stručnjak i profesor **Franjo Batorek**, pripala je Tamburaškom orkestru Općine Semeljci iz Hrvatske. Najljepša nova pjesma je *Prodat ću kola, vrance i polja* koju je izveo tamburaški sastav *Satir* iz Davora. **Zlatko Galik** iz sastava *Rubato* iz Požege je dobio nagradu za najboljeg primaša.

M. T.

Hrvatski iseljenički kongres u Osijeku

OSIJEK – Treći hrvatski iseljenički kongres pod nazivom *Odlazak – ostanak – povratak* održava se u Osijeku od 29. lipnja do 1. srpnja. Propitujući aktualna područja iseljeničkog iskustva i odnosa s Hrvatskom, treći je kongres posvećen razlozima selidbe i neatraktivnosti povratka Hrvata u Hrvatsku. Teme obuhvaćaju raznovrsna područja koja se odnose na iseljenništvo kao kapitalni resurs RH, strategiju zajedništva, povezivanje u digitalnom dobu kroz kulturni identitet, poslovanje, stvaranje kulturno-gospodarskih iskaznica Hrvatske i druge srodne teme, a ujedno su dobrodošle i sve dodatne inicijative za predstavljanje i suradnju. U programu će sudjelovati oko 150 govornika iz desetak država. Iz Srbije, na kongresu će sudjelovati **Tomislav Žigmanov**, ravnatelj ZKVH-a i **Katarina Čeliković**, menadžerica kulturnih aktivnosti ZKVH-a. Ideja projekta hrvatskih iseljeničkih kongresa je razvijanje suradnje i proaktivno djelovanje na jačem povezivanju hrvatskog iseljenništva s domovinom.

Zavjetno-zavičajni dan u Vajskoj

VAJSKA – Rimokatolička župa sv. Jurja i HKU *Antun Sorgg* iz Vajske organiziraju u ponedjeljak, 2. srpnja, Zavjetno-zavičajni dan.

U 17 sati je sveta misa, a u 18.30 sati kulturni program u okviru kojeg će nastupiti gosti iz Hrvatske. Nakon kulturnog programa, druženje će biti nastavljeno uz tamburašku glazbu i večeru za sve goste.

Izložba *S Božjom pomoći* u Subotici

SUBOTICA – U okviru programa *Dužijanica 2018.*, u četvrtak, 5. srpnja, u Gradskom muzeju u Subotici bit će otvorena tradicionalna izložba *S Božjom pomoći*. Izložba će ove godine za temu imati *Ris i Takmičenje risara*. Otvorenje izložbe je u 19 sati.

Festival marijanskog pučkog pivanja u Monoštoru

MONOŠTOR – U Monoštoru će u iduću subotu, 7. srpnja, biti održan *Festival marijanskog pučkog pivanja*. Ove godine tema su pjesme posvećene Maloj Gospi. Na festivalu će sudjelovati gosti

iz Hrvatske (pjevačke skupine iz mjesta Beravci, Sijač, Zagreba, Vrbanje i Bošnjaka), te pjevačka skupina iz Stanišića i domaćini ŽPS *Kraljice Bodroga* mjesnog KUDH-a *Bodrog*. Manifestacija se održava u crkvi sv. Petra i Pavla, a početak je u 19 sati.

Z. V.

Lipanski broj Matice

ZAGREB – Iz tiska je izašao lipanski broj *Matice*, časopisa Hrvatske matice iseljenika, koji donosi obilje priloga iz života Hrvata u Hrvatskoj i izvandomovinstvu. Na naslovnici je fotografija vitraja iz Glavnog ureda Hrvatske bratske zajednice u Pittsburghu koja upućuje na posebni prilog na engleskom povodom predstojećeg Festivala HBZ-a u Zagrebu. U novoj *Matici* naći ćete i članke o susretu predsjednice **Kolinde Grabar-Kitarović** s Hrvatima u Rimu i u pokrajini Molise, o tematskoj sjednici Saborskog Odbora za Hrvate izvan RH, o festivalu povijesti *Kliofest*, o izložbi sitne keramike umjetnika **Adama Dworskoga**...

Jedinstvena slika Ane Tudor

Kilometar Dunava polazi na put Dunavom

Mnogi su prije četiri godine s nevjericom popratili našu vijest da je amaterska slikarica s Hvara i iz Sonta **Ana Tudor** započela rad na slici Dunava na platnu dugom tisuću metara. Tudorova je na ovu nevjericu odgovarala radom i tišinom, usporedo i s borbom protiv teške, a podmukle bolesti. Bila je sigurna u ono što radi, oslikavala je platno motivima od izvora do ušća. Uz puno razumijevanje obitelji upustila se u nemale troškove, riješena da svoje kapitalno djelo dovrši. Pomogli su joj njezini Sončani i Hvarani. Grad Hvar joj je prvi dao novčana sredstva, puno joj je značila potpora od Mjesne zajednice Sonta, KPZH Šokadija, Staklorezačke radione *Dijamant*, više udruženja građana iz Sombora i Apatina, te nekoliko medija. Sama je obilazila manifestacije i promovirala svoju ideju, pa je trud urodio plodom. Svjetska Asocijacija za zaštitu živog svijeta podržala je Anin projekt, čime su mnogi problemi bili riješeni. U okviru projekta *Art of Danube*, slika kreće na svoje putovanje kroz više zemalja Dunavskoga sliva, gdje će biti izlagana na javnim mjestima i bit će sredstvom ekološke edukacije njezinih promatrača, kao i povezivanja cjelokupnih nastojanja za zaštitom Dunava i Podunavlja u jednu cjelinu.

»Evo, ostvaren je moj san. Uradila sam na stotine slika, nemam nikakvu evidenciju, a danas se mogu naći širom svijeta. Međutim,

željela sam stvoriti nešto po čemu će se proćuti i moja Sonta. Nekako prirodno nametnuo mi se moj Dunav. Dunav je život i sve što živi uz Dunav diše kraj te vode na isti način. Ova moćna rijeka zemljopisno povezuje više zemalja, ali Dunav je svugde Dunav i istodobno povezuje i duše svih Podunavaca, od Schwarzwalda do Crnog mora«, kaže Ana Tudor.

Slika svoje putovanje započinje u Njemačkoj, 8. srpnja u Donaueschingenu. Dvanaestog srpnja bit će u Ulmu, 14. srpnja u Neuburgu, narednog dana u Auenzentrumu pokraj Neuburga, a 20. srpnja u Pasauu. Narednog dana stiže u Austriju i bit će u Beču, 22. srpnja u Bratislavi, 24. srpnja u Budimpešti, a zatim prelazi u Bugarsku, gdje će biti izložena 26. srpnja u Vidinu i 28. srpnja u Tutrakanu. Dva dana kasnije počinje rumunjski dio turneje, pa slika gostuje u Sulini, u delti Dunava, a 4. kolovoza u Tulcei. Zatim stiže u naše krajeve: 9. kolovoza bit

će izložena u Vukovaru, a 11. kolovoza u Beogradu. Organizatori najavljuju da će autorica sudjelovati u ta dva posljednja planirana izlaganja ovoga jedinstvenog likovnog djela.

Mario Kümmel, koji vodi projekt prikazivanja ovog djela žiteljima Podunavlja ističe:

»Slika Ane Tudor govori nam puno o prirodi, vrstama koje ju naseljavaju i kulturi uz obale Dunava, kao i o tome koliko je važno zaštititi ove predivne krajolike«.

I. A. / M. T.

Aktivnost HKU Antun Sorgg

Likovna kolonija u Vajskoj

Hrvatska kulturna udruga *Antun Sorgg* organizirala je po prvi puta jednodnevnu likovnu koloniju koja je održana u subotu u Vajskoj. Na koloniji su sudjelovali slikari iz Subotice, članovi Hrvatske likovne udruge *Croart*. To su: **Maja Kovač, Kata Šetrov, Snežana Buljovčić i Miodrag – Mišo Boroš**.

Slikari su se okupili u mjesnoj katoličkoj župi u priepodnevrim satima, a nakon upoznavanja s predsjednikom udruge *Antun Sorgg* **Mladenom Šimićem** započeli su slikanje. Slike nastale na koloniji ostale su na dar vaištanskoj udruzi.

A. Š.

U Tavankutu održana radionica *Kad se male ruke slože*

Film, drugim očima

Jedna od osnovnih značajki koju ističu polaznici radionice je svakako ta da sad drugim očima gledaju na kadriranje, svjetlo, ton ili glumu...

»Lavor nije stojo tako, bio je naslonjen na zid«; »Gledaj u Mudrace, njima se obraćaš, a ne samoj sebi«; »Ko kaže 'stop'? Jedino redatelj. Kad on kaže da je dobro, onda je dobro«...

Ponavljjanje, ponavljanje, ponavljanje... Strpljenje, strpljenje... I upijanje svakog detalja, temeljne su značajke koje su pratile ovogodišnji rad filmske radionice *Kad se male ruke slože*, a koja je od 18. do 22. lipnja održana na Etno salašu *Balažević* u Tavankutu.

Iako je bila predviđena za petnaestoro polaznika, radionicu je ove godine pohađalo dvadesetoro djece (četiri više nego li prošle godine) iz Tavankuta i Subotice, koji su od ponedjeljka do petka učili teorijske i praktične osnove filma. Jedan od mentora i inicijator pokretanja radionice, zagrebački redatelj **Branko Ištvančić** kaže kako su djeca u procesu »medijskog opismenjavanja« prva dva dana teorijski učila osnove filmskog jezika (scena, kadar, svjetlo, ton...), a preostala tri posvetili su praktičnoj nastavi, odnosno snimanju kratkog igranog filma *Tri mudraca* koji je za ovu prigodu pripremio i adaptirao subotički redatelj **Zoltán Siflis**, također jedan od mentora radionice.

»Većina polaznika, njih oko tri četvrtine, i prošle su godine bili polaznici radionice tako da su se ove dobrim dijelom podsjetili

onoga što su već naučili. Ono što bih posebno istaknuo svakako je činjenica da su pokazali veliku zainteresiranost prema filmu, što se najbolje vidi po njihovom pristupu i odnosu prema radu u radionici, a što je rezultiralo i uspješnim završetkom kratkog igranog filma«, kaže Ištvančić za *Hrvatsku riječ*.

Kao što su djeca sama odabrala jednu od tri ponuđene im priče za snimanje filma, tako su se i opredijelila tko će što raditi.

Sudionici filmske radionice bili su: **Elena Sekulić, Vanja Vuković, Vedrana Nimčević, Katarina Ivanković Rada-ković, Slaven Pečerić, David Šarčević, Valentina Ostrogonac, Jovana Antal, Lea Vojnić, Barbara Piuković, Marija Šarčević, Dario Vojnić Hajduk, Katarina Vujić, Katarina Šegina, Ana Vu-kov, Valentina Šefer, Ana Kujundžić, Dario Nimčević, Dejan Nimčević i Deina Nađ Varga.**

Dario Vojnić Hajduk iz Mirgeša, koji će od jeseni krenuti u osmi razred Osnovne škole *Matija Gubec*, i ove je, kao i prošle, godine bio snimatelj. Kaže kako je veoma zadovoljan onime što je do sada naučio, a rezultati takvoga rada uočljivi su i izvan trajanja radionice:

»Snimam sva značajnija događanja u Tavankutu, poput školskih priredbi, *Dužijance*, ali i za svoju dušu. Koristim svoju kameru, a potrebnu opremu za montiranje dobijem u školi. Ipak, najznačajnije mi je to što sam upravo na radionici naučio osnove kako koristiti kameru, kao i to koja je razlika u snimanju dokumentarnog u odnosu na igrani film.«

Ulogu Kćeri u priči o tri mudraca tumačila je **Barbara Piuković**, koja će od rujna krenuti u šesti razred Osnovne škole *Matko Vuković* u Subotici. Iako se na prvi pogled uočava njezina samouvjerenost i tečna gluma pred kamerom, kaže kako snimanje nije nimalo lak posao:

»Iako sam i ranije išla na dramsku sekciju i igrala u školskim predstavama, tek sam sad vidjela koliko je tu posla, jer se samo jedna scena radi po dva-tri sata. Ipak, i pored toga nije mi dosadno, jer je atmosfera u radionici zaista dobra.«

I **Dejan Nimčević** iz Tavankuta od jeseni će u šesti. Na radionici je prvi puta i ima iste dojmove kao i prethodnici mu:

»Super je. Snimamo film i usput se i zabavljamo, a u podne idemo i na ručak. Tu sam vidio kako se snima ton u filmu; dosta je da se čuje zvuk traktora ili pijetla ili da netko govori tijekom snima-

nja, pa da se to mora ponoviti. Samo je malo teško držati mikrofon iznad kamere da se ne vidi.«

I tako... Osim značajki navedenih na početku teksta, svakako je bitno istaknuti još poneku. Primjerice, sve troje sugovornika ističu kako sada posve drugim očima gledaju (na) film, ne samo stoga što su se uvjerali kako tijekom snimanja treba voditi računa o svakom detalju (od glume do toga radi li rekviziter svoj posao) nego i stoga što lakše uočavaju kadar, svjetlo ili ton, posebno ukoliko se pojavi greška. To bi zacijelo potvrdili i ostali polaznici radionice, baš kao što se i na prvi pogled dalo uočiti s koliko ljubavi, toliko karakteristične dječje bezbrižnosti, opuštenosti i posvećenosti sudjeluju u radu radionice. Ono o čemu ova djeca ne razmišljaju svakako je nedostatak institucije poput nekadašnje *Narodne tehnike* ili bar foto-kino sekcija u školama, gdje bi bar jednom tjedno mogla (na)učiti ono što čekaju godinu dana i što ovisi od entuzijazma njihovih mentora: **Irene Škorić**, te već spomenutih Branka Ištvančića i Zoltána Siflisa. Ali, to je svakako tema za razmišljanje odraslih, a ne djece.

Na kraju recimo da su filmsku radionicu i ove godine organizirali Udruga za audiovizualno stvaralaštvo *Artizana* iz Zagreba i Udruga *Inovativna mreža* iz Subotice uz potporu Središnjeg ureda za Hrvate izvan Hrvatske i Društva hrvatskih filmskih redatelja, u suradnji s Hrvatskim nacionalnim vijećem, Hrvatskim kulturno-prosvjetnim društvom *Matija Gubec* i istoimenom osnovnom školom iz Tavankuta.

Z. R.

Ciklus hrvatskog filma u Vojvodini 2018.

U znaku zavičajnih tema

Na Etno salašu *Balažević* u Tavankutu u subotu, 23. lipnja održan je program ovogodišnjeg *Ciklusa hrvatskog filma u Vojvodini*. Program je priređen nakon organiziranog prikaza običaja *Priskakanja vatre* ispred samog etno salaša.

U okviru programa prikazan je dokumentarni film *Priskakanje vatre*, koji su snimila djeca na prošlogodišnjoj filmskoj radionici i *Making of film* o ovogodišnjoj radionici u kojem su djeca davala izjave i svoje mišljenje o radionici. Nakon toga, prikazani su dokumentarni filmovi *Dužijanca* iz 1970. autora **Nikše Fulgosija** koji je snimila nekadašnja Televizija Zagreb i *Na vodeni ponedjeljak* redatelja **Branka Ištvančića** o uskršnjem običaju polivača koji je snimljen prošle godine za potrebe programa Hrvatske radiotelevizije (HRT). U okviru ovogodišnje filmske radionice *Kad se male ruke slože* i *Ciklusa hrvatskog filma u Vojvodini* djeci su, tijekom radionice, prikazani hrvatski filmovi za djecu *Duh u močvari* i *Vlak u snijegu*.

Ciklus hrvatskog filma u Vojvodini odvija se u više termina tijekom godine, pa je iduća projekcija najavljena za kolovoz, kada će se premijerno prikazati dokumentarni film *Dužijanca* redatelja Branka Ištvančića koji je ekipa HRT-a snimala prošle godine u Subotici i okolici, te još neki filmovi u povodu blagdana Velike Gospe poput dokumentarnog filma *Draga Gospa Ilačka*. Na jesen je predviđen nastavak programa *Ciklusa hrvatskog filma u Vojvodini* kada će biti prikazan kratki film djece s ovogodišnje filmske radionice i program filmova drugih hrvatskih autora na

kojem će gostovati i filmski redatelji iz Hrvatske.

Ciklus hrvatskog filma u Vojvodini odvija se u okviru programa međunarodne suradnje i potporu Hrvatskog audiovizualnog centra, a u organizaciji Udruge za audiovizualno stvaralaštvo *Artizana* iz Zagreba, u partnerstvu sa Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata i u suradnji s HKPD-om *Matija Gubec* iz Tavankuta.

Z. R.

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske

Potpura za 70 projekata

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske objavio je rezultate Javnog natječaja za prijavu programa i projekata udruga, ustanova i organizacija hrvatske nacionalne manjine u svrhu ostvarenja financijske potpore za 2018. godinu. Javni natječaj podrazumijeva program potpore hrvatskoj nacionalnoj manjini u 12 europskih država i ima za cilj jačanje položaja hrvatskih manjinskih zajednica u političkom i društvenom životu država u kojima žive te pridonosi čuvanju hrvatske kulture, baštine i jezika, kao i jačanju zajedništva.

Od ukupno 4,5 milijuna kuna predviđenih za ovaj natječaj, za programe i projekte Hrvata u Srbiji izdvojeno je 1,1 milijun kuna (oko 150.000 eura). Ova su sredstva, odlukom Uredova Povjerenstva, raspodijeljena za ukupno 70 projekata Hrvata u Srbiji. Sredstava su dobile 44 udruge te tri profesionalne institucije i ustanove – Hrvatsko nacionalno vijeće, NIU *Hrvatska riječ* i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata. Najmanji dodijeljeni iznos je 3000 a najveći 77.000 kuna.

Odluka o dodjeli financijskih sredstava dostupna je na internetskoj stranici Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske – www.hrvatiizvanrh.hr.

D. B. P.

Časopis za književnost, umjetnost i znanost

Novi svezak *Klasja naših ravni*

Izšao je novi svezak časopisa za književnost, umjetnost i znanost *Klasje naših ravni* (broj 5-8 za 2018.). U svesku su objavljeni prozni uradci triju autora – **Stjepana Bartoša** (kratak roman *Dnevnik jedne Tonke*), **Mirka Kopunovića** (kratke priče *Tragovi kru-nice*) i **Ivana Andrašića** (dramski tekstovi *Novi knez, nije knez, I knez se pofalijo, Ljubav iz baba Mandine kujne, Nije kako je suđeno nego kako je rečeno, Bač Iva ni zno plivat, Dovedeni, zatečeni i naši i Sol vridnija od*

zlata). Tu su i tekstovi **Boška Krstića** (*Život kao romanopisac*) i **Klare Dulić** (*Propitivanje odnosa prema istini*).

Cijena sveska je 150 dinara, a može se kupiti u subotičkoj knjižari *Danilo Kiš*. Časopis *Klasje naših ravni* izlazi u nakladi subotičkog ogranka Matice hrvatske.

D. B. P.

Gostovanje u Narodnom kazalištu

Pred vratima raja u Somboru

U somborskom Narodnom kazalištu proteklog vikenda gostovala je predstava *Pred vratima raja* u izvedbi skupine mladih i vjernika iz župe Marija Majka Crkve u Subotici. Predstava je rađena po tekstu i u režiji velečasnog **Marinka**

Stantića. Komična je to, ali i poučna predstava o tome koliko naš ovozemaljski život određuje našu sudbinu u vječnosti. Radnja predstave smještena je u Čistilište u koje stiže Marko Horvat. Hoće li odatle u Pakao ili Raj? O tome svoj sud daju Markovi pokojni roditelji, supruga, prijatelji, susjedi... Ali na kraju spasenje donosi On. Uigrana glumačka ekipa držala je pozornost gledatelja tijekom svih 45 minuta, a somborsko kazalište bilo je solidno popunjeno gledateljima.

Z. V.

Nova knjiga: *Kronike zavičajnih refleksija* Zvonimira Pelajića

OŽIVLJAVATI zaboravljeno ili prešućeno

U nakladi Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata i HKUPD-a Matoš iz Plavne, a kao prva u Biblioteci *Baštinski zapisi*, nedavno je objavljena knjiga *Kronike zavičajnih refleksija* autora **Zvonimira Pelajića**. Tekstove za knjigu je izabrala i priredila **Katarina Čeliković**, recenzentice su **Sonja Periškić** i **Ljubica Vuković Dulić**, urednik je **Tomislav Žigmanov** dok je likovna oprema rad **Darka Vukovića**. Knjiga ima 250 stranica a tiskana je u nakladi od 500 primjeraka.

O povodu za tiskanje ove knjige – koja je predstavljena na ovogodišnjim *Danima A. G. Matoša i dr. Josipa Andrića* u Plavni – priređivačica Čeliković u pogovoru piše: »Zavod je u godini obilježavanja desetljeća od svojega osnutka povezao i desetljeće rada mjesne udruge kulture u Plavni te tako potvrdio uspješnu dugogodišnju suradnju čiji je nositelj bio i Zvonimir Pelajić. Izbor tekstova u monografiji višestruko znakovitoga naslova *Kronike zavičajnih refleksija* potvrđuje autorovu zainteresiranost za zapisivanje i popularizaciju zavičajnih povijesti, napose onih (pre)malo istraženih, vezanih uz Plavnu, Vajsku, Bođane i tamošnje šokačke Hrvate, stavljajući ih u cjelinu kulturnog života svih Hrvata u Bačkoj. Nastojeći zapisati, trudio se promišljati i oživljavati ono zaboravljeno ili prešućeno.«

Ovom se knjigom ZKVH i HKUPD Matoš iz Plavne odužuju osobi životno posvećenoj očuvanju kulture i hrvatskog identiteta na prostoru ne samo nedovoljno istraženom već često prešućenom. U njoj je izbor tekstova iz zbornika radova sa znanstvenog stručnih skupova u Osijeku, Somboru, Subotici, iz *Godišnjaka za znanstvena istraživanja* i časopisa za književnost i umjetnost *Nova riječ* te tjednika *Hrvatska riječ* u kojem je autor od početka jedan od najplodnijih suradnika. Stilski dotjeran, razumljiv, pedantan i jasan, autor predstavlja kulturnog kroničara i arheologa čija se potraga za izgubljenim ili malo poznatim djelima velika na hrvatske kulture u šokačkom Podunavlju, kao što su to **A. G. Matoš** i **Josip Andrić**, nije zaustavila u zavičaju već je u otkrivanju odlazio i u brojne pismohrane u Hrvatskoj. A svoja je otkrića redovito dijelio s drugima i objavljivao mahom u zavičajnim tiskovinama, vjerujući da će tako doći do šire zajednice i utjecati na suvremenike i njihov odnos prema vlastitoj kulturnoj baštini.

U monografiji se nalazi izbor reprezentativnih tekstova Zvonimira Pelajića tematski grupiranih u sljedeće cjeline: *Sadržajne sastavnice kulturnog prostora bačkih Hrvata*, *Crtice o umjetničkim praksama*, *Foto kronike male zavičajne povijesti* i *Zapisi o knji-*

gama suzavičajnika. Nakladnici vjeruju kako će ova knjiga biti više nego vrijedna kocka u mozaiku kulturne povijesti bačkih Hrvata, napose Šokaca iz Plavne, Vajske i Bođana, stoga što je tematika o kojoj vješto i točno piše Zvonimir Pelajić visoko podzastupljena u zavičajnoj kulturnoj povijesti.

Izdavanje ove knjige novčano je pomogao Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Beogradu.

Knjiga se može kupiti u Zavodu za kulturu vojvođanskih Hrvata, po cijeni od **500** dinara, uz prethodno obavljenju uplatu na račun Zavoda. Na svojoj pošti ili u banci na račun Zavoda broj **220-95689-48** uplatite 500 dinara i s kopijom uplatnice knjigu možete preuzeti u prostorijama Zavoda (Laze Mamužića 22). Zainteresirani koji žive izvan Subotice i nisu u prigodi doći u prostorije Zavoda, knjigu mogu nabaviti na način da prethodno na račun Zavoda broj **220-95689-48** uplate **570** dinara (osnovna cijena + poštanski i manipulativni troškovi), a po primitku uplate knjigu ćemo poslati poštom na adresu naznačenu na nalogu za uplatu. Bilo bi dobro da nas o obavljenoj uplati informirate i putem telefona (024/535-533) ili elektroničkom poštom (ured@zkhv.org.rs), budući da šalterski službenici u našim poštama i bankama često ne utipkaju sve podatke uplatitelja. Knjiga se može kupiti i kod sunakladnika u Plavni.

(ZKVH)

Gerardovo u Somboru

U Karmelićanskoj crkvi u Somboru je 24. lipnja obilježena obljetnica smrti sluga Božjeg oca **Gerarda Tome Stantića**. Na sam dan upokojenja oca Gerarda svečanu svetu misu predvodio je biskup mons. dr. **Ivan Pénzes**, a propovijedao je velečasni **Josip Štefković**, župnik župe Svetog Pavla apostola u Baču.

»Sveti ljudi se manje boje smrti, neki je čak prihvaćaju kao dar, za svece je ona rođendan za nebo. Žalostimo li se mi, draga braćo, danas zbog toga što je sluga Božji otac Gerard umro na današnji dan prije 62 godine? Pa ne. Radujemo se da je ta-

zličiti smo, kako bi službe potrebne u svijetu bile popunjene. Da bi svaki potrebnik u svijetu imao onoga tko mu može pomoći. Svi su nam ti darovi darovani da bismo njima služili. Draga braćo i sestre, ako samo razmišljamo o životu, da nam bude ugodan i da sve uredimo, a zaboravimo na one druge stvari, u opasnosti smo da se bavimo sporednim stvarima. Razmišljajući o onome što slijedi nakon zemaljskoga života mi popunjavamo svoj život onim što je mnogo važnije, a to je smisao i smiraj. Eto, neka nam to danas bude poziv da odgovorno živimo svoj zemaljski život, da učinimo nešto veliko i za Boga i za ljude. Možda to ljudi neki puta ne primijete, ali Bog primijeti. Bitna je naša nakana i želja, bitno je što u svojem životu stavljamo na prvo mjesto. Neka nam u svemu tome primjer i poticaj bude otac Gerard u čiju čast smo se danas i okupili«, kazao je u svojoj propovijedi velečasni Štefković.

Crkva je bila puna vjernika i hodočasnika iz Sombora, Subotice, Sente, Bača, Selenče, Vajske, Monoštora...

Prije svete mise dodijeljenje su nagrade djeci koja su ove godine sudjelovala na likovnom natječaju Karmelićanskog samostana u Somboru, vicepostulature sluga Božjeg o. Gerarda Tome Stantića i Katehetskog ureda, koji se priređuje za svako Gerardovo. Tema je ove godine bila sveta krunica. Na natječaj je pristiglo više od 400 radova djece iz Subotice, Đurđina, Bajmaka, Žednika, Novog Sada, Sente, Bača, Vajske, Plavne, Sombora... Dio nagrađenih radova izložen je u Karmelićanskoj crkvi, neki su stavljeni pred oltar, a najbolji će biti objavljeni u Glasilu o. Gerarda.

Otac Gerard kandidat je za oltar. Postupak za proglašenje blaženim i svetim oca Gerarda Tome Stantića je 1985. godine pokrenuo tadašnji subotički biskup **Matija Zvekanović**. Otac Gerard Tomo Stantić rođen je 16. svibnja 1876. godine na Đurđinu. Za svećenika je zaređen 1902. godine, a samo dvije godine kasnije, kao mladi karmelićanin došao je u Sombor, iste godine kada je u Somboru otvoren Karmelićanski samostan. Upokojio se 1956. godine, a 1985. godine iz karmelske grobnice na Velikom katoličkom groblju njegovi ostatci prenijeti su u Karmelićansku crkvu u oltar sv. Križa.

Z.V.

kav velikan kršćanstva živio među nama. Otac Gerard je čovjek čiji je život bio dragovoljno odricanje i umiranje. Naše je da se usmjerimo primjerom oca Gerarda i tamo gdje je on stao da ga slijedimo i Krista Gospodina donosimo svojim suvremenicima. Danas su, istina, drugačija vremena, a nismo ni mi kao otac Gerard. Različiti smo. Recimo, ima u crkvi šutljivih koji su sposobni slušati i tješiti. Ima onih koji su sposobni tumačiti i uvjeravati. Ima onih koji su spremni služiti, onih koji su sposobni voditi. Ra-

Spomendan biskupa Ivana Antunovića obilježen u Kalači

Predsjednik Katoličkog društva *Ivan Antunović* vlč. dr. **Ivica Ivanković Radak** i msgr. **Stjepan Beretić**, katedralni župnik svete Terezije Avilske u Subotici, nazočili su obilježavanju Spomendana biskupa Ivana Antunovića u Kalači 17. lipnja, u organizaciji Hrvatske samouprave Grada Kalače.

U Nadbiskupskom vrtu priređen je prigodni kulturni program, nakon čega je slušana sv. misa u obnovljenoj kalačkoj prvostolnici *Uznesenja Blažene Djevice Marije*. Misu je predvodio i propovijedao msgr. Stjepan Beretić.

Nakon svete mise uslijedilo je polaganje vijenaca kod spomen-ploče biskupa Ivana Antunovića. Vijenac je položio i vlč. dr. Ivica Ivanković Radak.

Zavjetno-zavičajni dan u Vajskoj

Rimokatolička župa sv. Jurja i HKU *Antun Sorgg* iz Vajske organiziraju u ponedjeljak, 2. srpnja, Zavjetno-zavičajni dan. U 17 sati je sveta misa, a u 18 i 30 kulturni program u okviru kojeg će nastupiti gosti iz Hrvatske. Nakon kulturnog programa nastavit će se druženje uz tamburašku glazbu i večeru za sve goste.

Pred vratima raja

Mladi župe *Marija Majka Crkve* iz Subotice u nedjelju, 8. srpnja, organiziraju reprizu poučno-komične predstavu *Pred vratima raja*. Predstava će biti održana u dvorani HKC *Bunjevačko kolo* u Subotici s početkom u 20 sati. Ulaz je slobodan uz mogućnost dobrovoljnog priloga.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Vjerovati Božjoj ljubavi

Među mnogim kršćanima događa se da vjeru ne doživljavaju kao nešto što im je u životu nužno i što im život čini boljim, radosnijim i drugačijim od života onih koji se smatraju nevjernicima. Mnogi o Bogu ozbiljno počinju razmišljati tek kada im život pritisne nevolje i problemi, kada ih zadese nesreće. Mnogi ga čak smatraju krivcem za patnju koja ih je snašla. Možemo li se smatrati pravim vjernicima ako tako živimo? Nije li kršćanska oslonjenost na Boga potpuno povjerenje u njega i njegov plan? Zašto vjernici prestaju biti ono kako se deklariraju te žive i razmišljaju poput svih ostalih koji po svom opredjeljenju nisu Kristovi sljedbenici?

Bog razumije čovjeka

Svatko, prije ili kasnije, shvati da nema života bez trpljenja, te da je smrt uvijek završetak životnog puta. No, sigurno smo imali prilike uočiti da na patnju ljudi gledaju različito, neki je ne mogu prihvatiti, optužuju Boga, predbacuju mu radi stanja u kojem su se našli, a neki je mirno prihvaćaju, iako im nije lako, vjerujući u Božju milost i njegov spasonosni plan koji će se ostvariti na kraju njihove patnje. Različito prihvaćanje teških životnih situacija dolazi iz različitog stupnja vjere. Tko zaista vjeruje i ima povjerenja u Boga, taj pronalazi utjehu i lakše prihvaća svoj životni križ.

Bit svega je povjerenje u Boga. Ako u nekog nemamo povjerenja, onda sumnjamo u njegove nakane i postupke. Tako i čovjek koji ne vjeruje Bogu počinje sumnjati u iskrenost njegovih nakana. Pisac Knjige mudrosti poziva nas na obnovu temeljnog povjerenja u Boga i podsjeća nas na njegovu ljubav i dobrotu koju je utkao u svoj stvarateljski plan: »Bog nije stvorio smrt niti se raduje propasti živih... Jer je Bog stvorio čovjeka za neraspadljivost i učinio ga na sliku svoje besmrtnosti.« (Mudr. 1, 13.2, 23). No, ostaje pitanje kako smo stvoreni na sliku Božje besmrtnosti, a umiremo. I upravo je smrt ono što čovjeka najviše plaši. No, tjelesna smrt nije u Božjim očima nikakav završetak, nego novi početak, trenutak prijelaza i zato Bog na nju ne gleda kao čovjek. No, dobro razumije čovjekove strahove i sve njegove patnje, jer je i sam u osobi Isusa Krista patio i tjelesno i duhovno, te naposljetku umro. Po Kristu je pokazao da mu nije svedjedno što će

biti s ljudima, zato se utjelovio i umro, te tako očitovao ljubav i brigu za čovjeka i pokazao da uvijek ima nade, da je za nas pripremio bolje od onoga što ovdje na zemlji prolazimo.

Snaga je u vjeri

Evangelje govori o smrti kćeri nadstojnika sinagoge koju je Isus oživio (usp. Mk 5, 21-43). Teški trenutci bolovanja i umiranja, tuge i patnje po Isusu su doživjeli svoju preobrazbu i očitovanje jedne ljubavi koja sve nadilazi, Božje ljubavi. Ipak, to se ne događa besplatno. Isus je i sam morao osjetiti da ljubav prema ljudima košta: snage, nerazumijevanja, podsmijeha, odbačenosti, tjelesne i duševne boli, te smrti. U svemu tome najvažnija je bila vjera. Bez vjere sve bi te situacije završile neuspjehom i razočaranjem. Isusova bezgranična vjera u Očevu svemoć, ljubav i dobrotu smrt je preobrazila u uskrsnuće. Tako patnja svakog tko ustrajno vjeruje i čeka po Božjoj ljubavi doživljava svoju preobrazbu, pa makar i na onom drugom svijetu. Tko nema dovoljno vjere, tko je sumnjičav u Božje namjere i njegovu svemoć, ne može doživjeti čudo Božje ljubavi, jer za čudo Bog uvijek traži vjeru.

Vjerovati nije govoriti, nije obdržavati vjerske propise, nego nositi u sebi ono iskonsko povjerenje u svog Stvoritelja i od njega živjeti. Istinski vjernik se ne boji patnje, jer zna da će u konačnici, Božjom milošću, biti od nje oslobođen. Zato su u prvim kršćanskim vremenima mnogi otišli za Krista u smrt, ali smrt kojoj su često prethodile strašne muke. Njihova vjera i povjerenje u Božju ljubav bili su snažniji od straha.

Kršćani moraju znati jedno: smrt nije završetak. I ako Bog za ovog našeg života ne odagna patnje i ne usliši molitve, ne znači da nas je napustio, jer se život nastavlja i nakon smrti. Ona za Boga nije nikakav kraj, jer mi živimo i nakon nje. Duša nam je besmrtna, samo ovo smrtno tijelo ima svoj svršetak ovdje na zemlji.

Zato treba raditi na jačanju svoje vjere, na izgradnji svog odnosa s Bogom kroz molitvu, sakramente, čitanje Svetog pisma... Samo tako nećemo klonuti i zapasti u očaj, nego ćemo imati snage podnijeti svaku patnju koja nas zadesi. O snaženi vjerom znat ćemo da nas Božja ljubav neće iznevjeriti i da smrt ne znači kraj, samo prijelaz iz jednog načina života u drugi.

Lucija Ivković Ivandekić, učenica generacije na hrvatskome jeziku

Najviše voli biologiju

Na svečanoj akademiji 14. lipnja kojom je obilježen jedan od četiri praznika hrvatske zajednice u Srbiji *Dan rođenja biskupa Ivana Antunovića* Hrvatsko nacionalno vijeće dodijelilo je zahvalnice i nagrade najuspješnijim učenicima koji se školuju na hrvatskome jeziku. Nagrada *Crvena kravata* za najboljeg učenika svih osmih razreda pripala je **Luciji Ivković Ivandekić** iz Subotice, a uručila ju joj je ministrica znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske **Blaženka Divjak**.

Lucija je prema Pravilniku o pohvaljivanju i nagrađivanju učenika i nastavnika u nastavi na hrvatskom jeziku u Srbiji Odbora HNV-a za obrazovanje imala najveći broj bodova od svih pristiglih

Osim prosjeka 5,00 i Vukove diplome, dobila si pohvalu i za brojna natjecanja na kojima si sudjelovala i osvajala nagrade. Koja su to?

U petom razredu sam iz biologije osvojila prvo mjesto na općinskom i drugo na okružnom natjecanju, a sudjelovala sam i na Eko-kvizu *Lijepa naša* u Zagrebu. U šestom razredu sam također iz biologije osvojila prvo mjesto na općinskom i treće na okružnom natjecanju, na 13. Festivalu vojvođanske tambure - I/1 nagradu i laureat (bisernica), na 3. Međunarodnom natjecanju tamburaša Požega - I/1 nagradu (bisernica), na Republičkom natjecanju muzičkih i baletskih škola Srbije - I/1 nagradu

Blaženka Divjak, Lucija Ivković Ivandekić i Slaven Bačić

prijava te je tako ostvarila ovu laskavu i hvalevrijednu titulu.

Osnovnoškolsku naobrazbu stekla je u školi *Ivan Milutinović*. Osim uspjeha 5,00 i Vukove diplome, išla je i na brojna natjecanja tijekom dosadašnjeg školovanja iz biologije i hrvatskoga jezika na kojima je osvajala brojne nagrade, među kojima neke i na republičkoj razini. Dobitnica *Crvene kravate* završila je i Nižu muzičku školu, smjer tambura s kojom je također ostvarila zapažene rezultate na državnoj i međudržavnoj razini.

Što za tebe znači biti učenica generacije na hrvatskom jeziku?

Biti učenica generacije hrvatskih odjela za mene je važno priznanje za uloženi trud i rad u mojem dosadašnjem školovanju u nastavi na hrvatskom jeziku.

(bisernica), a sudjelovala sam i na državnom natječaju *Moja prva knjiga* u Karlovcu. U sedmom razredu sam iz biologije bila druga na općinskom natjecanju, na 4. Tambura instrumental festival-međunarodnom natjecanju tamburaša osvojila sam I/1 nagradu (bisernica), kao i na 14. Festivalu vojvođanske tambure. U osmom razredu sam iz hrvatskoga jezika i jezične kulture postigla prvo mjesto na okružnom i drugo na republičkom natjecanju, a I/1 nagradu osvojila sam i na 15. Festivalu vojvođanske tambure i 5. Međunarodnom natjecanju tamburaša u Požegi (bisernica). Sudjelovala sam i na Eko-kvizu *Lijepa naša* u Zagrebu.

Iako si ostvarila uspjehe iz različitih područja, koji predmet ti je najdraži?

Najdraži predmet mi je biologija, a volim i kemiju, jer od malena volim prirodu, životinje i praviti razne pokuse.

Poput i drugih učenika iz hrvatskih odjela, sigurno si puno putovala sa školom. Koje putovanje bi izdvojila kao najdraže?

Sva putovanja tijekom dosadašnjeg školovanja su mi ostala u lijepom sjećanju, a posebno bih istaknula prošlogodišnje putovanje

u Benkovac radi programa profesionalne orijentacije i ovogodišnji mali maturalec u Vukovar, Zagreb, Plitvice i Split, gdje sam upoznala nove prijatelje s kojima ću nastaviti daljnje školovanje i druženje.

U kojoj školi ćeš nastaviti daljnje obrazovanje?

Dalje nastavljam Gimnaziju u Subotici – opći smjer na hrvatskom jeziku, jer smatram da će mi pružiti najbolje obrazovanje da bih se mogla upisati na željeni fakultet.

U kojoj struci sebe vidiš u budućnosti?

Sebe u budućnosti vidim u medicinskoj struci, farmaciji ili nekoj grani medicine.

Ove godine završila si Nižu muzičku školu, a članica si i Hrvatske glazbene udruge Festival bunjevački pisama gdje sviraš tamburicu. Kako ti se javila želja i ljubav za sviranjem?

Od malena se u našoj obitelji slušala tamburaška glazba i uvijek smo išli na koncerte **Zvonka Bogdana**. Sve do prije šest godina kada su dida i majka kupili mom bratu tamburu (bisernicu), jer je on više pokazivao svoj talent za glazbu, nisam imala priliku susresti se s tamburaškim instrumentom izbliza. Kada sam ju prvi put uzela u ruke, odlučila sam ju pokušati naučiti i svirati. Roditelji su nas upisali u glazbenu školu u Subotici, gdje sam prvo upoznala profesora **Vojislava Temunović**, a kasnije i profesoricu **Miru Temunović**, ravnateljicu našeg orkestra i profesoricu solfeđa **Evu Takač**. Vojislav me je uveo u tamburaške vode i dao mi priliku da pokažem svoje umijeće na natjecanjima na bisernici.

Treniraš li nešto?

U slobodno vrijeme, osim sviranja tambure, treniram judo. Ove godine sam napravila malu pauzu, jer su mi se treninzi poklapali s probama orkestra, ali planiram nastaviti. Za sada imam narančasti pojas. To je zahtjevan i fizički veoma naporan sport, ali dok ga treniram opuštam se i uživam.

Što još voliš raditi u slobodno vrijeme?

Župljanka sam crkve sv. Rok u Subotici i ranijih godina sam svake godine oblačila bijeli šling za *Dužijancu* i na Duhove sam pjevala s *kraljicama* kraljičke pjesme. Najdraži trenutci djetinjstva su mi sa sela kod dide i majke – uz loptu, vožnju biciklom i igranje sa životinjama.

J. D. B.

RECEPT NA TACNI

Torta u znaku sladoleda i malina

Bilo da ovaj vikend u najavi imate neku proslavu, najavljene goste ili ništa isplanirano, vrijeme je za još jedan slatki i lagani desert. Totalno pratimo aktualnosti i u centar pažnje stavljamo sladoled i maline i pakiramo ih u tortu.

Potrebno: 200 g piškota / 100 ml + 500 ml slatkog vrhnja / 100 g bijele čokolade / 400 ml jogurta / 1 / 2 kg malina / 3 žlice šećera u prahu / 2 vrećice želatina.

Postupak: Prvo je potrebno pripremiti biskvit od piškota tako što ćete piškote prerezati na ploške. Na pari istopiti bijelu čokoladu i dodati joj zagrijano slatko vrhnje. Sve dobro umiješati i dodati u piškote kako bi se povezale. U prethodno pripremljen kalup za torte poredati piškote i poravnati. Za pripremu krema potrebno je oprati maline i samljati ih u mikseru, propasirati kroz fino cjedilo kako bi nastao fin pire. Odvojeno izmiksati slatko vrhnje i jogurt, te im dodati želatin i nastaviti s miksanjem uz dodavanje šećera u prahu. Polovicu kreme odvojiti i dodati joj pire od malina, te dobro izmiješajte. Obje kreme stavite na biskvit kojim redoslijedom želite: lijepo ispadne kada ih dodajete istovremeno, pa prošarate malo vilicom da se boje izmiješaju. Ostatak malina koje ste odvojili za dekoriranje stavite na površinu kreme i prošarajte s ostatkom pirea od malina. Tortu ostavite par sati u hladnjaku.

Savjet: Prije serviranja stavite tortu malo u zamrzivač kako bi više stegla i bila idealna za serviranje.

Jednom kada napravite ovaj jednostavan slatkiš bit će to samo početak vašeg druženja. Sladoled će vas osvježiti, a maline šarmirati i vi ćete jedva čekati sljedeću priliku za desert.

Gorana Koporan

Idemo li večeras u kazalište? (118)

U ozračju hoda prema raspadu

»Već nekoliko godina uzastopno prisustvujem Sterijinom pozorju«, zapisala je svojedobno **Ivanka Rackov** [*Rukovet*, 9, 1969.], »pa mi se zato čini da nazirem uzrok što se široka publika odbila od kazališta ... primjerice, nema mjesta ženama, a ukoliko se i pojave u nekoj epizodi, to su obično lake žene, kurvice, i sl. Duboki su korijeni epskog čovjeka u nas i danas. Iako žene rade na sveučilištima, u znanstvenim ustanovama, u najvišim političkim tijelima, vode tvornice i općine, i imaju ista prava s muškarcima, njih u suvremenoj našoj drami nema. Kod Grka i Shakespearea, kad su ženske uloge igrali i muškarci, kakvih divnih i potresnih likova nalazimo... Danas, međutim, ovdašnje glumice nemaju prilike doći do izražaja u suvremenom našem repertoaru. To najbolje pokazuju nagrade ... A kod suvremene drame i filma kao da nema sredine, ili idemo za europskom, bolje reći svjetskom modom u izrazu, ili su djela i suviše prizemna, pa se graniče s kičem ... stoga se i pitamo: Služi li Sterijino pozorje za ohrabrenja, ili za ostvarenja?«, bilježi ne bez razloga, od struke priznata i cijenjena kazališna kritičarka Ivanka Rackov.

Uostalom, vrijeme je pokazalo. Od djela na *Pozorju* prikazanih, moglo bi se reći opstala je jedino **Lukićeva Afera nedužne Anabele**, sve ostalo je bilo i ostalo i suviše »visoko i daleko«, i unatoč nepobitno visokih književnih i drugih scenskih vrijednosti, skliznulo prema zaboravu. Ovo potvrđuju i nagrađene *Borovnice* **Ference Deáka**. Na premijeri u Subotici već poslije prvog dijela neki su napustili kazalište, dočim se tzv. elita iz Novog Sada držala napadno – hladno, do kraja zakopčana. Budimo iskreni, *Borovnice* nisu imale nikakvog uspjeha u Subotici, iako je ovo djelo toga časa bila prva uistinu u svakom pogledu vrijedna suvremena drama na mađarskom jeziku, koja će zacijelo opstati i trajati na sceni. Ona će iz više razloga imati svoju budućnost!

Svojom poetskom dramom *Borovnice* Deák je ušao na velika vrata domaće dramske literature. U njegovu je djelu sve procijeđeno i očišćeno od suvišnog. Radnja se odvija u jednom osamljenom manastiru, gdje su se nasukali raznorazni likovi, probisvijeti i propaliteti koji žive od grabeži, gdje cvjeta obmana i svakovski porok. Igrom slučaja onamo zaluta i jedan u svakom pogledu čestiti mladić, koji pokušava nemoguće – nastoji izvesti šljam na pravi put, ali ga u tome pothvatu ondje ubijaju unatoč tomu što se nakon nekog vremena, nekim čudom preobrazio i u ženu. Ova drama objavljena je godinu dana prije svoje praeizvedbe, no nitko na nju nije obratio pozornost, sve dok u postavci **Mihályja Virága** nije dospjela na scenu subotičkog kazališta, a potom i na *Sterijino pozorje*. Na pozornici ju je daroviti Mihály

Dvije scene iz predstave *Borovnice*

Virág oživio kao dramu okrutnosti, a na *Sterijinom pozorju* Ferenc Deák dobiva nagradu za tekst, nagrađena je također i prvakinja Mađarske drame subotičkog kazališta **Ibi Romhányi** za glumačko ostvarenje mladića koji plaća glavom svoju nedužnost u zlom i surovom okruženju. Bez nagrade je, iz nekih razloga, ostao samo redatelj Mihály Virág, mada je njegov doprinos uspjehu ove predstave nesporan.

Istaknuti dramski pisac iz redova vojvođanskih Mađara Ferenc Deák (1938. – 2011.) bio je također i uspješan scenarist, te zapažen pjesnik. Napisao je četrdesetak knjiga, 12 filmskih scenarija, dvadesetak drama i dr. Preveden je na skoro sve europske jezike, a pored ostalog i na arapski i kineski. Bio je članom društava književnika Vojvodine, Srbije i Mađarske. Dobio je mnoštvo nagrada i priznanja, a ističe se upravo *Sterijina nagrada* za dramu *Borovnice* 1969. godine, *Veliku zlatnu Arenu* u Puli dobiva kao scenarist za film *Trofej* 1979. godine te *Zlatnu arenu* na Pulskom festivalu za scenarij filma *Granica* 1990. godine. Od 1982. bio je veleposlanik SFRJ do 1986. godine, pokrivajući: Gvineju, Gvineju Bisao, Sieru Leone i Zelenortsku Republiku. Kratko je vrijeme obnašao dužnost veleposlanika u Obali Bjelokosti. Proglašen je Počasnim građaninom Grada Subotice, 2010. godine.

Druge

Ljetnje je doba. Možemo to zaključiti po odjeći ovih djevojčica, druga, koje su na čas udaljene od sigre. Sjede ispred bijelim vapnom okrečene kuće kako je to prije bilo u Sonti, na patosu od opeka. Na lijevoj strani vidimo vraca, ulaz u dvorište.

Najviša na snimci je djevojčica **Eva Tolorić Dološova** (1929. – 2003). Ona je stara 12 godina. Ispred nje je **Kata Kuruc Kokina** (1930. – 2004). Kati s desne strane sjedi **Eva Matin Dološova** (1929. – 2002). Ostale nam ostaju nepoznate. Sve one su živjele blizu jedna drugoj na početku Kajmakčalanske i Strossmayrove ulice (Prvi sokak) u Sonti. Njihovo djetinjstvo je proteklo u Upodoli, gdje su u dolini uz kanal i šumu upoznavale život, dočekale djevojaštvo i odlazak na vjenčanje.

U ovom uzrastu djevojčice su već bile od velike pomoći roditeljima, jer se iz škole po potrebi moglo izostati. Dok su stariji na njivama, one su čuvalе kuću, sestre i braću mlađu od sebe. Stoka i perad su također bili namireni u svojim potrebama. Njihov zadatak je bio da hrane i naročito napajaju vodom sve što je živo u zadnjem dvorištu. Također su izvodile na kanal guske s guščićima i patke s pačićima. Ako je u vrtu sazrio grašak ili mahune, njihov zadatak je bio obrati i očistiti iste. Branje prvoga dozreloga voća ili sakupljanje dudinja (kojih je u Sonti u to vrijeme bilo jako puno) je bio također njihov zadatak. Oko dudinja je bio veliki posao. Ako je drvo duda bilo u dvorištu gdje je živina, moralo se svaki čas sakupljati, jer se živina, a naročito patke, opijala od njih. Za djecu je to bilo smiješno do suza, jer su patke postajale pravi ringišpili. Pred večer kada se roditelji vraćaju s posla, one su već pripremale cjelokupnu ili djelomičnu večeru. Kuhanje se učilo od reduše koju je imala svaka kuća, a to je mogla biti mati, baka, majka, teta ili koja druga rođaka u obiteljskoj kući. Igrajući se na sokaku i same su se međusobno dogovarale što i kako kuhati.

Odjevene su u svakidašnju narodnu nošnju koja se sastojala od podsuknje (skuta), suknje, košuljca i pregača. Djevojčice nose frizuru pletenice. Dječaci su u to vrijeme jako voljeli nositi

šešir. »Stvar prestiža!« Djevojčice su jedva čekale da se domognu kakve marame, jer s maramom si »mnogo stariji« što su, naravno, željele iz petnih žila. Djevojčica u crnom može biti da je u žalosti, jer su i djeca (u to vrijeme) nosila makar dio crnine za pokojnima. Bose su. Naime, ljetnja obuća za djecu se sastojala samo od ručno pletene obuće, ljopa, a zimi su bile u upotrebi drvene zatvorene klompe, cokule. Skoro odmah poslije Uskrsa, pa do Sisveta (ako je vrijeme dozvolilo), najčešće su i odrasli i djeca išli bosu svuda, pa čak i u crkvu i u školu. U dječjim igrama su stradavali nožni palčevi i koljena. Uvijek je na nogama bila koja boljka makar od trna, bode, sa sokaka. To nije predstavljalo nikakav problem. Ako je krv curila, posuli bi malo prašinom s puta da zaustave krvarenje, što je danas nezamislivo.

Iako su djeca mnogo radila, ipak je ostajalo vremena za igru. Tu su bile igre žmurke (žmure) i vije (ganje), školice (skakuće), piljaka, preskakanja užeta ili igranje loptom krpenjačom. Piljke su same pravile do savršenstva od razbijenih komadića crijepa. Trebalo je napraviti pet komadića uglačanih crijepova u obliku valjka visine 1-1,5 cm i isto takvog promjera. Međusobno su se natjecale koja će imati ljepše piljke. Oblikovanje piljaka je nekada trajalo i pola dana.

Školica (skakuca) se malo razlikovala od današnjih školica. Sastojala se od nacrtanih uporednih kocki, a čelo njih djevojčice su crtale polukrug, takozvano nebo. Natjecanjem su bivale opčinjene. Kada su osvajale svoje »kućice«, crtale su je komadićima crijepa ili opeke, jer tada bijela kreda ili u boji nije bila u širokoj upotrebi. Tome su posvećivale puno vremena, te su tako nastajala prava mala likovna remek djela, satkana od vinjeta, ornamena i ukrasa po ugledu na bakin, šareni zimski kožuh ili kakav ćilim.

Rijetki su ovakvi snimci djece na sokaku. Vlasnica fotografije **Kata Suvajdić**, kćerka Eve Tolorić čuva ju kao pravu dragocjenost, što ona ustvari i jeste. Dok mi je pričala o fotografiji, pogledala ju je i povremeno spontano prislanjala uz grudi.

Ruža Silađev

XXIII. Festival dječjeg stvaralaštva u Tavankutu

Djeca su ukras svijeta

Prije više od dva desetljeća Festival dječjeg stvaralaštva *Djeca su ukras svijeta* u Tavankutu nastao je s ciljem promidžbe folklornih aktivnosti najmlađih članova udruga. Pokrenut je 1996., u godini kada je HKPD *Matija Gubec* obilježavao svoj pedeseti rođendan. Nakon dvadeset godina kontinuiranog trajanja potvrđuje se njegova opravdanost kao mjesta na kojem djeca rado predstavljaju svoje pjevačko i plesačko umijeće.

Zahvaljujući mladim entuzijastima, voditeljima folklornih skupina **Sandi Benčik** i **Darku Prčiću**, Festival je i među najmlađim članovima tavankutskoga Društva shvaćen kao manifestacija koju zajedno grade, održavaju i populariziraju, dok se zahvaljujući tavankutskoj Osnovnoj školi rad folklornih sekcija održava u njenom prostoru, jer je Dom kulture izvan upotrebe već dugi niz godina. Domaćini ovogodišnjeg Festivala bila su djeca dvi-

HKPD *Matija Gubec* - mali na sceni

je uzrasne skupine tavankutskog HKPD-a *Matija Gubec*, kojih je ove godine više od pedeset.

Program Festivala održan je u nedjelju, 24. lipnja, na ljetnoj pozornici Etno salaša *Balažević*, a prigodnim ga je riječima otvo-

HKPD *Matija Gubec* - srednji

Kraj školske godine i za II. generaciju sončanskih tamburaša

Pokazali što znaju

Polaznici I. i II. razreda Osnovne glazbene škole *Stevan Hristić* iz Apatina, isturenog odjeljenja na hrvatskom jeziku u OŠ *Ivan Goran Kovačić* u Sonti, kraj ove školske godine su obilježili malim koncertom u vidu javnoga sata na pozornici velike dvorane Doma kulture. Ovakav vid predstavljanja svojim roditeljima, rodbini, prijateljima, a i zainteresiranim sumještanima utemeljila je njihova učiteljica tambure, prof. **Emilija Pušić** koncem prošle školske godine. Što ranijom željom, što nadahnuti svirkom svojih prijatelja, jesenas je petero novih polaznika upisano u prvi, a sedmero je uspješno završilo prvi i upisano u drugi razred. Profesorica Pušić je ovaj javni sat organizirala, a djeca, ponosna na naučeno, skupa s njom i korepetitoricom **Jelenom Bogović**, pokazala su svoje znanje stečeno tijekom školske godine.

»Ovaj koncert je najljepša ilustracija uspjele suradnje OGŠ *Stevan Hristić*, OŠ *Ivan Goran Kovačić* i Hrvatskog nacionalnog vijeća na ovom projektu. Vrijeme već pokazuje da je postignut

pun pogodak. Za poželjeti je da se ovaj projekt nastavi i potraje što dulje, a vjerujem da hoće, jer već imamo i prijavljene prvaše za narednu školsku godinu. Nadam se da će Sonta i u budućnosti ostati rasadnik dobrih tamburaša«, prokomentirao je koncert ravnatelj OŠ *Ivan Goran Kovačić* **Zvonko Tadijan**.

Koncert je bio pun pogodak. Mali tamburaši, koji su svoje prve glazbene korake započeli u rujnu prošle godine, pokazali su koli-

rio predsjednik Društva **Ladislav Suknović**. Na ovogodišnjem festivalu svoje su umijeće predstavili, osim članova *Gupca* i druge gostujuće dječje skupine: HKC *Bunjevačko kolo* ogranak iz Žednika, HKC *Bunjevačko kolo* iz Subotice, KPZH *Šokadija* iz Sonta te Bunjevački kulturni centar iz Tavankuta.

I. D.

HKC *Bunjevačko kolo* ogranak iz Žednika

HKC *Bunjevačko kolo* Subotica

KPZH *Šokadija* Sonta

KPZH *Šokadija* Sonta

ko se dobro snalaze na primovima. Program je završen zajedničkim sviranjem i pjevanjem svih sudionika pod ravnanjem nastavnice Pušić pjesmom *Vesela je Šokadija*.

Ova pjesma spontano je postala himna ove vesele skupine malih sončanskih tamburaša. Koliko su djeca oduševila publiku, toliko su bila ispunjena radošću zbog uspjelog nastupa.

»Jako mi je drago što smo se našim Sončanima predstavili u najljepšem svjetlu. Nadam se da ću uskoro, rame uz rame s njim i s još nekim od učenika i ja zauzeti svoje mjesto u Šokadiji«, kaže polaznik drugog razreda **Patrik Čoban**.

Svojim učenicima i njihovim napretkom prezadovoljna je i Emilija Pušić.

»Danas smo se službeno raspustili i s pjesmom u srcu idemo na zasluženi odmor. Vrijedno smo radili, odgovorno tvrdim ne očekivano puno napredovali i dosta pjesmica naučili svirati. Najljepše od svega je da smo neizmjereno zavoljeli svoje glazbalo. Tu veličinu ljubavi mogu opisati samo emocija i tekst ove pjesme. Ova školska godina protekla je i više nego uspješno. Osim brojnih nastupa na pojedinim priredbama i svečanostima, izdvojila bih sudjelovanja na *Festivalu vojvođanske tambure*, *Festivalu umjetničke tambure* i republičkom natjecanju, gdje je nastupilo svih sedmero učenika drugog razreda i osvojilo prve, druge i treće nagrade. I petero učenika prvog razreda je vrijedno vježbalo

tijekom ove školske godine i svoj napredak pokazalo na ovom koncertu, odnosno na 2. *Velikom koncertu malih tamburaša*. Za narednu školsku godinu prijavljeno je petero novih učenika, tako da će od rujna biti ukupno tri razreda klase tambure u Sonti, s ukupno sedamnaestero učenika.

Ivan Andrašić

KOD GLAVNE POŠTE

Subotica

551-045

Srebrna akcija!

Izdajem apartmane u Novom Vinodolskom. www.apartmani-karasic.com	U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 5449220; 064 2808432.	Hrvat, katolik, 61 godinu, umirovljenik s dobrim primanjima, grad Slavenska Orahovica, kuća, automobil, vitalan, zgodan, traži ženu – katolkinju za brak, bez djece, koja ima do 57 godina. Pošaljite za početak SMS poruku na 063-766-88-08. Josip, Hrvatska, Slavenska Orahovica kod Osijeka.	Poklanjaju se umiljati štenci, smeđe-crni, niskog rasta, ravne dlake. Tel.: 024 532-570, 060-053-25-70.												
Prodaje se apartman od 36 m² u Jadranovu, 5 km od Crikvenice. Tel.: 024-4527-499, 064-18-39-591.	Prodajem u Donjem Tavankutu 1 ha 6 ari pijeska kod groblja, odlična lokacija. Vlasnik. Tel.: 0638560635.	U predgrađu Subotice prodajem trosobnu katnicu sa suterenom. Parket u svim sobama, dvije kupaoone, legalizirano, sa svim priključcima. Plac 560 m². Moguća i zamjena za slično u okolici Zagreba. Tel.: 062-332-247.	Prodajem psa engleske rase, buldog, ženka, sterilizirana, stara godinu dana. Informacije: 065-531-99-28.												
Prodajem ručno štrikaći stroj Empisal skoro nov – stolni. Katarina Turkal. 025 5742 136.	Omega Taxi traži vozače. Potrebno posjedovanje prometne dozvole 5 godina. Zvati na 060/6559943.	Povoljno se prodaje legaliziran objekt na parceli od 510 m² u Somborskoj ulici br. 67. Kod dvije pruge, komplet opremljen za nastavak radova male privrede, trofazna struja, gradska voda, priključak na plin. Tel.: 063-551-871.	 <p>RADIO MARIJA</p> <table border="0"> <tr> <td>NOVI SAD</td> <td>90,0 MHz</td> </tr> <tr> <td>SUBOTICA</td> <td>90,7 MHz</td> </tr> <tr> <td>SOMBOR</td> <td>95,7 MHz</td> </tr> <tr> <td>PLANDIŠTE</td> <td>88,4 MHz</td> </tr> <tr> <td>NIŠ</td> <td>102,7 MHz</td> </tr> <tr> <td>LESKOVAC</td> <td>107,4 MHz</td> </tr> </table>	NOVI SAD	90,0 MHz	SUBOTICA	90,7 MHz	SOMBOR	95,7 MHz	PLANDIŠTE	88,4 MHz	NIŠ	102,7 MHz	LESKOVAC	107,4 MHz
NOVI SAD	90,0 MHz														
SUBOTICA	90,7 MHz														
SOMBOR	95,7 MHz														
PLANDIŠTE	88,4 MHz														
NIŠ	102,7 MHz														
LESKOVAC	107,4 MHz														
Naprodaj bunjevačka ruva od paje, sukna, sefira, satena, pregače, marame plišane, rojtoš svilene, delinske, kaputi muški i ženski, šepica, šeširi, čakšire, prusluk, čaršapi, ponjevice. Tel.: 024/528682.	Starija kuća (4 sobe, ručiona, 2 kupaoone, kuhinja, ostava) + sporedna zgrada (ljetna kuhinja, soba, kupaoona) se prodaje ili mijenja za stan ili kuću u Zagrebu (centar). Tel.: 024 754760 ili 064 2394757.	Sijačica OLT GAMA 18, s lulama, dvobrazni plug 12 leopard – tel: 024/528-682. Gobels prikolica 14 tona registrirana za traktor, u dobrom stanju, na prodaju – tel: 024/532-570.													
Prodaje se drvena vaga s tegovima, ojačana željezom. Mjeri do 500 kg. U Subotici. Tel.: 064 3910112.	Uzimam zemlju u zakup, Klisa, Stari i Novi Žednik, Mala Bosna, Subotica. Plaćam 12 meteri po jutru. Tel.: 064 305 1488.														
Tročlana obitelj prima na dvorbu stare osobe za mirovinu ili nekretninu. Tel.: 062 1941729.	Prodajemo lijepu kuću u Subotici, 145 m², dvije terase, dvije garaže, svi priključci, bazen, legalizirano, može zamjena za manji dvosoban stan, plus doplata. Tel.: 024-456-12-05.														
Prodaje se stan na Radijalcu od 52 m². Tel.: 069 2887213.															
Izdajem stan na Srednjacima, Zagreb, 25m², topla voda, centralno grijanje, interfon. Tel.: 063 596840 i 024 547204.															

HR **Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 4. 7. 2018.**

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju Hrvatske riječi.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

CROART Hrvatska likovna udruga CroArt prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.

Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218;
e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC Bunjevačko kolo, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, Ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

AKCIJA!

SG internet

već od **649 din**

TIPPNET
SUBOTICA KARADORDEV PUT 2 TEL: 024/555765
WWW.TIPPNET.RS

Subotica bila domaćin 21. veteranskog turnira za košarkaše i košarkašice

Nastavljena lijepa tradicija

Tradicionalni susreti košarkaških veterana i veteranki koji se već 21. godinu održavaju u Subotici su nadaleko poznati, najviše na teritoriju nekadašnje Jugoslavije. Početni turniri su imali za cilj da se druženje i rivalitet, naslijeđen s košarkaških terena u aktivnoj sportskoj dobi, nastave, a da je učinjen pravi pogodak govori i ogromna energija i više od dva desetljeća kasnije. Ove godine su na turniru nastupile 24 ekipe, 9 u ženskoj i 15 u muškoj konkurenciji. Veterani su igrali u kategorijama 40+, 45+ i 50+, a veteranke u kategorijama 35+ i 45+.

Kod veteranki su nastupile ekipe *Nikad dosta* (Zagreb), *Šizike* (Beograd), *Legice* (Osijek), *Fireball* (Budimpešta), *Litijske koke* (Litijska), *Rožice* (Rijeka), *Kornjače* (Subotica), *Fapumak* (Budimpešta), a kod veterana *Kočevski medvjedi* (Kočevje), *Ast* (Beograd), *Advokati* (Zagreb), *Frendagio* (Opatija), *KK Jadran* (Trst), *Zagreb plus* (Zagreb), *VKK* (Mostar), *VKK Veleučilište* (Velika Gorica), *KK Centar lug* (Samobor), *VKD Štajerska* (Maribor), *KK Tuzla*, *Tigrasti komarci* (Subotica), *Igokea* (Banja Luka), *Old Hungarian Eagles* (Budimpešta), *Meraklije* (Niš) i *Golubovi* (Subotica).

I kako to već obično biva na ovakvim turnirima, redali su se dojmovi u slojevima. Prvo su preko dana i popodne igrani brojni mečevi na dva punkta, u dvoranama za tjelesni odgoj osnovnih škola *Majšanski put* i *István Széchenyi*, dok su večernji i noćni termini bili prilika za okupljanje u nekom od poznatih restorana i salaša Subotice, i čuveno »treće poluvrijeme«, ispunjeno pjesmom, emocijama, uspomena, učvršćivanjem starih, ali i pravljnjenjem novih prijateljstava.

Gordana Čavlin iz ekipe organizatora turnira ističe da se poznata tradicija nastavila i da nema nikakvih prepreka da nakon organizacije upravo završenog turnira krene rad na pripremi narednog, 22. okupljanja veteranki.

»Svake godine je sve više ekipa, u skladu je to s dugom tradicijom. Sve je proteklo kako treba, s mnogo emocija, vidjelo se to i tijekom utakmica, svečanog otvaranja, ali i naših druženja u večernjim satima. Sjetimo se lijepih momenata iz prošlosti kada smo redovno igrali košarku, neki se vide prvi put poslije više godine, pa i desetljeća, i to nosi velike emocije. Naravno, svi se trude da ne zapostave sportski duh, tako i mi, a drago mi je što su ekipe iz Subotice pronašle put do finala.«

Među gostima nailazimo na košarkaše iz Beograda, Zagreba, Mostara, Rijeke, Osijeka, Samobora, Maribora, Tuzle... Svi nose istu emociju...

»Organizacija je, kao i uvijek, na zavidnom nivou. Najviše je ekipa s prostora nekadašnje Jugoslavije, pa je i mnogo povoda da druže-

nje bude nezaboravno, te da se svi vrate kući zadovoljni, čekajući da prođe godina i da stigne naredno okupljanje. Borimo se mi i dalje na parketu, sportski duh je prisutan, tako smo odgajani, ali nas i košarka spaja. Ima sada i u Beogradu jakih turnira, dolazi nam u posljednje dvije godine i po 60 ekipa iz cijele Europe, ali treba odati Subotici priznanje kao pioniru veteranskih košarkaških okupljanja«, ističe **Bojan Spasojević**, a **Marko Arapović** dodaje:

»Oduševljeni smo Suboticom, turnirom. Mi, inače, idemo na 3-4 turnira godišnje i nismo imali prostora za ovo gostovanje. U međuvremenu se jedan od tih turnira ugasio i odlučili smo se za Suboticu. Hvala domaćinu na pozivu i već sada znamo da ćemo doći i naredne godine. Uspjeli smo stići i do finala, te do prvog mjesta, to nam znači. Jeste, ovo su veteranski turniri, mi nismo u formi kao nekada, ali natjecateljski duh nas ne izdaje, volimo i dalje pobjeđivati.«

»Čuli smo da je u Subotici veoma dobro organiziran turnir, drago mi je što smo došli. Na visokom je nivou sve, nismo se pokajali i sigurno se vidimo ponovno sljedeće godine. Trudimo se da sačuvamo sportski duh, navikli smo igrati dobru košarku. Rezultat se tu uvijek vrti kao jedan od prioriteta, ali ako njega i ne bude, bit ćemo radosni zbog nastupa. Iz Subotice za Maribor nosimo mnoge dobre dojmove i emocije. Pripremamo se za Europsko prvenstvo u Mariboru za veterane. Bit će to jedno veliko natjecanje, dolazi nam oko 130 ekipa, trajat će cijeli program devet dana. Nadam se da ćemo biti dobri domaćini i da ćemo ugostiti naše prijatelje, baš kao što su ugostili nas u Subotici«, poručuje **Mirko Željenznikar**.

D. Vuković

Rezultati

Rezultati na ovakvim turnirima, naravno, nisu u prvom planu, ali su itekako bitni. Sportski duh i borba za poen više ne napuštaju prave sportaše, bez obzira imaju li 15, 25, 35, ili 45 godina. Tako je bilo i u Subotici, bilo je važno tko će pobijediti, ali ne i najvažnije.

Rezultati: veteranke +35: *Nikad dosta* (Zagreb), *Kornjače* (Subotica), *Šizike* (Beograd), +45: *Nikad dosta* (Zagreb), *Fireball* (Budimpešta), *Rožice* (Rijeka), veterani +40: *AST* (Beograd), *Tigrasti komarci* (Subotica), *KK Centar lug* (Samobor), +45: *Igokea* (Banja Luka), *Zagreb plus* (Zagreb), *Advokati* (Zagreb), +50: *KK Mostar* (Mostar), *KK Jadran* (Trst), *Veleučilište* (Velika Gorica).

Još jedan uspjeh nogometne reprezentacije Hrvata u Srbiji

Europsko srebro u Sesvetama

Reprezentacija Hrvata u Srbiji

Reprezentacija Hrvata u Srbiji sudjelovala je na šestom po redu Europskom natjecanju nogometnih klubova koje su utemeljili Hrvati izvan domovine, gdje je ostvarila još jedan uspjeh, zauzevši drugo, vicešampionsko mjesto. Na natjecanju, koje je održano od 22. do 24. lipnja u Sesvetama (Hrvatska), sudjelovalo je ukupno osam momčadi iz Švicarske, Švedske, Njemačke, Austrije i Srbije. Hrvati iz Srbije su u finalu izgubili 3:2 od NK *Pajde* iz švicarskog Möhlina, inače kluba kojega vodi obitelj hrvatskog reprezentativca **Ivana Rakitića** (Ivanov otac **Luka** je predsjednik kluba, a brat **Dean** trener momčadi). Treće mjesto zauzela je *Slavonija* iz Berna koja je bila bolja od *Velebita* iz Göteborga rezultatom 3:0.

Inače, na ovom natjecanju sudjeluje sedam najboljih hrvatskih klubova i najbolja reprezentacija hrvatskih manjina iz Europe. Naime, Hrvati iz Srbije su plasman na ovo natjecanje ostvarili kao najbolji, odnosno prvaci Europskog prvenstva reprezentaci-

ja hrvatskih nacionalnih manjina koje je održano prošle godine i gdje su sudjelovale još i ekipe iz Austrije, Slovačke, Rumunjske, Mađarske i Slovenije.

Uvjerljivi u skupini

Prošlotjedno natjecanje se odigralo u dvije skupine od po četiri ekipe. Hrvati iz Srbije bili su uvjerljivi u skupini B, gdje su plasman u finale zaslužili kao prvi u skupni, pritom svladavši sva tri protivnika. Prvo su s 3:0 svladali *Croatia* iz Mülheima, zatim je uslijedio duel sa *Slavonijom* iz Berna gdje su slavili s čak 7:2, te na koncu odmjerenje snaga s *Croatom* iz Stuttgarta koju su svladali s minimalnih 1:0. Utakmice u Sesvetama su se igrale »skraćeno«, poluvrijeme je trajalo po 30 minuta.

»Zadovoljni smo ostvarenim rezultatom, ovime smo osigurali nastupe na svim drugim natjecanjima hrvatskih klubova izvan Hrvatske u naredne četiri godine. Dobro smo posložili ekipu, svih 18 igrača, ekipa je spoj mladosti i iskustva. Odigrali smo veoma dobro u jakom tempu od četiri utakmice u tri dana. U veoma atraktivnom finalu s NK *Pajde* smo dva puta vodili – prvo s 1:0 a zatim i 2:1, ali nismo uspjeli pobijediti. Smatram da je ovo bio najkvalitetniji nastup reprezentacije otkako postojimo, što je i publika u Sesvetama prepoznala«, kaže izbornik reprezentacije Hrvata u Srbiji **Marinko Poljaković**.

Sastav i najzapaženiji igrači

Trenutna reprezentacija Hrvata iz Srbije sačinjena je od igrača iz Subotice, Sombora, Bajmaka, Tavankuta, Čonoplje, Golu-

Druženje sa sunarodnjacima

»Veoma sam zadovoljan našim igrama i ostvarenim rezultatom, ponovo smo igrali u finalu što nam je i bila želja, jer smo se time kvalificirali na Svjetsko prvenstvo hrvatskih ekipa koje će biti održano sljedeće godine. Organizacija je bila na visokoj razini, kao i uvjeti za igru. Ostvarili smo kontakte s našim sunarodnjacima iz Njemačke, Švicarske, Austrije i Švedske i proveli tri dana u lijepom druženju što je ujedno ostavilo najveći dojam na mene i ostatak ekipe«, kaže kaptan momčadi Damir Lukač.

Kapetan reprezentacije Damir Lukač i jedan od utemeljitelja natjecanja Pero Šarić iz HNS-a

binaca i Novih Banovaca. Na natjecanju u Sesvetama nastupili su: **Stefan Lebović** (golman), **Igor Antunić**, **Davor Poljaković**, **Bojan Ušumović**, **Igor Vidović**, **Milan Petreš**, **Mladen Vizin**, **Marko Rebić**, **Ričard Račanji**, **Dario Vojnić**, **Luka Sili**, **Ivan Lebović**, **Danijel Faber**, **Darko Konjović**, **Igor Skenderović**, **Davor Balazić**, **Damir Lukač** i **Nikola Igrač**.

Stručni tim su činili: izbornik Marinko Poljaković, fizioterapeut **Tomo Crljen**, liječnik **Zdravko Doko** i tajnik **Ivan Budinčević**.

Od igrača reprezentacije najzapaženiji su bili golman Stefan Lebović, koji je proglašen za najboljeg golmana natjecanja, te igrači Damir Lukač (koji je ujedno i kapetan momčadi) i Dario Vojnić koji su postigli po tri gola.

Registracija kao rješenje

Reprezentacija Hrvata u Srbiji ima problema s financiranjem svoga rada, od primjerice »banalnog« pitanja poput pranja opreme do odlaska na turnire u inozemstvo. U nastojanju da nadvladaju ove probleme nedavno su se registrirali kao udruga građana, što će im, među ostalim, osigurati mogućnost da sudjeluju na natjecanjima. »Imamo viziju i nadamo se da je to mehanizam da bezbolnije rješavamo tehnička i druga pitanja u radu. I dalje smo čvrsto uvjereni da je sport dobar način za afirmaciju i promociju pripadnika, ali i cijele naše hrvatske zajednice u Srbiji«, kaže Ivan Budinčević.

»Drugim mjestom u Sesvetama stekli smo pravo sudjelovanja na Svjetskom prvenstvu hrvatskih klubova, gdje će uz nas iz Europe, nastupiti i momčadi iz Australije, Južne i Sjeverne Amerike. Taj će turnir biti održan najvjerojatnije u lipnju iduće godine. Tamo ćemo ići s ambicijom da ponovimo uspjeh s posljednjeg Svjetskog prvenstva gdje smo stigli do finala, ali bili, kao i ova puta, poraženi od NK *Pajde* iz Švicarske. Sumirajući rezultate postignute od našeg osnutka prije 12 godina, sasvim je jasno da smo druga po kvaliteti ekipa među Hrvatima koji žive izvan Hrvatske, u Europi i svijetu«, kaže Ivan Budinčević.

Europsko natjecanje nogometnih klubova koje su utemeljili Hrvati izvan domovine održano je u organizaciji Hrvatskog nogometnog saveza i Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Tekst: D. B. P. / Foto: fenix-magazin.de

POGLED S TRIBINA

Fantazija na travi

Samo najzagriženiji navijači (a takva je većina Hrvata) vjerovali su kako Hrvatska može dobiti aktualnog vicešampiona svijeta Argentinu, jer optimizam je kod realnih promatrača bio kontroliran zbog prethodnog neuspjeha *gaučosa* protiv Islanda u prvom kolu skupine D. S druge strane, mnogi su zagovarali činjenicu kako će se **Messi** upravo na susretu protiv *vatrenih* probuditi iz letargije i dokazati kako je jedan od najvećih ikada.

A onda je nastupilo drugo poluvrijeme susreta u Nižnji Novgorodu i na svjetsku pozornicu od nekoliko milijardi svjetskih gledatelja (pravu brojku nikada nećemo saznati) stupila je momčad izbornika **Dalića** predvođena po mnogima najboljim veznjakom današnjice – **Lukom Modrićem**.

Kapetan je ponovno odigrao maestralno, zabio jedan od najljepših pogodaka dosadašnjeg tijeka SP-a, i opravdao status zvezde svoje reprezentacije i madridskog *Real*a.

No, ruku na srce sve je počelo velikim kiksom vratara **Caballera** i smirenom reakcijom **Rebićevog** vrhunskog voleja koji je donio golemu radost i vodstvo od 1:0. Od tog trenutka na travnjaku je postojala samo jedna momčad.

Treći pogodak djelo je timske igre i mora se naglasiti vrlo ne-sebičnog poteza **Kovačića**, koji je i sam bio u prilici za postizanje pogotka ali se ipak odlučio za asistenciju **Rakitiću**.

Sa šest osvojenih bodova Hrvatska je nakon 20 godina (baš tako) uspjela izboriti prolaz skupine i nastavak natjecanja u eliminacijskoj fazi (nije joj to uspjelo ni u Japanu i Koreji, Njemačkoj i Brazilu).

Susret protiv Islanda stari je derbi iz kvalifikacija, ali ovoga puta nije imao pravu natjecateljsku draž jer je plasman već izboren, a bio je idealna prilika za odmaranje pojedinih igrača za osminu finala i davanje šanse ostalim putnicima za Rusiju.

Dvije pobjede, pet postignutih golova i Argentina na koljenima. Samo najveći optimisti su mogli sanjati o ovakvom uzletu generacije koja već godinama obećava, ali ne i ispunjava želje svojih vjernih navijača.

Kada budete čitali ove redove, već će biti poznato tko će biti protivnik u borbi za plasman u četvrtfinale. Iskreno, nakon ovakvog starta, može to biti bilo tko...

Na koncu, iako su ovi aktualni pogledi dakako rezervirani za nogomet nikako se ne može izbjeći i jedan značajni pogled na teniske terene. Jer prošlog tjedna su **Čilić** (pobijedio **Dokovića**) i **Čorić** (bolji od **Federera**) osvojili dva velika turnira (London i Halle) i učinili nešto što će teško biti ponovljivo u povijesti.

Oba su igrana, baš poput nogometa, na travi...

D. P.

U NEKOLIKO SLIKA Koncert folklornog odjela HKC Bunjevačko kolo

Iz Ivković šora

Struja...

piše: Branko Ivković

Faljnīs, čeljadi moja. Jevo, ja sam baš u nikoj gužvi, trč' tamo trč' vamo a na kraju ništa. Tio sam, eto, vrc' ovi dana uljanu ripicu, pa lipo do-tiro i ispodmazivo biciglu da obađem njive kadli očeš andraka: kad sam smoto s Bečar atara u Krljin put, mal nisam nasrado, dobro da sam uspio prifekovat.. Jedna žica od struje se otkočila s rđave bandere pa se spuštila skroz skoro do zemlje i ne mož se proć nikako. U nesrići, eto, ima i sriće pa je šor skroz prazan i nema svita ni dice pedig bi još kogod nasra-do. Ja se razgoropadio pa oma pito niku čeljad što tamo ima zemlje kako se to trevalo i zašto ovi javni strujari to ne prave, al kažu da je to privatna lenija. A ja borme znam da nije, al kod nas svako radi šta oće pa tako i strujari. Inače, tamo više nema ni jedan salaš sem Krljinog a i on je przan. Kupila ga jedna gospoja, nika na visokoj funkciji pa ima di otić pokadgod, samo se zato nije zatvorila lenija, a zatvorili su već u dosta šorova struju, bandere i drotove odneli i više ni traga od nji. Al, eto, ne mož se proć. Kan-dar ću morat obać Temunovim putom, pa na Kurjašov atar pa Mijinim putom natrag, a to vam je kugod da desnom rukom češeš livo uvo. Čisto se mislim koliko će me kombajoš oderat sad kad je vako skupa nafta. Kad smo kod nafte, već da vam i to kažem da su ovi što su dizali bunt da po-jeptini dobili pozive da idu na sud, ko bog će bit kake globe. Hm, pa šta mož čovik i čekat od ovi naši na vrvu osim globe. Di god se mož, oma te odru od dinara. Na priliku, ko pravi cocijalnu knjižicu, sad je nika plastika, dobije oma ček da mora platit po nadnice. Baš sam se uzjogunio. Ta, jel je svit tio to novo jel doktori? Pa kad su tili, onda valjda triba da se ne plaća. Sićam se kadgod kad se minjale one sveske zdravstvene, bile zelene pa uveli duvanske, al borme nije tribalo ništa platit a bile začas gotove. I po selima su ji minjali a sad niki čitav ceremonijal i još nisu gotove za dva-tri miseca. Mož čovik triput umrit dok je ne dobije. Al gledim niki dan na televiziji da će bit tušta bolje, i glavni naš je kazo da se i nas Rvate triba isto poštivat kugod ostali svit, a njega se sluša. Veli meni Josu da je njega svit i prija poštivo, barem tamo di se on muva, al da nema novaca i skoro iz čeg živit. To me sitilo, čeljadi moja, na vrime kad sam bio mali. Ode kod nas u Ivković šoru sva dica udarila u držanje zecova, pa tako i ja krenio bit zečar. Oparo sam baći dvoje tarabe, opravio zečinjak samo taki i oba-vio ga sitnim drotom, al jedno dva dana sam se staro a onda malo-malo pa sam njim zaboravio dat ist pa i pit i oni jedared lipo prokopali koter i utekli, više i nikad nisam ni našo. Tako i mi, pravimo mi i učilišta i škole al moramo dobro iskontat oćel kogod imat ić u nji. Sve biži, čeljadi moja, napolje u svit. Narod je gladan i tušta bi mu više značilo da se novci koji se potroše na kojišta pribace na održavanje života. No, ja to onako u ovoj mojoj paorskoj glavi. Nemojte me krivo svatit, al čini mi se da trbuvu tibia prija kruva i slanine neg fakulteta. Ajd, zbogom, čeljadi moja.

Bać Ivin štodir

Niko gleda krupno niko sitno

piše: Ivan Andrašić

U posljednje vrime malo malo, kum Tuna dojde za Bać Ivom i povede ga na kakugod koferenciju. I to ne makarkaku. Više put za jednim astalom, doduše velikim, pa sve ide ukrug, skroz do zidova, kolikogod bila velika staja u koje je, sidijo sonima velikima. Malo malo, pa dojde prvi do najvećega, a jedamput došo i najveći. Da će i ka će dojt najveći, kum Tuna mu nagovistijo nekoliko dana unaprid. Bać Iva oma reko njegove da mu pripravi naj tegecki ancug i šešir za svetac i da mu oviksa i naglanca ne cipele sa šuneglama, te još ni kršteno ni razgazijo. »Di si navro, a vamo vazdan samo laješ da ga očima ne možeš vidit?«, veli njegova i oma ruke na bokove. »Bome idem, pitaću ja njega...«, proba dojt do riči bać Iva. »Ta šta ćeš ti pitat, neš pravoga ni zinit, već će ti niko zapušit usta. A i šta ti već kum Tuna sto vodat koidi, ko cirkuzanti medvida? Prošli put ka si išo š njim, tri dana ti bolila glava o špricera! A to ti baš i ne triba kraj vake rpe medecina!«, veli njegova i duboko izdane. Bać Iva ništa ni reko, muški istrpijo nježno cantranje. Ka se malo izduvala, sprimila mu sve naručito, al bome, kasu legli, samo se bisno okrenila u duvar i rekla da je boli glava. On jedno vrime glasno duvo kroz nos i privrto se, pa se smirijo i zaspo. Ujtru, samo što ošla u njeznu fabriku, a vaj put ni kafu ni skuvala, on se lipo navuko. U tomu došo i kum Tuna. Ko za vraga, naj što tira lemuzinu došo za njima za koji minut, pa ope osto brez kafe. Kum Tuna mu veli, prvo će ko njevoga pajtaša Pave. On potli zanata osto u varoši, pa potli priko partije svršijo velike škole i posto glavni u cilomu srezu. Za danas kumu Tune natrukovo šta će divanit o njevoga sela ako najveći pita. A cigurno oće. Ko Pave i njegove taman došli na fruštuk. Pavina nako lipo, tanko ko flis papir, narizala salame i nikakoga plisnevoga sira, kaže taj bijo najskuplji, a i lip lagan za fruštuk. Natanko nasikla i raženoga kruva. Oma se bać Iva sitijo paorcokoga fruštuka ko nji u selu. Samo se znade otfrakat za prst debelo šunke i napeč slanine i jaja i još nuz to metnit kisele paprike i krastavaca, pa do ručka čoveku ide na grlo. Al bome, ka mu varošani dojdu u goste, dobro prisnapu, ništa jim ne smeta što šunka malo slanija, a jajca pečena na masti o istopiti škvaraka. Ne triba jim ni raženoga kruva, lipša jim lepinja što bać Ivina zamisi. Pripravu jim i salame i jogurta, al se za nji niko ne graši. Za fruštuka ćutili i jili, potli još malo posidili, pa ošli u varošku kuću. Oma za njima i najveći, š njim i cila svita, sve ni što na televizije ko doma. Ka se ti latili mikrofona, melju, melju, ne mož ji uvatit ni za glavu ni za rep. Bać Iva se oma sitijo njegovi cura. Bile jako male, još nisu znale pravoga ni divanit, al ka sidnu na šerblu, znale se umudrit, pa zacrvenit i stenjat, a onda se najedamput lipo naškobit i mudro zagledat u dadu i mater sonima krupnima očima. Njima drago. A vi se za mikrafonom patu ko i one na šerble, jedino što svi redom gledu sitno. I sve je manje ni što jim se raduju.

NARODNE POSLOVICE

- Papir sve trpi.
- Pomozi si sam, pa će ti i Bog pomoći.
- Od rečena do stvorena, kao od lista do korijena.
- Prvo skoči, pa reci hop.

VICEVI, ŠALE...

Pita učiteljica Pericu:

- Perice, kako ćemo znati da je mrkva dobra za vid?
- Pa jeste li ikad vidjeli zeca s naočalama?

Došla dva prijatelja u kavanu.

Konobar:

– Izvolite?

Prvi će:

– Meni dajte pivu /av jer sam ja lavčina, a njemu može konjak!

Odveo otac sina u kavanu kako bi ga naučio nešto o životu, pa mu uz rakijicu i pivu objašnjava životne istine. Mali klima, već dobrano pijan, kad će tata:

– Eto, sine, to ti je to... samo još jedna stvar za kraj...

Sin klimne, a tata nastavi:

– Dakle, kad se odlučiš ženiti, gledaj da ta cura bude lijepa, pametna i vrijedna...

Sin iskapi pivu, podrigne pa tužno reče:

– Gledam ja, tata, gledam... al' i one gledaju...

DJEČJI BISERI

- Što je horoskop? – Tamo sam išao gledati Hari Potera.
- Tko ima vjeroispovijed uvijek je čist, ne laže i redovito reže nokte.
- Doktor nauka je naučno biće.

FOTO KUTAK

Žetva ječma u Lemešu

foto: Ivan Horvat

**PETAK
29.6.2018.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Klinika Schwarzwald
11:10 Storijske neponovljivosti: Dobar večer, mi kućamo
12:00 Dnevnik 1
12:25 Spone ljubavi
13:15 Dr. Oz
14:00 Kraljica noći
14:45 Sigurno u prometu - rekonstrukcija
14:50 Zaronite s nama:
15:00 Umorstva u Midsomeru
17:00 Vijesti u 17
17:16 Reprizni program
17:30 turizam.hrt
18:00 Zaronite s nama: Tajan - otok Lastovo
18:12 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Operacija Valkira, film
22:05 Dnevnik 3
22:40 Preljub
23:40 Zakon i red: Odjel za žrtve
00:25 Umorstva u Midsomeru
02:05 Svila, kanadsko-francusko-talijansko-britansko-japanski film
03:50 Reprizni program
04:15 Žene, povjerljivo!
05:05 Klinika Schwarzwald
05:50 Spone ljubavi

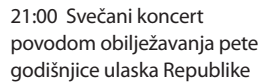

05:20 Kompozicija 3
05:50 Regionalni dnevnik
06:32 Džepni dječica
07:00 Juhuhu
09:00 Čudesne pustolovine Julesa Vernea, crtana serija
09:30 Cvjetkov rasadnik, dokumentarna serija
10:00 Kronike Matta Hattera
10:30 Vremeplov, serija
11:50 Geronimo, film
13:35 Zaljubljeni grad, film
15:10 Škola kuhanja Marthe Stewart
15:35 Ciglu po ciglu - Bryk preuđuje
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Idemo na put: Rusija
17:35 U istom loncu
18:25 Stipe u gostima
19:02 Vlak dinosaura
19:30 POPROCK.HR
20:05 Nogomet - SP 2018.: Zabivaka golovi prvog kruga

prvenstva
21:10 Svjetsko špijunsko prvenstvo, dokumentarni film
22:07 Ubojstvo u Walesu
23:42 Nepoznati zaštitnik, američki film
01:22 Graham Norton i gosti
02:07 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
30.6.2018.**

06:55 Klasika mundi: Stahuljak - jedna obitelj, dokumentarno-glazbeni film
07:55 Metalna zvijezda, američki film
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
11:10 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:25 Veterani mira
13:15 Sigurno u prometu
13:45 Svijet aplikacija
14:10 Prizma, multinacionalni magazin
15:00 Divlja srca, američki film
16:30 Financijsalac
17:00 Vijesti u 17
17:20 Manjinski mozaik: Oscar Nemon
17:42 Lijepom našom: Preko
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Dokumentarni film
21:00 Svečani koncert povodom obilježavanja pete godišnjice ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju, prijenos
22:25 Dnevnik 3
22:50 Festival zabavne glazbe Split 2018.
00:50 Festival zabavne glazbe Split 2018. - proglašenje pobjednika, snimka
01:25 Ledena kolonija, kanadski film
02:55 Metalna zvijezda, američki film
04:25 Skica za portret
04:40 Veterani mira
05:25 Prizma

05:50 Regionalni dnevnik
06:32 Džepni dječica
07:00 Juhuhu
09:00 Čudesne pustolovine Julesa Vernea, crtana serija
09:30 Cvjetkov rasadnik, dokumentarna serija
10:00 Kronike Matta Hattera
10:30 Vremeplov, serija
11:50 Geronimo, film
13:35 Zaljubljeni grad, film
15:10 Škola kuhanja Marthe Stewart
15:35 Ciglu po ciglu - Bryk preuđuje
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Idemo na put: Rusija
17:35 U istom loncu
18:25 Stipe u gostima
19:02 Vlak dinosaura
19:30 POPROCK.HR
20:05 Nogomet - SP 2018.: Zabivaka golovi prvog kruga

09:30 Cvjetkov rasadnik, dokumentarna serija
10:00 Kronike Matta Hattera
11:00 Tajne Borgo Laricija
11:50 Vrtlarica
12:20 Tajna povijest britanskog vrta: 18. stoljeće, dokumentarna serija
13:15 Lidijina kuhinja
14:20 Ubojstvo u Walesu
15:50 Kazan: Nogomet - SP 2018.: C1-D2, prijenos 1/8finala
17:50 Iz nogometne arhive
18:10 Smogovci, serija
18:40 Svjetsko špijunsko prvenstvo, dokumentarni film
19:30 Nogomet - SP 2018. Zabivaka, emisija
19:50 Sochi: Nogomet - SP 2018.: A1-B2, prijenos 1/8finala
21:50 Nogomet - SP 2018. Zabivaka, emisija
22:45 Nogomet - SP 2018.
23:15 Nepoštena pogodba, američki film
01:00 Graham Norton i gosti
01:45 Nogomet - SP 2018., snimka 1. pol. najbolje utakmice dana
02:35 Nogomet - SP 2018., snimka 2. pol. najbolje utakmice dana
03:30 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
1.7.2018.**

06:15 Lijepom našom: Preko
07:45 Što te tata pušta samu?, američki film
09:18 Pozitivno
09:48 Biblija
09:58 Vukovar: Treći hrvatski iseljenički kongres "Odlazak-ostanak-povratak - misa
11:30 Popuna
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Rijeka: More
14:00 Nedjeljom u dva
15:05 Mir i dobro
15:40 Divljina Slovačke, dokumentarni film
17:00 Vijesti u 17
17:20 Financijsalac: Police osiguranja automobila
17:37 Volim Hrvatsku
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 Hrvatski velikani
21:05 Sin, serija
21:50 Više od riječi
22:50 Dnevnik 3
23:27 Što te tata pušta

samu?, američki film
00:57 Nedjeljom u dva
01:52 7 kutija, paravajsko-španjolski film
03:34 Reprizni program
05:07 Suvremenici - Stanko Jančić
05:37 Mir i dobro
06:07 Rijeka: More

06:05 Regionalni dnevnik
06:32 Džepni dječica
07:00 Juhuhu
09:00 Čudesne pustolovine Julesa Vernea, crtana serija
09:30 Cvjetkov rasadnik, dokumentarna serija
09:50 Luka i prijatelji
10:20 Umorstva u Midsomeru
11:55 Veličanstveni kolači Fione Cairns
12:55 Veterinarske priče
13:25 Zulu, britanski film
15:50 Moskva Luž: Nogomet - SP 2018: B1-A2, prijenos 1/8finala
17:55 Zlata vrijedan - izbor najboljeg OPG-a, snimka
19:30 Nogomet - SP 2018. Zabivaka, emisija
19:50 N.Novgorod: Nogomet - SP 2018.: D1-C2, prijenos 1/8finala
21:50 Nogomet - SP 2018. Zabivaka, emisija
22:45 Nogomet - SP 2018.
23:20 Košarka, Kvalifikacije za SP 2019.: Rumunjska - Hrvatska, snimka
01:00 Graham Norton i gosti
01:45 Nogomet - SP 2018., snimka 1. pol. najbolje utakmice dana
02:40 Nogomet - SP 2018., snimka 2. pol. najbolje utakmice dana
03:30 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
2.7.2018.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Klinika Schwarzwald
11:10 65+: Unuci, dokumentarna serija
12:00 Dnevnik 1
12:25 Spone ljubavi
13:15 Dr. Oz
14:00 Plodovi zemlje
14:50 Reprizni program
15:00 Umorstva u Midsomeru
17:00 Vijesti u 17
17:25 Naši i vaši

18:12 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Raj za dame, serija
21:00 Daleko od raja, američko-francuski film
22:50 Otvoreno
23:40 Dnevnik 3
00:17 Noćni upravitelj, serija
01:02 Zakon i red: Odjel za žrtve
01:47 Umorstva u Midsomeru
03:27 Skica za portret
03:31 Žene, povjerljivo!
04:21 Koktel-bar:
05:11 Klinika Schwarzwald
05:56 Spone ljubavi

05:20 Treći format
06:00 Riječ i život
06:32 Teletubbyji
07:00 Juhuhu
09:00 Čudesne pustolovine Julesa Vernea, crtana serija
09:30 Cvjetkov rasadnik
10:00 Kronike Matta Hattera
10:30 Vremeplov, serija
11:15 McLeodove kćeri
12:05 Scooby-Doo, američko-australski film
13:35 Zamjenik Djeda Božićnjaka, američki film
15:05 Škola kuhanja Marthe Stewart
15:50 Samara: Nogomet - SP 2018: E1-F2, prijenos 1/8finala
17:55 Iz nogometne arhive
18:20 TV Bingo
19:00 POPROCK.HR
19:30 Nogomet - SP 2018. Zabivaka, emisija
19:50 Rostov na Donu: Nogomet - SP 2018: G1-H2, prijenos 1/8finala
21:50 Nogomet - SP 2018. Zabivaka, emisija
22:45 Nogomet - SP 2018.
23:20 Rocky, američki film
01:15 Graham Norton i gosti
02:00 Nogomet - SP 2018., snimka 1. pol. najbolje utakmice dana
02:55 Nogomet - SP 2018., snimka 2. pol. najbolje utakmice dana
03:45 Noćni glazbeni program

**UTORAK
3.7.2018.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Klinika Schwarzwald
11:10 Lijepa vaša: Piva od

Yvesa, dokumentarna serija
12:00 Dnevnik 1
12:25 Spone ljubavi
13:15 Dr. Oz
14:00 Kraljica noći, telenovela
14:45 Reprizni program
15:00 Umorstva u Midsomeru
17:00 Vijesti u 17
17:16 Reprizni program
17:25 Naši i vaši
18:00 Zaronite s nama
18:12 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Raj za dame, serija
21:00 Prije svitanja, film
22:40 Otvoreno
23:30 Dnevnik 3
00:07 Noćni upravitelj, serija
00:52 Zakon i red: Odjel za žrtve
01:37 Umorstva u Midsomeru
03:17 Skica za portret
03:31 Žene, povjerljivo!
04:21 Koktel-bar:
05:11 Klinika Schwarzwald
05:56 Spone ljubavi

05:20 Knjiga ili život
05:50 Regionalni dnevnik
06:32 Teletubbyj
07:00 Juhuhu
09:00 Čudesne pustolovine
Julesa Vernea, crtana serija
09:30 Cvjetkov rasadnik
10:00 Kronike Matta Hattera
10:30 Vremeplov, serija
11:10 Raj za dame, serija
12:00 Scooby-Doo 2:
Čudovišta su puštena, film
13:35 Dolasci i odlasci, kanadski film
15:05 Škola kuhanja Marthe Stewart

15:50 St.Petersburg:
Nogomet - SP 2018: F1-E2, prijenos 1/8finala
17:55 Tenis, Wimbledon 2018., snimka
19:00 POPROCK.HR
19:30 Nogomet - SP 2018
Zabivaka, emisija
19:50 Moskva Spa: Nogomet - SP 2018: H1-G2, prijenos 1/8finala
21:50 Nogomet - SP 2018
Zabivaka, emisija
22:45 Nogomet - SP 2018
23:20 Rocky 2, američki film
01:15 Graham Norton i gosti
02:00 Nogomet - SP 2018, snimka 1. pol. najbolje utakmice dana
02:50 Nogomet - SP 2018, snimka 2. pol. najbolje utakmice dana
03:45 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 4.7.2018.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Klinika Schwarzwald
11:10 Gradionica vrtova:
Jelena, dokumentarna serija
12:00 Dnevnik 1
12:25 Spone ljubavi
13:15 Dr. Oz
14:00 Kraljica noći
14:45 Reprizni program
15:00 Umorstva u Midsomeru
17:00 Vijesti u 17
17:16 Reprizni program
17:25 Naši i vaši
18:00 Zaronite s nama
18:12 Potjera
19:00 Dnevnik 2

19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Raj za dame, serija
21:00 Prije sumraka, američki film
22:25 Otvoreno
23:15 Dnevnik 3
23:52 Noćni upravitelj, serija
00:37 Zakon i red: Odjel za žrtve
01:17 Umorstva u Midsomeru
02:58 emisija pučke i predajne kulture
03:23 Žene, povjerljivo!
04:13 Koktel-bar:
05:03 Klinika Schwarzwald
05:48 Spone ljubavi, telenovela

05:20 Pravac na Treću
05:50 Regionalni dnevnik
06:32 Teletubbyj
07:00 Juhuhu
09:00 Čudesne pustolovine
Julesa Vernea, crtana serija
09:30 Cvjetkov rasadnik, dokumentarna serija
10:00 Kronike Matta Hattera
10:30 Vremeplov, serija
11:05 Raj za dame, serija
11:55 Jahači rumene kadulje, američki film
13:35 Tragom zla, njemački film
15:10 Škola kuhanja Marthe Stewart
15:35 Ciglu po ciglu - Bryk preuređuje
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Tenis, Wimbledon 2018.
17:35 U istom loncu
18:25 Stipe u gostima
19:02 Vlak dinosaura
19:30 POPROCK.HR

20:05 Jedan na jedanaest, dokumentarni film
21:00 Ja sam Ali, dokumentarni film
22:50 Rocky 3, američki film
00:30 Bitange i princeze
01:00 Graham Norton i gosti
01:45 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 5.7.2018.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Klinika Schwarzwald
11:10 Pelješki ponos, emisija pučke i predajne kulture
12:00 Dnevnik 1
12:25 Spone ljubavi, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:00 Kraljica noći, telenovela
14:45 Reprizni program
15:00 Umorstva u Midsomeru
17:00 Vijesti u 17
17:16 Reprizni program
17:25 Naši i vaši
18:00 Zaronite s nama
18:12 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 Raj za dame, serija
21:00 Zaljubljeni u Parizu, britanski film
22:35 Otvoreno
23:25 Dnevnik 3

00:02 Noćni upravitelj, serija
00:47 Zločinački umovi
01:27 Umorstva u Midsomeru
03:07 Skica za portret
03:20 Žene, povjerljivo!
04:10 Koktel-bar:
05:00 Klinika Schwarzwald
05:45 Spone ljubavi

05:20 A forum
05:50 Regionalni dnevnik
06:32 Teletubbyj
07:00 Juhuhu
09:00 Čudesne pustolovine
Julesa Vernea, crtana serija
09:30 Cvjetkov rasadnik, dokumentarna serija
10:00 Kronike Matta Hattera
10:20 Vremeplov, serija
10:50 Raj za dame, serija
11:40 Čovjek iz San Fernanda, američki film
13:30 Moj sin, francuski film
15:10 Škola kuhanja Marthe Stewart
15:35 Ciglu po ciglu - Bryk preuređuje
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Tenis, Wimbledon 2018.
17:30 U istom loncu
18:20 Stipe u gostima
19:02 Vlak dinosaura
19:30 POPROCK.HR
20:05 Superroditelji u životinjskom svijetu: Vlastitim snagama, dokumentarna serija
21:00 Senna, dokumentarni film
22:50 Rocky 4, američki film
00:25 Bitange i princeze
00:55 Graham Norton i gosti
01:40 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik* emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 sati na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* - razgovor na aktualne teme emitira se nedjeljom u 16 sati, a emisija iz kulture *Svjetonik* nedjeljom od 16.30 sati. Polusatne emisije emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati na Trećem programu Radija Novi Sad.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKUD Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna subotom od 16 do 17 sati na frekvenciji 106,6 Mhz.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku *Zvuci bačke ravnice* emitira se četvrtkom od 18 do 20 sati, na valovima Radio Bačke (99,1 MHz).

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT1 utorkom od 11.17 sati. Radijski program *Glasi Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelome svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 20.15, koju prenosi i Prvi program Hrvatskoga radija.

HRVATSKA PANORAMA NA TV SUBOTICA

Hrvatska panorama u produkciji UN Cro info emitira se na TV Subotica. *Cro info vijesti* mogu se gledati svakim radnim danom, od 15 sati i 30 minuta, 17 sati i 50 minuta, 22 sata i 30 minuta i pola sata nakon ponoći. Emisija *Motrišta* emitira se u premijernom terminu utorkom od 20 sati, te u repriznim terminima srijedom od 10 sati i nedjeljom od 21 sat. Polusatna emisija *Zlatna škatulja* je na programu premijerno petkom od 20 sati, a reprizira se nedjeljom od 17 sati i 30 minuta te utorkom od 13 sati i 30 minuta.

Blidinje

Avanturu pohoda na Blidinje možda bih mogla upakirati u neki roman u stilu Toma Sawyera. Toliko je trajao taj cijeli dan da ne znam ni odakle bi valjalo početi. Od ideje koja nas stalno goni na kretanje i istraživanje, od povoda koga nikad ni nema, od cilja koji se uvijek zove nešto novo, od družine koja uvijek obećava. Kako bih se iskopala iz nedefiniranog početka, počeo ću od Rame u kojoj smo se zatekli. Točnije od Rumboca i ni trena se neću na tom podatku zadržati jer ću skrenuti s teme zauvijek. Mogla bih početi o ljudima, o životima i njihovim srcima. O pitama, prirodi, jezeru i ode priča u nepovrat po pitanju Blidinja.

Na upoznavanju s prostranstvima

Nevjerojatno koliko mnogo ljudi nije upoznato s bogatstvima hercegovačkim. Mnogi nisu čuli za Ramsko jezero i to mi nikada neće biti jasno zašto. Trošimo velike novce da odemo recimo na Bled, a u stanju smo da i ne znamo da Ramsko jezero postoji. Jednako toliko neopravdanim razlozima i ja ne poznajem Blidinje. Zapravo, kada je Blidinje upalo kao odrednica, nisam znala ni o čemu je riječ. Je li to jezero? Jest. Je li park prirode? Jest. Je li mjesto? Jest. Blidinje je sve što jedan zaljubljenik u prirodu može poželjeti.

Možda je prije, bez Googlea i ostalih navigacija, bilo manje grešaka u putanjama ali mi i dalje volimo neku od ovih pomoći uključiti bar kao podršku. Lijepo smo se raspitale i pošle put Blidinja. Navigacija je govorila pravo, ali smo mi odlučile pratiti table i znakove kraj ceste i skrenuti lijevo. Naše prvo pogrešno skretanje toga dana. Kako smo mogle zaključiti, to je kraći ali zabačeniji put i mi ćemo brzo ostati bez asfalta, a zatim i bez makadama pod kotačima. Okret, i pravac do točke pogrešnog skretanja.

Na Blidinju

Preko Tomislavgrada je bilo lako naći Blidinje. Put nas je izveo točno ispred jezera. Ovo je najveće prirodno jezero u Bosni i Hercegovini, koje je i prilično plitko, ali ima veliku površinu. Po nekim podacima, dubina jezera je oko pola metra, a najdublji dio ne prelazi 3 metra. Nismo uspjeli provjeriti dubinu jer je dan bio prilično hladan, a mi i priroda smo se našli u oblaku. Željni da što više istražimo krenuli smo dalje ka ski centru i tamo se više informirali. Park prirode Blidinje nalazi se na prostoru općina Posušje, Tomislavgrad, Jablanica i Rama. Njegovi najistaknutiji dijelovi su Blidinjsko jezero, planine Čvrsnica i Vran i prostor zvani Polje. Na skijaškoj stazi, u okviru koje je u ovo doba godine i u ovom danu u oblaku radio samo jedan ugostiteljski objekt, saznali smo da jako želimo da se nađemo na vidikovcu Hajdučka vrata, ali i da nam je potrebno pet sati hoda do tamo, što bi bilo ukupno deset ako smo imali namjeru i vratiti se, a imali smo je. Međutim, ne odustajemo tako lako i, iako su nam rekli da se autom ne može popeti do vidikovca, mi na navigaciji pronalazimo put ka kojem se upućujemo. Ushićeni, očarani šumom upijamo zelinilo, veličinu i misteriju. Mađutim, kako to i biva u ovim situacijama, u jednom momentu primjećujemo da smo se po našoj navigaciji dosta udaljili od staze iako nigdje nije bilo odvajanja puta. U tom trenutku je put toliko uzak i bez proširenja da nema prilike za okretanje i bivamo prinuđeni kretati se dalje. Malo su ove situacije strašne i u tim momentima se suočavam s propitivanjem, kako to da želim živjeti u šumi, a straše me ovakvi momenti.

Bit će prilike za navedene dileme. Mi na kraju nismo sreli medvjeda, ali jesmo tablu s oznakom da se u okolini nalaze mine. Strašno. Ali, što je važnije: našle smo prostor za okretanje automobila i istim putem krenule natrag. Našle smo i tu točku u kojoj je bilo skriveno pogrešno skretanje i dobili saznanje da kolima nismo mogli dalje. Znači, Blidinje, vidimo se opet. Jer, Hajdučka vrata nas i dalje čekaju.

Gorana Koporan

U tri riječi - **SVJEŽE**, **DOMAĆE**, **ZDRAVO** !

JKP "Суботичке пијаце"
Szabadkai Piacok KKV
JKP "Subotičke tržnice"

www.supijace.co.rs

Spremni za put...

Najbrže i najjednostavnije
do polise putnog osiguranja

FILIJALA SUBOTICA - Karađorđev put 38, tel. 024 555 867

MILENIJUM®
OSIGURANJE

www.webshop.milenijum-osiguranje.rs

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA
I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

Nogometna reprezentacija Hrvata u Srbiji

